

HEXASTICHON ANEMOLII POETE
Laureati Hythlodei ex sorore nepotis in
Vtopiam insulam,

Vtopia priscis dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonica,
Fortasse victrix, (nam quod illa literis
Deliniauit, hoc ego vna prestiti,)
Viris & opibus, optimisque legibus
Eutopia merito sum vocanda nomine.

Clarissimo D. Hieronymo Buslidio præposito
Ariensi, Catholici regis Caroli a cõsiliis Petrus
Ægidius Antuerpiensis S. D.

Vperioribus hisce diebus ornatissime
Buslidi misit ad me Thomas ille Morus,
te quoque teste, cui notissimus est, eximi-
um huius ætatis nostræ decus, Vtopi-
am insulam, paucis adhuc mortalibus
cognitam, sed dignam imprimis quam
ut plusq̃ platoniam omnes velint cog-
noscere, præsertim ab homine sacun-
dissimo sic expressam, sic depictam, sic
oculis subiectam, ut quoties lego, aliquanto plus mihi vide-
re videar, q̃ cum ipsum Raphaelẽ Hythlodẽ (nam ei ser-
moni æque interfui ac Morus ipse) sua verba sonantem au-
direm. Etiam si vir ille haud vulgari præditus eloquentia
sic rem exponeret, ut facile appareret eum non ea referre, q̃
narrantibus aliis didicisset sed quæ cominus hausisset ocu-
lis, & in quibus non exiguum tempus esset versatus, homo mea-
quidem sententia regionum hominum, & rerum experien-
tia vel ipso vlyste superior, & qualem occingetis hincce annis
nusquam arbitrer natum, ad quem collat⁹ Vespucius mihi
vidisse putetur. Iam præterq̃ quod visa q̃ audita narramus
efficacius, aderat homini peculiaris quædam ad explican-
das res dexteritas. Atq̃ eadem hæc quoties Mori penicillo
depicta contemplor sic afficior, ut mihi videar non unq̃ in
ipsa versari Vtopia. Et hercle crediderim Raphaelẽ ipsum
minus in ea insula vidisse per omne quinquennium quod
illic egit, q̃ in Mori descriptione videre liceat. Tantum hoc
currit vndiq̃ miraculog, ut abigã qd primũ, aut potissimũ)
admirer felicissimæ memoriæ fidẽ quæ tot res auditas dũ
taxat, pene ad verbum reddere potuerit. an prudẽciam qui
vulgo ignotissimos fontes, vnde omnia reipublicæ vel ori-
untur mala, vel oriri possent bona, sic animaduertit, an ora-

tionis vni ac facultatem, qua tanta sermonis latini puritate, tantis dicendi neruis, tot res complexus est, praesertim vnq̄ in tot publica simul & domestica negotia distractus. Verū hæc omnia tu minus admiraris doctissime Bussidi, qui familiariter etiam consuetudine penitus habes cognitum, homine maius ac prope diuinum hominis ingenium. In cæteris igitur nihil est, quod illius scriptis queam adicere. Tantum tetra-stichū vernacula Vtopi-^{si}um lingua scriptum, quod a Mori discessu, forte mihi ostendit Hythlodeus apponendum curauit, præfixo eiusdem gentis alphabeto, tum adiectis ad margines aliquot annotatiunculis. Nam quod de in Tulae situ laborat Morus, ne id quidem omnino tacuit Raphael, q̄ paucis admodum, ac velut obiter attigit, velut hoc alii seruari loco. At q̄ id sane nescio quo mō casus quidam malus vtriq̄ nostrum inuidit, si quidem cum ea loqueretur Raphael adierat Morum e famulis quispiam, qui illi nescio quid diceret in aurem, ac mihi quidem tanto attentius auscultant, comitum quisquam clarius, ob frigus opinor: nauigatione collectum: tu mens: dicentis voces aliquot intercepit. Verum non conquiescam: donec hæc quoq̄ partem ad plenum cognouero: adeo vt non solum situm insulæ: sed ipsam etiam poli sublationem sim tibi ad vngue rediturus: si modo in eolumis est noster Hythlodens. Nam varius de homine rumor adfertur: alii affirmant perisse in itinere: rursum alii reuersum i patriam: sed partim suorum mores non ferentem: partim Vtopiæ desiderio sollicitatum: eo remigrasse. Nam quod huius insulæ nomen nusq̄ apud Cosmographos reperitur: pulchre dissoluit Hythlodeus ipse. Si quidem fieri potuit: inquit: vt nomen quo veteres sint vsi: postea sit commutatum: aut etiam illos hæc fugerit insula: quando & hodie complures oriuntur terræ, prisca illis Geographis intactæ. Quamq̄ quorsum attinet hic argumentis astruere fidem: cum Morus ille sit author! Cæterum quod is ambigit de ædificatione: equidem laudo & agnosco viri modestiam. At mihi visum est op̄ modis ora-

Supra

In fine

nibus indignum, quod diu premeretur, & cum primis dignum: quod exeat in manus hominū: idq̄ tuo potissimum nomine commendatum orbi: vel quod Mori dotes tibi precipue sint perspectæ: vel quod nemo magis idoneus: qui re etis consiliis iuuat rempublicam: in qua iam annis compluribus: summa cum laude versaris: tum prudentiæ tum integritatis. Bene vale studiorum Mœccenas: & huius sæculi decus. Anuerpiæ Anno M.D.XVI. Cal. Nouembris

IOANNES PALVDANVS CASSILETENSIS
M. PETRO AEGIDIO D. S.

Topiam Mori tui simulq̄ epigrammata legi. nec satis scio maiore ne cum voluptate an admiratone. felicem Britanniam quæ nūc eiusmodi floreat ingenis vt cū ipsa possint antiquitate certare. Nos stupidos ac plusq̄ plumbeos: si ne tam vicinis q̄dem exemplis ad eam laudem capessendam expergeri possimus inquit Aristoteles loquente Isocrate. At nobis turpe sit lucris tantum ac voluptatibus vacare, cum apud vltimos orbis Britannos, fauore benignitateq̄ principum sic vigeat eruditio. Quamq̄ hæc laus Græcorum & Italicorum pene fuit propria, tamē habet & Hispania veterum aliquot splendida noia quibus se iactat. habet Anacharsides suos effera Scythia. habet suū Dania Saxonē habet suū Gallia Budacē. Tot habet Germania literis celebres viros, tam multos eosq̄ insignes habet Anglia. Nā qd de cæteris cōtendū est, si implet Morus primū iuuenis. deinde publicis ac domesticis negotiis adeo distractus. postremo q̄uis profitens citius q̄ las.

Epigrammata

supra

In fine

In fine

Et soli nobis sat beati videmur si probe prospectum sit cuticulae & arcae. Qui ipsi quoque excusso veterino ad hoc pulcherrimum certamen accingimur. in quo nec vinci turpe sit & vincere pulcherrimum. prouocant huc tot vndique exempla, prouocat huc optimus princeps Carolus penes quem nulli rei amplius est premium: quam eruditae virtuti, prouocat huc vnicus ille rerum bonarum omnium Maccenas Ioannes Syluagius Borgondiae Cancellarius. Maiorem in modum te rogo doctissime Petre Aegidi ut cum primum licebit Vtopiam euulgandam cures quod quicquid ad rem publicam bene instituendam pertinet, in hac velut in speculo liceat cernere. Vtinam fiat ut quemadmodum illi nostram religionem accipere ceperunt: ita nos ab illis administrandae reipublicae rationem mutuemur. Id fortasse facile fieret: si Theologorum aliquot insignes & inuicti in eam insulam se conferat: Christi fidem iam suppullulantem prouecturi, simulque ei gereris mores & instituta ad nos deportaturi. Multum debet Vtopia Hythlodeo per quem innotuit indigna quae nesciretur. plus eruditissimo moro, cuius penicillo nobis tam scite depicta est. porro quod vtrique debetur gratiae, eius non minima pars tibi secunda est, quae & illius sermone, & huius scriptum in lucem emiseris, non mediocri delectamento futurum omnibus, maiori fructui. Si modo diligenter expenderit singula. Meum animum sic excitauit Vtopia, ut iam olim a musis desueris, denuo musas lacessiuerim, quae feliciter, tu iudicabis. Bene vale Petre Aegidi candidissime, bonorum studiorum & fautor & mysta. Louanii ex aedibus nostris Calen, decemb.

Eiusdem Ioannis Paludani rhetoris Louanien in nouam insulam Vtopiam carmen.

Fortis Roma dedit, dedit & laudata disertus
Graecia, frugales incluta Sparta dedit.
Massilia integros dedit, at Germania duces.

Comes ac lepidos Attica terra dedit.
Gallia clara pios quondam dedit Africa cautos
Munificos olim terra Britanna dedit
Virtutum ex aliis aliarum exempla petuntur
Gentibus, & quod huic desit, huic superat
Vna semel totam summam totius honesti
Insula terrigenis Vtopiana dedit.

Gerardus Nouiomagus de Vtopia.
Dulcia lector amas! sunt hic dulcissima quaeque
Vtile si queris: nil legis vtilius.
Sive vtrunque voles, vtroque haec insula abundat
Quo linguam exornes, quo doceas animum
Hic fontes aperit recti prauisque disertus
Morus, Londini gloria prima sui.

Cornelius Grapheus ad lectorem.
Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto!
Viuenti varia vis ratione modos!
Vis qui virtutum fontes! vis vnde malorum
Principia! & quantum rebus inane latet!
Haec lege, quae vario Morus dedit ille colore.
Morus Londinae nobilitatis honos.

Hieronimus Buslidus Thomae Moro
S. D.

Non sat fuit ornatissime More olim omnem curam,
operam, studium, intulisse in rem & commodum
singulorum, nisi vel ea (quae tua pietas & liberalitas est)
conferres in vniuersum, ratus hoc tuum, qualecunque foret, bene-
ficio, eo maiorem hinc morari fauorem, venari gratiam,
aucupari gloriam, quanto illud & latius propagatum, & in
plures distributum, pluribus esset profuturum. Quod & si
alias semper praestare contenderis, tamen id maxime es nuper
mira felicitate adsecutus, scilicet pomeridiano illo sermone

ne abs te in literas relato. Quem de recte & bene constituta
(ab omnibus expetenda) Vtopienſium republica ædidiſti
In cuius pulcherrimi inſtituti felici deſcriptione nihil eſt in
quo vel ſumma eruditio, vel abſoluta rerum humanarum
peritia deſiderari poſſit. Quando ea quidem ambo in illo
tanta paritate & æquabili congreſſu concurrunt, vt neutro
alteri herbã porrigente, vtrunq; æquo Marte de gloria con
cedat. Tam ſiquidem multifaria polles doctrina, Kurium
tam multa eaq; certa rerum peritia, vt proruſ expertiſſimè affir
mes quicquid ſcriperis, Doctiſſime ſcribas, quicquid affir
mandum deſtinaueris. Mira profecto raraq; felicitas, ac pla
ne eo rarior, quo magis ipſa ſeſe inuidias plurimis, non pre
ter niſi raris. Maxime iſis, qui ſicut candore velint ita eru
ditiſſime ſciant, ſide queat, auctoriſſime pollint, tam pie, recte,
prouide, in commune conſulere, ſicut tu iam facis probe,
qui quod non ſolum tibi, verum etiam toti te genitum or
bi exiſtimas, operæ precium duxeris, hoc tuo pulcherrimo
merito, vel totum ipſum orbem demereri: quod præſtare a
lia ratione neq; rectius neq; melius potuiſſes: q̄ ipſis mortu
libus ratione pollentibus: eam reipub. ideam: eam morum
formulam: abſolutiſſimūq; ſimulacrum præſcribere: quo
nullo vnq; in orbe viſum ſit: vel ſalubri⁹ inſtitutum: vel ma
gis abſolutum: vel quod magis expetendum videatur: vt
pote multo quidem præſtante: atq; longo poſt ſe interual
lo relinqnente: tot celebratiſſimas: tantopere decantatas La
cedæmoniorum: Athenienſium: Romanorum: reſpubli
cas. Quæ ſi iſdem eſſent auſpiciis auſpicatæ: iſdem (qui
bus hæc tua reſpub.) inſtitutiſ: legibus: decretis: moribus:
moderatæ. Profecto hæc nondum labefactatæ & ſolo æqua
tæ. Iam pro dolor citra ſpem omnem inſtauratiōis extinctæ
facerent. Sed contra: incolumes adhuc beatæ: felices: fortu
naſſimæ agerent. Interim rerum dominæ: iuui late impe
rium terra marisq; fortitæ. Quarum quidem rerum pub

licarum: tu miſerandam miſeratus fortem: ne altæ iſdem
(quæ hodie rerum potitæ ſummum tenent) parem ſuſtine
rent vicem: proſpicere voluiſti: ſcilicet hac tua abſolutiſſi
ma republica: quæ non tam in condendis legibus: q̄ vel pro
batiſſimis magiſtratibus formandis: maxime elaborauit.
Nec id quidem ab re: quando alioqui ſine illis omnes (vel
optimæ) leges, ſi Platoni credimus: mortuæ cenſerent. pre
fertim ad quorum magiſtratuum ſimulacrum: probitatis
ſpecimen: exemplar morum: iuſtitiæ imaginem: totus ſta
tus: & rectus tenor cuiuſuis abſolutæ reip. lit eſtingendus. In
quo imprimis concurrant: prudentia in optimatibus: for
tudo in militibus: temperantia in ſingulis: iuſticia in om
nibus: quibus quum tua (quam tantopere celebras) reſpub
lica ſit tam pulcherrime: vt liquet: compoſita. No mirum
ſi hinc veniat non ſolum multis timenda: ſed & cunctis
ribus veneranda: ſimul omnibus ſæculis prædicanda. Idq;
eo magis: quod in ea omnis proprietatis contentione ſub
lata: nulli ſit quippiam proprii. Cæterum i rem ipſam com
munem: communia ſunt omnibus omnia: Adeo vt om
nis res: quæuis actio ſeu publica ſeu priuata: non ad multo
rum cupiditatem: non ad paucorum libidinem ſpectet: ſed
ad vnam iuſticiam: æquabilitatem: communionem ſuſti
nendam (quantulacunque ſit) rota referatur. Quo illa inte
gre relata: omnis materies fax & fomes: ambitus, luxus, inu
ditiæ, iniuriæ faceſſat necelle eſt. In quæ nonnunquã: aut
priuata rerum poſſeſſio: aut ardens habendi ſitis: omnium
quæ miſerrima rerum ambitio: mortales (vel reluctantes) p
trudjt: maximo ſuo idq; incomparabili malo. Quando hic
ſæpenumero diſſenſiones animorum: motus armorum: &
bella plusquam ciuilia derepente oriantur. Quibus non ſo
lum florentiſſimus ſtatus beatiſſimarum rerū pub. fundit
peſſundat. Verū illag: olim parta gloria: acti triūphi: clara

a ii

*Pulcherrima
Lam
quid
Lam
tam*

*Keper: p...
L
L
L*

Bona reſponſio

Rei

Probia:

*Communium
L
L*

*Probia
L
L*

*L
L
L*

*Probia Communium
L
L*

Vexillano
trophæa, totiesq; opima spolia, de uictis hostibus relata, penitus obliterantur. Quod si in his hæc nostra pagina minores forte, ac velim, fidem fecerit, certe in promptu aderunt restes ad quos te relegendum locupletissimi, videlicet tot & tantæ olim vastatæ vrbes, dirutæ ciuitates, prostratæ respub. incensæ & consumpti vici, quorum vti hodie vix vllæ rætæ calamitatis reliquiæ, aut vestigia visuntur. Ita nec nomina illorum, vlla quantumuis vetus, & longe deducta historis, sat probe tener. Quas quidem insignes clades, vastationes, euerfiones, cæteraq; belli calamitates: nostræ, si quæ sint) respub. facile eualerint: modo ad vnâ Vtopientium rei publicæ normam sese ad amissim componentes, ab ea ne transuersum quidem, vt aiunt, vnguem recedant. Quod sic demum præstantes, tandē re ipsa cumulatissime agnoscent. quantum hoc tuum in se collatum beneficium profuerit, maxime quo accedente didicerint, suam respubl. saluam incolumem, triumphantem seruare. Proinde tantū tibi suo præsentissimo seruatori debituræ, quantum is haud iniuria promeretur, qui non tantum aliquem e republica ciuem sed vel ipsam totam respub. seruarit. Interea vale, ac feliciter perge non nihil vsq; meditari, agere, elaborare, quod in respub. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalitatem addat. Vale doctissime & idem humanissime More, tuæ Britannia, ac nostri huius orbis dec. Ex ædibus nostris Mechliniæ. M. D. XVI.

PREFATIO
in opus de optimo respublicæ statu.

THOMAS MORVS PETRO AEGIDIOS. P. D.

Vdet me propemodum charissime Petre Aegidi libellum hunc, de Vtopiana republica, post annum fere ad te mitte-
re quem te non dubito intra sesquimen-
tem expectasse. quippe quum scires mi-
hi demptum in hoc opere inueniendi
laborem, neq; de dispositione quicq; fu-
illie cogitandum cui tantum erant ea recitanda, quæ tecum
vna pariter auditi narrantem Raphaelem, quare nec erat
quod in eloquendo laboretur, quando nec illius sermo po-
tuit exquisitus esse: quum esset primum subitarius, atq; ex
temporalis, deinde hominis vt scis non perinde latine docti
q; græce, & mea oratio quanto accederet propius ad illius
neglectam simplicitatem, tanto futura sit propior veritas
ti, cui hac in re soli curam & debeo & habeo. Fateor mi Pe-
tre mihi adeo multum laboris huius rebus paratis detractū,
vt pene nihil fuerit relictum alioquin huius rei vel excogitatio,
vel æconomia, potuisset, ab ingenio neq; infimo neq;
prorsus indocto postulare, tum temporis non nihil, tū studii,
quod si exigeretur, ut diserte etiam res, nō tantum ver-
scriberetur, id vero a me præstari, nullo tempore, nullo studio
potuisset. Nunc vero quum ablatis curis huius, in quibus
tantum fuit sudoris exhauriendum, restiterit tantum hoc,
vt sic simpliciter scriberentur audita, nihil erat negotii, sed
huic tamen tam nihilo negotii peragendo, cætera negotia
mea minus fere q; nihil temporis reliquerunt. Dum causas
forenses assidue alias ago, alias audio, alias arbiter finio, al-
ias iudex dirimo, dum hic officii causa visitur: ille negotii,
dum foris totum ferme diem aliis impartior, reliquum me-
is, relinquo mihi hoc est literis, nihil. Nempe reuerso do-
mum, cum vxore fabulandum est, garrendum cum liberis
colloquendum cum ministris, quæ ego omnia inter nego-
cia numero, quando fieri necesse est. Necesse est autem nisi
velis esse domi tuæ peregrinus. Et dāda omnino opera est,
vt quos vitæ tuæ comites, aut natura prouidit, aut fecit ca-

Barny
Cronony

Barny
Cibry

Barny
Penny

Barny
Hoy

Barny
Fruiter

Barny

sus: aut ipse delegisti: hiis vt te q̄ iucundissimum compares,
modo vt ne comitate corrupas, aut indulgentia ex mis-
nistris dominos red. las. Inter hæc quæ dixi elabitur dies,
mensis, annus: quando ergo scribimus: nec interim de som-
no quicq̄ sum loquutus vt nec de cibo quidem qui multis
non minus ablutit temporis: q̄ somnus ipse, qui vitæ ab-
sumit ferme dimidium. At mihi hoc solum temporis ad-
quiro quod somno ciboq̄ suffuror, quod quoniam par-
cum est, lente, quia tamen aliquid, aliquando perfecti. atq̄
ad te mi Petre transinisi Vtopiam vt legeres, & si quid es-
fugisset nos, vt tu admoneres. Quanq̄ enim non hac par-
te penitus diffido mihi, qui vtinam sic ingenio atq̄ doctri-
na aliquid essem, vt memoriam nõ vique quaq̄ destituor
non vsque adeo tamen confido, vt credam nihil mihi po-
tuisse excidere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui ad
fuit vt sis vna, vt quem a nullo patior sermone abesse in
quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba qua
& latinis literis & græcis coepit eutrescere, egregiam aliqua
do frugem. Spéro in magnam me coniecit dubium. si qui-
dem quum quantu ego recordor, Hythlodeus narrauerit
Amauroricum illum pontem quo fluuius Anydrus in-
sternitur, quingentos habere passus in longum, Ioannes
meus ait detrahendos esse ducentos: latitudinem fluminis
haud supra trecentos ibi continere. Ego te rogo rem vt res-
uoces in memoriam. Nam si tu cum illo sentis, ego quoq̄
adsentiar & me lapsum credam, sin ipse non recolas, scri-
bam vt feci quod ipse recordari videor mihi, nam vt ma-
xime curabo, ne quid sit in libro falsi, ita si quid sit in an. ibi
quo, potius mendacium dicam, q̄ mentiar, q̄ malim bonus
esse q̄ prudens. Quanq̄ facile fuerit huic mederi morbo, si
ex Raphaelo ipso aut præsens scisciteris aut per literas, qd̄
necesse est facias vel ob alium scrupulum, qui nobis incidit
nescio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipsius. Nã
neq̄ nobis i mentē venit querere, neq̄ illi dicere, qua i parte
nouit illius orbis Vtopia sita sit. Quod non fuisse præter-

Nota the-
ologica in
differenti-
am inter
mentur et
mendaciu
dicere.

Barny
Fru

missum sic: vellem profecto medfoert pecunia mea redem-
ptum, vel quod subpudet me nescire, quo in mari sit insula
de qua tam multa recenseam, vel quod sunt apud nos vn̄
& alter: sed vnus maxime, vir pius & professione Theolo-
gus, qui miro flagrat desiderio adeundæ Vtopiæ, non in-
ani & curiosa libidine collustrandi noua: sed vt i religione
nostram: feliciter ibi coeptam, foueat atq̄ adaugeat. Quod
quo faciat rite, decreuit ante curare vt mittatur a pontifice
atq̄ adeo vt creetur Vtopiensibus episcopus, nihil eo scrupulo
retardatus, quod hoc antistitium sit illi precibus in-
petradum. Quippe sanctum dicit ambitum, quem non ho-
noris aut questus ratio, sed pietatis respectus pepererit.
Quamobrem te oro mi Petre vt i aut prælens, si potes cõ-
mode, aut absens per epistolam, compelles Hythlodeum,
atq̄ efficias, ne quicq̄ huic operi meo, aut in sit falsi, aut veri
deyderetur. Atq̄ haud scio an præstet ipsum ei librum os-
tendi. Nam neq̄ alius æque sufficit si quid est erratum cor-
rigere: neq̄ is ipse aliter hoc præstare potest, q̄ si quæ sunt a
me scripta perlegerit. ad hæc: fiet vt hoc facto intelligas, ac-
cipiat ne libenter, an grauatim ferat: hoc operis a me con-
scribi. Nempe si suos labores decreuit ipse mandare literis,
nolit fortasse me: neq̄ ego certe velim, Vtopiensium per
me vulgata republica, florem illi gratiamq̄ nouitatis histo-
riæ suæ præripere. Quanq̄ vt vere dicam nec ipse mecum
satis adhuc cõstitui an sim omnino æditurus. Etenim tam
varia sunt palata mortalium, tam morosa quorundam in-
genia, tam ingrati animi: tam absurda iudicia, vt cum hiis
haud paulo felicius agi videatur, qui iucundi atq̄ hilares
gento indulgent suo, q̄ qui semet macerant curis, vt ædant
aliquid quod aliis aut fastidientibus aut ingratis: vel vtili-
tati possit esse: vel voluptati. plurimi literas nesciunt: multi
contemnunt. Barbarus vt durum reicit: q̄cqd nõ est plane

Barny
Fruiter

Barny
Fruiter

Sanctus
ambitus

Ingrata
hominum
iudicia.

Barny
Fruiter

Barny
Fruiter

barbarum, Scioli aspernantur vt triuale, quicquid obsole
tis verbis non scaret, quibusdam solum placent vetera, plac
risq; tantum sua. Hic tam tetricus est vt non admittat iocos
hic tam insulsius vno ferat sales, tam simili quidam sunt, vt
nasum omnem, velut aquam ab rabido morsus cane retor
msident, adeo mobiles alii sunt vt aliud sedentes probent, ali
ud stantes. Hii sedent i tabernis & inter pocula de scriptorib;
iudicant ingeniis, magnaq; cum autoritate condemnant
vrcunq; lubitum est, suis quenc; scriptis, veluti capilicio
vellicantes, ipsi interim tuti, & quod dici solet, *ἔγω βέλους*,
quippe tam leues & abradi vndiq; vt ne pilum quidem habe
ant boni viri: quo possint apprehendi. Sunt praeterea qui
dam tam ingrati: vt quum impenite delectentur opere: nihl
lo tamen magis ament authorem. Non absimiles inhumas
nis hospitibus, qui quum opipero conuiuio proluxe sint ex
cepti: saturi demum discedunt domum: nullis habitis gra
tiis ei a quo sunt inuitati. I nunc & hominibus tam delicat
ti palati: tam varii gustus: animi praeterea tam memoris &
grati tuis impensis epulum instrue. Sed tamen mi Petre tu
illud age quod dixi cum Hythlodeo: postea tñ integrum es
rit hac de re consulere denuo. Quanq; si id ipsius voluptas
te fiat: quando quidem scribendi labore defun

ctus: nunc serio sapio: quod reliquum est
de adendo: sequar amicorum cons
siliu: atq; imprimis tuum. Va
le dulciss. Petre Aegidi: cu
optima coniuge: ac me
vt soles ama: qn ego
te amo etiam plus
q; soleo.

F I N I S

SERMO RAPHAELIS HYTHLODEI viri eximii de optimo reipublicae statu, per illustrem virum Thomam Morum in clytae Britanniarum urbis Londini & Ciuem & Vicecomitem. . .

Vñ non exigui momenti negotia quaedam
inuitissimus Angliae Rex Henricus etus
nois octauus, oibus egregii principis arti
bus ornatissimus, cu serenissimo Castellae
principe Carolo cotroucia nup habuisset,
ad ea tractanda componendaq; oratore me
legauit in Flandriam, comitem & collega
viri incoparabilis Cuthberti Tunstalli quem scripitis nuper
ingenti oim gratulatione prefecit, de cuius sane laudib; n
hila me dicetur, no q; verear ne parū sinceræ fidei testis ha
benda sit amicitia, sed q; virtus eius ac doctrina maior est, q;
vt a me praedicari possit, tñ notior vbiq; atq; illustrior, q; vt
debeat, nisi videri velim solē lucerna, quod aiunt, ostendere.
Occurrerūt nobis Brugis (sic eni couenerat) hi, qbus a pri
cipe negociū demadabatur egregii viri oēs, in his praefec
Brugensis vir magnificus princeps & caput erat, caeterū os
& pectus Georgius Temisicus Cassiletanus Praepositus, no
arte solū veruetiā natura facūd; ad haec iure cōsultissimus,
tractadi vero negocii cū ingenio tū assiduo rerū vsu exim
us artifex, vbi semel atq; iterū congressi qbusdam de rebus
no satis cōsentiremus, illi in aliquot dies vale nobis dicto,
Bruxellas profecti sunt, principis oraculū scisciraturi. Ego
me interim (sic eni res scerebat) Antuerpiā cōfero, ibi dum
versor, saepe me inter alios, sed quo no alius gratior, inuissit
Petrus Aegidi; Antuerpiæ natus magna fide, & loco apud
suos honesto, dignus honestissimo, qppe iuuenis haud scio
doctior ne, an moratior: est eni & optim; & iratissimus ad
haec aio in oēs candido, in amicos vero tā propiō pectore

b i

amore, fide, adfectu tam syncero, vt vix vnū aut alterū vlt
inuenias que illi sentias oibus amicitia numeris esse con
fere du. Kara illi modestia, nemini logius a est fucus, nulli
simplicitas inest prudentior, porro sermone tā lepidus & tā
innoxie facit, vt patriæ deyderiū ac laris domestici vxor
ris & liberorū, quorū studio reuiscndorū nimis q̄ anxie tene
bar (ia tū eni p̄ quatuor mētibz abfuerā domo) magna
ex pte mihi dulcissima cōsuetudine sua, & mellitissima cō
fabulatione leuauerit. I tūc quū die quadā in templo diuæ
Mariæ quod & opere pulcherrimū & populo celeberrimū
est, rei diuinæ interfuissem, atq; pacto sacro parare inde in
hospitiū redire, forte colloquentē video cū hospite quodā
vergetis ad sentū ætatis, vultu adusto, pmissa barba: penul
la neglectim, ab humero dependēte, q̄ mihi ex vultu atq; ha
bitu nauclerus esse videbat. At Petrus vbi me cōspexit adit
ac salutat respōdere conantē seducit paululū, & vides inqt
hūc? (simul designabat eū cū quo loquentē viderā) eū inqt
tam hūc ad te recta parabam ducere. Venisset inq; pgratus
mihi tua causa. Imo inqt ille: si noffes hominem, sua. Nam
nemo viuit hodie mortalium oim: q̄ tantā tibi hoim terra
rūq; incognitarū narrare possit historiam, quarū rerū au
dicdarū scio auidissimum esse te. Ergo inq; non pelime cō
lectauit. Nam primo aspectu protinus sentū hoim esse nau
clerum. At qui inquit aberrasti logissime: nauigauit q̄dem
non vt Palinurus: sed vt Vlysses: imo velut Plato. Nempe
Raphacl iste, sic enim vocatur gentilitio nomine Hythlo
deus, & latinæ linguæ nō indoctus, & græcæ doctissimus
(cuius ideo studiosior q̄ Romanæ fuit: quā totum se ad
dixerat p̄bia: qua in re nihil quod alicuius momenti sit
præter Senecæ quædam ac Ciceronis extare latine cogno
uit) relicto fratris patrimonio quod ei domi fuerat (est
enim lusitanus) orbis terrarū cōtemplandi studio Ameri
co Vespucio se adiunxit atq; in tribus posterloribus illarū
quatuor nauigationū q̄ passim tā legūtur ppetuus eius co
mes fuit, nisi qd̄ in vltima cū eo nō rediit. Curauit enī atq;

adeo extorsit ab Americo, vt ipse in his. xxiiii. esset qui ad fi
nes postremæ nauigationis in Castello relinquebant. Itaq;
relictus est, vt i obtemperaret animo eius peregrinatiōis ma
gis q̄ sepulchri curioso, q̄ppe cui hæc allidue sunt in ore. ecc
lo regitur qui non habet vnam & vndiq; ad superos tantū
dem esse viæ. Quæ mens eius, nisi deus ei propiti⁹ affuisset,
nimio fuerat illi constatura. Cæterum postq; digressio Ves
pucio multas regiones cum quinq; Castellanorum comiti
bus emensus est, mirabili tandem fortuna Taprobanen de
latus, inde peruenit in Caliquit, vbi repertis commode Lu
sitianorum nauibus, in patriam deniq; præter sp̄e reuehitur
Hæc vbi narrauit Petrus, actis ei gratiis q̄ tā officiosus in
me fuisset, vt cui⁹ viri colloquiū mihi gratū speraret, ei⁹ vt
sermone fruerer, tantā rōnem habuisset, ad Raphaelem me
cōuerto, tū vbi nō mutuo salutaſsem⁹, atq; illa coia dixisse
mus, q̄ dici in priō hospitiū congressu solent, inde domum
meam digredimur, ibiq; in horto cōsidentes in scāno cespit
tibus herbeis cōstrato cōfabulamur. Narrauit ergo nobis,
quo pacto postea Vespucio abierat ipse soci⁹ eius q̄ i Ca
stello remāserat conueniēdo atq; blandiēdo cæpint se pau
latim ei⁹ terræ gētib⁹ insinuare, iamq; nō innoxie mō apud
eas, sed et familiarit̄ versari, tū p̄cipi euidā (cui⁹ & patria
mihi & nome excidit) grati chariq; esse, ei⁹ liberalitate nar
rabat cōmeatū atq; viaticū ipsi & quinq; ei⁹ comitib⁹ affatū fu
isse subpeditatū, cū itineris (qd̄ p aquā ratib⁹, p terrā curru
peragebant) fidelissimō duce, q̄ eos ad alios p̄cipes, quos
diligent cōmendati petebant, adduceret. Nā post multorū
itinerā dieq; oppida atq; vrbes atebat reperisse se ac nō pessī
me institutas magna pp̄loḡ frequentia respublicas. Nempe
sub æquatoris linea tū hinc atq; inde ab vtroq; latere quas
tum fere sp̄acii solis orbita cōplectit vastas subiacere solitu
dines perpetuo feruore torridas: squalor vndiq; & tristis rē
rum facies, horrida atq; inculta oia feris habitata serpentis
busq; aut deniq; hoib⁹ neq; minus effēris q̄ sint belluarū neq;
m⁹ noxiis. Cæterq; vbi logi⁹ euect⁹ sis, paulatī oia māſueſce

Melanops

Thur
ingra

Septem

apophthe
gina.

Capitulum

Bolus

Carum

Capitulum

re, coelū mī⁹ aspū, solū virore blādū, mī⁹ tiora aīantiū īgenia
tandē aperiri populos, vrbes, oppida, in his assidua nō inter
se modo ac finitimos, sed procul etiam distitas gentes terra
marīq; cōmertia. Inde sibi natam facultatem multas vltro
citroq; terras inuisendi. q; nulla nauis ad iter quodlibet in
struebatur in quam non ille comitesq; eius libentissime ad
mittebantur. Naues quas primis regionibus conspexerūt,
carīna plana fuisse narrabat, vela consutis papyris aut vimī
nibus intendebantur, alibi coriacea, post vero accuminatas
carīnas canobea vela reppererūt, omnia deniq; nostris simi
lia. Nautae maris ac caeli non imperiti, sed miram se narra
bat in ille gratiam tradito magnetis vsu, cuius antea penit⁹
erant ignari. ideoq; timide pelago cōsueuīse sese, neq; alias
temere, q; aīstare credere. Nunc vero eius fiducia lapidis con
temnunt hyemem, securi magis q; tuti, vt periculum sine q;
res magno eis bono futura putabatur, eadem per imprudē
tiam magnorum causa malorum fiat. Quid quoq; in loco
se vidisse narrauit & longum fuerit explicare neq; huius est
operis institutum, & alio fortasse loco dicetur a nobis, pra
sertim quicquid ex vsu fuerit non ignorari, qualia sunt in
primis ea, quae apud populos vsq; ciuilitate conuidentes ani
mauerunt recte prudenterq; prouisum. His enim de rebus
& nos auidiissime rogabamus, & ille libentissime diserebat,
omīsa interim inquisitione monstrorum, quibus nihil est
minus nouum. Nam Scyllas & celonos rapaces & Lestrigo
nas populiuoros, atq; eiuscemodi immania portenta, nisi q;
fere non inuenias, at sane ac sapienter institutos ciues haud
reperias vbilibet. Caeterum vt multa apud novos illos po
pulos adnotauit perperam consulta, sic haud pauca recen
suit, ynde possint exempla sumi/corrigendis harum vrbiū,
nationum gentium ac regnorum erroribus idonea/alio, vt
dixi, loco a me commemoranda. Nunc ea tantum referre a
nimus est, quae de moribus atq; institutis narrabat Vtopi
ensium praemisio tamen eo sermone quo velut tractu quo
dam ad eius mentionem reipublicae deuentum est. Nam

quum Raphael prudentissime recensisset, alia hic, alia illic
errata, vtrobique certe plurima, tum quae apud nos, quaeue ite
sunt apud illos cauta sapientius, quum vniuscuiusq; popu
li mores atq; instituta sic teneret, tanq; in quemcunq; locum
diuertisset: totam ibi vitam vixisse videretur, admiratur
hominem Petrus. Miror profecto mi Raphael, inquit, cur
te regi cuiquam nō ad iungas quoq; nemine esse satis scio cui
tu non sis futurus vehementer gratus, vt pote quem hac do
ctrina atq; hac locorum hominumq; peritia non oblectare
solum, sed exemplis quoq; instruere atq; adiuuare consilio
sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus aegregiae consulu
eris, & tuorum omnium commodis magno esse ad iumen
to possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, non valde com
moueor, nempe in quos mediocriter opinor me officii mei
partes impleuisse. Nam qb; rebus alii non nisi senes & aegri
cedunt, imo tum quoq; aegre cedunt, quum amplius retine
re nō possunt, eas res ego nō sanus mō ac vegetus, sed iuues
nis quoq; cognatis amicisq; dispartiri, q; debere puto hac
mea esse benignitate contentos, neq; id exigere atq; expecta
re praeterea, vt memet eorum causa regibus in seruitiū de
dam. Bona verba inquit Petrus, mihi visum est non vt ser
uias regibus, sed vt in seruias. Hoc est inquit ille vna syllaba
plusq; seruias. At ego sic cenleo inquit Petr⁹ quoquo tu no
mine rem appelles, eam tamen ipsam esse viam, qua nō aliis
mō & priuatim & publice possis conducere, sed etiam que q;
ipsius conditionem reddere foeliciores. Foeliciores ne inqt
Raphael ea via facerem a qua abhorret animus? At q; nunc
sic viuo vt volo, quod ego certe suspicor paucissimis pur
puratorum eontigere. Quin satis est eorum, qui potentum
amicicias ambiunt, ne magnam putes factura fieri tibi me atq;
vno aut altero mei similibus sint carituri. Tum ego pspicu
um est in qua te mi Raphael neq; opum esse neq; potentiae
cupidū, atq; ego profecto huius tuae mentis hominem non
min⁹ veneror ac suspicio q; eorum queuis q; maxime rerum
sunt potetes. Caeterum videbaris plane rem te atq; isthoc aīo

neq; ei nisi selectos dignari gnosti corrumpere, nunc vel elague
scut ocio, vel negociis ppe muliebribus emolliuntur, idem
bonis artibus instructi ad vitam, & virilibus exercitati la-
boribus effecminent. Certe utcumq; sese hæc habet res illud
mihi nequaquam videtur publicæ rei conducere, in euentum belli,
quod nunquam habetis nisi quum vultis, infinitam eius gnis turba ale-
re, quod infestat pacem, cuius tanto maior haberi ratio quam belli
debeat. Neq; hæc tamen sola est furandi necessitas, est alia magis
quam credo peculiaris vobis. Quamnam est ea inquit Cardinalis.
Oves inquam vestrae quae tam mites esse tam exiguo solet ali nunc
vt fertur tam edaces atq; indomitae esse coeperunt, vt hoies deuor-
rent ipsos, agros, domos, oppida vastent ac depopulent. Ne-
pe quibuscumq; regni partibus nascitur lana tenuior, atq; ideo pro-
ciolior ibi nobiles & gnosti atq; adeo abbates aliquot sancti
viri, non his contenti redditibus fructibusq; annuis, quae maioribus suis
solebant ex praediis crescere, nec habentes satis, quod ociose ac
laute viuentes, nihil in publicum praesint nisi et obsint, aruo ni-
hil relinquunt, oia claudunt pascuis, demolunt domos diru-
unt oppida, templo diraxat stabuladjs ombus relicto & tam-
parum solum perderent apud uos ferarum saltus, ac viuaria: illi
boni viri habitationes omnes, & quicquid videri est culti, vertunt
in solitudinem. Ergo vt vnus helleuo inexplibilis ac dira pe-
stis patriae, continuatis agris, aliquot millia iugum vno circui-
det septo, eiciunt coloni quidam suis, etiam aut circumscripti
fraude, aut vt oppressi exuunt, aut fatigati iniuriis adigunt
ad venditionem. Itaque quoquo pacto emigrant miseri, viri, mu-
lieres: mariti, uxores, orbi, viduae, parentes cum paruis libe-
ris, & numerosa magis quam diuite familia, vt multis opus ha-
beret manibus res rustica, emigrant in qua e notis atq; assuetis
laribus, nec inueniunt quo se recipiant, supellectilem om-
nem haud magno vendibilem, etiam si manere possit empto-
rem, quum extrudi necesse est, minimo veniant, id quum bre-
ui errando insuperint, quid restat aliud denique quam vt furent
& pendeant iuste scilicet, aut vagetur atq; mendicent, quum tamen
quoque velut erronei coniciuntur in carcerem, quod ociosi ob-

ambulent, quoque operam nemo est qui conducatur, quum illi
cupidissime offeratur. Nam rusticae rei cui assueuerunt nihil
est quod agatur vbi nihil ferit. Si quidem vnus opilio atq; bu-
buleus sufficit ei terrae depascendae pecoribus in cuius cul-
tum vt sementi faciendae sufficeret multae poscebant man-
Atque hæc ratione fit vt multis in locis annona multo sit cha-
rior. Quin lanarum quoque adeo increuit pretium vt a tenuio-
ribus, qui pannos inde solent apud vos conficere, prorsus
cui non possint, atque ea ratione plures ab opere ablegantur
in ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium vim ab-
sumpsit tabes, velut eorum cupiditatem vlciscente deo im-
missa in oues lue, quam in ipsorum capita contortam esse fue-
rat iustus. Quod si maxime increseat ouium numerus precio
nihil decrescit tamen, quod carum si monopolium appellari non po-
test quod non vnus vendit, certe oligopolium est. Reciderunt
enim fere in manus paucorum eorumdemque diuitum, quos nul-
la necessitas urget ante vendendum quod libet, nec tamen libet quod liceat
quantum libet. Iam cetera quoque pecorum genera vt aequae chara
sint, eadem ratio est, atque hoc etiam amplius, quod diruris villis,
atque innumera re rustica non sint qui futuram curent. Neque
enim diuites illi, vt ouium, sic etiam armentorum fetus edu-
cant: sed aliunde macra empta villi, posteaque suis pascuis pin-
guerint magno reuendunt. Ideoque sicuti reor nondum sentit
totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo lo-
cis reddunt cara, vbi vendunt, ceterum vbi aliquandiu celeriter ex-
tulerit illinc quae nasci possint, tamen demum ibi quoque paulatim decre-
scente copia vbi coenuntur, necesse est sic insigni labore et in-
opia. Ita qua re vel maxime felix hæc vestra videbatur insu-
la, iam ipsam paucorum improba cupiditas vertit in perni-
citem. Nam hæc annonae charitas in causa est, cur quaeque possit
plurimos e familia dimittat, quo queso nisi medicatum, aut
quod generosis animis persuadeas facilius latrocinatum:
Quid quod ad miseram hanc egestatem atque inopiam adiu-
git importuna luxuries. Nam & ministris nobilitum, & opti-
cibus, & ipsis prope modum rusticis, & omnibus denique ordini-
bus, multum est insolentis apparatus in vestibus, nimius videtur

Quae sunt vestes & apparatus
in vestibus

Pars

Quaestio
de rebus
vulgariis
de rebus
vulgariis
de rebus
vulgariis

Quaestio
de rebus
vulgariis

270

Quaestio
de rebus
vulgariis
de rebus
vulgariis

Quaestio
de rebus
vulgariis

luxus. Iam ganea, lustra, lupanar, et aliud lupanar tabernæ,
vinariæ, ceruicariæ, postremo tot improbi ludi, alea, char-
ta, fritillus, pila, sphaera, discus, an nō hæc celeriter exhausta
pecunia, recta suos mystas mittunt aliquo latrocinatum?
Has perniciosas pestes eiecite, statuite, vt villas atq; oppida
rustica, aut hi restituant qui diruere, aut ea cedant repositu-
ris atq; ædificare volentibus. Refrenate coëptiones istas di-
uitum, ac velut monopolii exercēdi licētiā. Pauciores alā
tur ocio, reddat agricolatio, lanificiū instauretur, vt sit ho-
nestum negotium, quo se vtiliter exerceat ociosa ista turba,
vel quos hæctenus inopia fures fecit, vel q nunc erroneos aut
ociosi sunt ministri, fures nimirum vtriq; futuri. Certe ni-
si his malis medemini, frustra iactetis exercitam in vindicā-
da furta iusticiam. nempe speciosam magis, q̄ aut iustā aut
vtilē. Siqdem quū pessime sinitis educari, & mores paulatī
ab teneri annis corrumpti, punicōs videlicet, tū demum quū
ea flagitia viri designent, quorū sp̄s de se perpetuam a pueri-
cia vltq; prebuerant, qd aliud queso q̄ facitis fures, & idem
plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consultus interim
te ad dicendum composuerat, ac statuerat secum mō illo so-
lemni disputantiū vti, q̄ diligenti⁹ repetūt q̄ respōdent, adeo
bonam partem laudis ponūt in memoriā. Belle inquit dixi-
sti profecto, quū sis videlicet hospes, q̄ magis audire his de
rebus aliquid potueris, q̄ exacte quicq; cognoscere, id quod
ego paucis efficiam perspicuū. Nam primū ordine recense-
bo quæ tu dixisti. deinde ostendam quibus in rebus impo-
sunt tibi nostrarū rerū ignoratio, postremo rōnes tuas oēs di-
luam atq; dissoluam. Igit̄ vt a primo quod sum pollicit⁹ ex-
ordiar, q̄ tuor mihi visuses: Tace inq; Cardinalis: nā haud
respōsur⁹ paucis videris q̄ sic incipias. Quāobrē leuabim⁹ i
præsenti te hac respondendi molestia, seruaturi tamen inte-
grum id munus tibi in pximū cōgressum vestræ, quem (nisi
quid impediāt aut te aut Raphaelē hunc) crastin⁹ dies ve-
lim referat. Sed interim abs te mi Raphael perq̄ libenter au-
dicim, quare tu furtum putes vltimo supplicio non punie

Exp̄mit
morem et
Cardinali
familiare
interpellā
di si q̄ lo-
q̄ci ageft.

endum quāq; allam pecuniam ipse statuas quæ magis condu-
cat in publicum. Nam tolerandum ne tu quidem sentis. Ac
si nunc p mortem quoq; tñ in furtum ruit, proposita semel
vitæ securitate, q̄ vis, quis met⁹ posset absterere maleficos; q̄
mitigatione supplicii, velut præmio quodā ad maleficiū
se inuitatos interpretarentur. Oino mihi videtur inq; pater
benignissime homini vitam eripi propter ereptam pecuniā
prorsus iniquum esse. Si quidem cū humana vita ne oib⁹ q̄
dem fortunæ possessiōib⁹ paria fieri polle arbitror. Quod
si læsam iusticiam, si leges violatas, hac repēdi pœna dicat,
haud pecuniam, quid nī merito summum illud ius summa
voce iniuria? Nam neq; legum probanda sunt tam manlia
na imperia, vt scubi in leuissimis parum obtemperet, illico
stringant gladium, neq; tam stoica scita, vt omnia peccata a
deo existimant paria, vt nihil iudicent interesse, occidat ne
aliquis hōiem an numum ei surripiat, inter quæ si quicq; æq̄-
tas valet) nihil oino simile aut affine. Deus vetuit occidi
quēq; & nos tam facile occidim⁹ ob ademptam pecuniolā?
Quod si quis interpretetur, illo dei iussu interdicitam necis
potestatem, nisi quatenus humana lex declarat occidēdum,
quid obstar quo minus hōies eodē mō constituant inter se,
quatenus stuprum admittendum sit, adulterandum, peicra-
dum? Si quidem quū deus non alienæ modo, verū etiā iuac-
cuiq; mort⁹ ius ademerit, Si hominum inter se consensus de
mutua cede certis placitis consentientium, adeo debet vale-
re, vt illi⁹ præcepti vinculis eximat suos satellites, q̄ sine vilo
exēplo dei eos interemerint, quos humana sanctio iussit oc-
cidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum tur⁹ est
habiturum, q̄ tū humana iura permisserint? ac fiet nimirum
vt ad eundem modum oib⁹ in rebus statuāt hōies: quatin⁹
diuina mādara cōueniat obseruari. Deniq; lex Mosāica: q̄
inclemens & aspera: nempe in seruos & quidem obstinatos
lata, tñ pecunia furtum haud morte mulctauit. Ne putem⁹
deū in noua lege clementiæ: qua pater imperat filiis: maio-
rem indulisse nobis inuicem seruiendi licentiā. Hæc sunt

De furto p̄cipuo

cur non licere putem. Quantū vtro sit absurdum, atq; etiā
pncipio sum reip. furem atq; homicidam ex æquo puniri, ne/
mo est opinor q; nesciat. Nempe quū latro conspiciat nō mi-
nus imminere discriminis dūtaxat furti damnato, q̄ si præ-
terea conuincat homicidii; hæc vna cogitatione impellitur
in cede ei⁹ quem alioq; fuerat tm̄ spoliatur⁹. q̄ppe præterq̄
q; dephenso nihil sit plus piculi. Est etiam in cede securitas
maior, & maior celandi spes sublato facinoris indice. Itaq;
dum fures nimis atrocit̄ studemus perterrefacere, in bonorū
incitamus perniciem. Iam quod queri solet: quæ punitio
possit esse commodior: hoc meo iudicio haud paulo facili⁹
est repertu: q̄ quæ possit esse deterior. Cur em̄ dubitemus eā
viā vtilem esse castigandis sceleribus: quā scimus olim tam
diu placuisse Romanis administradæ reipū, peritū illis.
Nempe hi magnorū facinorū cōuictos in lapidinas: atq;
fodienda metalla damnabant: perpetuis adseruandos vni-
culis. Quā ego quod ad hanc rem attinet: nullius institū-
tum gentis magis probo: q̄ id quod interea dū pegrinabar:
in Perside obseruatū apud vulgo dictos Polyleritas adno-
taui: populum neq; exiguum neq; imprudenter institutum
& nisi q; tributū quotānis Persarū pendit regi: cætera liberū
ac suis pmissū legib⁹. Cæterū qm̄ longe ab mari: motib⁹
fere circūdati: & suæ terræ: nulla in re maligne contenti fru-
ctibus: neq; adeūt alios sæpe neq; adeunt. tm̄ ex vetusto mo-
re gentis: neq; fines prorogare student: & quos hnt̄ ab omni
facile iniuria: & montes tuent: & p̄sio quā rerū potienti p/
soluant: immunes p̄sūs ab milicia: haud perinde splendide
atq; cōmode: felicesq; magis q̄ nobiles aut elati degūt, quip-
pe ne noīe qdē opinor præterq̄ cōterminis admodū: sat̄ noti.
Ergo apud hos furti q; peragunt, qd̄ sustulere dño reddunt,
non quod alibi fieri solet, pncipi: vt pote cui tm̄ iuris esse
consentī rem furtiuam q̄tm̄ ipsi furi: Si res perierit: precio
ex bonis furū cōfecto ac peroluto, tm̄ reliquo vxorib⁹ eorū
atq; liberis integro: ipsi dānantī opa: ac nisi atrocit̄ cōmissū
furtū est: neq; claudunt erga stulo: neq; gestant cōpedes: sed

Res pub-
ca? Polyle-
ritar apd
Persas.

Annotan-
dum nobis
q̄ secus fa-
cim⁹.

liberi ac soluti ī publicis occupant̄ operib⁹, detrectantes ac
languidius gerentes sese: non tam vīculis coercent q̄ exci-
tant verberibus, strenuam nauantes opam: absunt a contus-
melis: noctu tm̄ noīatim censiti cubiculis includunt. præ-
assiduum laborem nihil incōmodi est ī vita. Alunt ei haud
diuīrē qui n. publicæ rei seruiūt: e publico. alibi autē. Sigde
alicubi qd̄ impēdit̄ in eo sex elemosina colligit̄: atq; ea via
q̄q̄ incerta: tm̄ vt est ille populus misericors/ nulla reperitur
vberior. alibi reditus quidā publici ad id destinant̄. Est vbi
certum in eos vsu tributū viritim cōferunt. Quin aliquot
in locis nullum publicum opus faciūt: sed vt priuat⁹ quisq;
eget mercenariis ita illoꝝ cuiuspiam in eum diem operam:
stata mercede conducit apud forum: paulo minoris q̄ quā
ti liberā fuerat cōductur⁹: præterea fas est seruilem ignauiā
flagris corripere. Sic sit vti nunq; opere careat: & præter victū
aliquid quoq; die ab singulis publico inferat̄ ærario. Vno
quodam colore vestuntur & omnes & soli: capillo non ab-
raso verū paulo supra auriculas attonso: e quā altera pau-
sulum præsciditur. Cibū cuiq; ab amicis dari: potūq; ac sui
coloris vestem: licet pecuniam datā esse danti parit̄ atq; ac-
ipienti capitale: neq; minus periculosum etiam homini libe-
ro quacūq; de causa nūmum a damnato recepisse: & seruos
item (sic ei damnatos vocant) arma cōtingere. Suos quæq;
regio ppria distinguit nota: quā abiecit̄ capitale est: vt vel
extra tuos cōspici fines: vel cum alterius regionis seruo qd̄
esse collocutū. At neq; tutior fugæ meditatio q̄ ipsa ē fuga.
Quin conscium talis fuisse consilii in seruo nex est: in libe-
ro seruitus. Contra iudici præmia decretantur: libero pecu-
nia: seruo libertas. vtriq; vero venia atq; impunitas consci-
entia: ne qm̄ persequi malū consiliū q̄ p̄cinitere sit tuti⁹. Hu-
ius rei hæc lex atq; h̄ ordo est quē dixi/ q̄tm̄ habeat huma-
nitatis & cōmodi facile pater. qm̄ sic irascit vt vicia p̄mar ser-
uat/ hoib⁹ atq; ira tractat/ vt bonos eē necesse sit. & q̄tm̄ an dā-
ni dederūt/ tm̄ reliq; vita refartiat. porro ne ad pristinos rela-
bāt mores adeo nll⁹ ē met⁹ vt viatores quoq; qb⁹ it̄ aliquo ī

At idē ho-
die famuli
nobilitum
pulchrum
sibi ducūt

Quædam vobis p̄sentat̄:
fugit

stitutum est, non aliis viæ ducibus sese tutiores arbitrentur
q̄ seruis illis ad quamq̄ regionem subinde commutatis. Nē
pe ad perpetrandum latrocinium nihil habent vsq̄ non im
portunum: manus inermes: pecunia tantum sceleris index:
deprehenso parata vindicta: neq̄ spes vlla prorsus fugiendi
quoq̄. Quo enim pacto falleret ac tegeter fugā: homo nul
la velitiū parte p̄p̄lo silis: nisi abeat nudus: qn sic quoq̄ fugiē
tem proderet auricula. At ne inito saltem consilio coniuret
in remp. id demum scilicet periculum est. quasi in tantā ve
nire spem vlla possit vicinia non tentatis ac sollicitatis ante
multarū regionum seruitiis: quæ tm̄ absunt a facultate cō
spirandi: vt ne conuenire quidem: & colloqui aut salutare se
mutuo liceat: vt credantur interim id consilium intrepide
creditori suis: quod reticentibus periculosum, proidentib⁹
maximo esse bono sciant. Quum contra nemo sit prorsus
exspes: obediendo ac præferendo bonamq̄ de se prebendo
spem: emendationis in posterum vitæ: posse his modis fie
ri: vt libertate aliqui recuperet. quippe nullo nō anno resti
tutis aliquot cōmendatione patietur. Hæc quum dixissem
atq̄ adiecissim nihil mihi videri causæ quare nō hic modus
haberi vel in Anglia possit: multo maiore cum fructu: q̄ il
la iusticia, quam iuris ille peritus tanto pete laudauerat. Sub
hæc ille: nempe iure consultus. Nunq̄ inquit istud sic stabi
liri queat in Anglia: vt non in summum discrimen adducat
remp. & simul hæc dicens cōmouit caput ac distorsit labrū
atq̄ ita conticuit. Et omnes qui aderant: pedibus in ei⁹ ibāt
sententiam. Tum Cardinalis non est inquit proclive diuina
re: commode ne an secus res cessura sit: nullo prorsus facto
periculo. Verum si pronūciata mortis sententia: differri exe
cutionē iubeat princeps: atq̄ hunc experiat morē: cohibet
asylorum priuilegiis. Tum vero si res comprobetur euen
tu esse utilis: rectum fuerit eam stabiliri. alioqui tunc quoq̄
afficere supplicio eos: qui sunt ante damnati: neq̄ minuse
republica fuerit: neq̄ magis iniustum: q̄ si nunc idem fieret:
nec vllum interea nasci ex ea re potest periculū. Quin mihi

certe videtur erroneus quoq̄ ad eundem posse modum non
pessime tractari, in quos hæc tenus tam multis & ditis legib⁹
nihil promouimus tamen. Hæc vbi dixit Cardinalis quæ
me narrante contempserant omnes, eadem nemo nō certa
tim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud de erro
rib⁹ quoniā hoc ab ipso adiectū est. Nescio an quæ sunt fe
cuta silere prestiterit. erant enim ridicula, sed narrabo tamē.
nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant.

Adstabat forte paralyticus quidam, q̄ videri volebat imitari
morionem, sed ita simulabat, vt propior vero esset, tam fri
gidis dictis captans risum, vt ipse saplus q̄ dicta sua ridere
tur. Excidebant homini tm̄ interdū quædam, adeo non ab
surda vt fidē adagio facerent crebro iactu iaci aliqui venter
Is ergo dicente quodam conuulsis: iam meo sermone bene
prouisum esse furib⁹, atq̄ a Cardinale etiā cautum de erro
ribus, restare nunc vti his præterea cōsuleretur publicitus,
quos ad agestare morib⁹ aut senectū pulisset atq̄ ad labores
vnde viui possit, reddidisset impotes. Sine inquit me, nam
ego & hoc recte vt fiat videro. Etenim hoc gen⁹ hominum
misere cupio aliquo e conspectu amoliri meo, ita me male
vexarunt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagira
rent pecuniam, quas nunq̄ tamen tam commode potuerūt
occinere, vt nummum a me extorquerent. Quippe semper
alterum euenit, vt aut non libeat dare, aut ne liceat quidem,
quādo nihil est quod detur. Itaq̄ nunc ceperunt sapere. nā
ne perdant operam, vbi me præterire vident, prætermittūt
taciti, ita nihil a me sperant amplius. non hercule magis q̄ si
essem sacerdos. Sed illosego mendicos omnes lata lege dis
tribui ac dispartiri iubeo in benedictinorū cœnobis, & fieri
laicos vt vocat monachos: Mulieres moniales esse impro.
Subrisit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam sario.
Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacerdos
tes ac monachos adeo est exhilaratus, vt iam ipse quoq̄ cœ
perit ludere homo alioq̄ prope ad toruitatē grauis. At ne sic
q̄dem inquit extricaberis a mendicis: nisi nobis quoq̄ pro

Festinus
dialogus
fratris et
monachos.

Dr. r. l. u.

paralyticus
Memor
et prope

deuers
um vuls
go tectari
apud men
dicos.

Frank

spexeris fratribus. At qui, inquit parasitus, hoc iam curatum est. Nā Cardinalis egregie prospexit vobis quū statueret de coercendis atque ope exercendis erroribus. nā vos estis erronei maximi. Hoc quoque dictum, quū contectis in Cardinalem oculis eū viderent non abnuere, coeperunt omnes non illibenter arripere, excepto fratre. Nā is (neque eadem miror) tali perfusus aceto, sic indignatus est atque incanduit, ut nec a consiliis quod potuerit temperare. hominem vocavit nebulonem, de tractore, fulurronem, & filium perditionis minas interim terribiles citans e scriptura sacra. Iam scurra laetio scurrari coepit, & erat plane in sua palestra. Noli inquit irasci bone frater, scriptum est, in patientia vestra possidebitis animas vestras. Rursum frater (referam enim ipsius verba) non irascor inquit sarcifer vel saltem non pecco. Nā psalmista dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus deinde fratres a Cardinale suaviter, ut suos affectus compesceret. Non dñe inquit ego loquor nisi ex bono zelo sicut debeo. Nā viri sancti habuerunt bonum zelum, vñ dicitur zelus domus tuae comedit me, & canitur in ecclesiis, Irrisores Helizei, dū conscendit domū dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet iste derisor, scurra, ribaldus. Facis inquit Cardinali bono fortassis affectu, sed mihi videris facturus, nescio an sanctus certe sapiens, si te ita compares, ne cum homine stulto & ridiculo ridiculum tibi certamen instituas. Non dñe inquit, nō facere sapiens. Nā Solomon ipse sapiens simus dicit: Responde stulto secundum stulticiam eius, sicut ego nunc facio, & demonstrabo ei foueam in qua cadet, nisi bene precaueat. Nā si multi irrisores Helizei qui erat tū vnus calui, senserunt zelus calui, quanto magis sentiet vnus derisor multorum fratrum in quibus sunt multi calui: & et habemus bullam papalem, per quam omnes qui derident nos sunt excommunicati Cardinalis ubi vidit nullum fieri finem, noster tu ablegato parasito, ac aliam in re commodum verso sermone, paulo post surgit e mensa atque audiendis clientum negotiis descendit se, nosque dimisit. En mihi more quam logo te sermone oneravi quod tam diu facere plane pudeisset me, nisi tu & cupide flagitasses, & sic videreris audire tam nolles quae eius confabula

ferre
procurator

non
per
per
per

Illud ad illud, per animum, ita: loquutus aceto.

Et seruati decore in narratioe:

Zelus

Apparet fratres ob impericiū zelus abusu neutro genere scilicet hoc scelus

per
per

Buca

hōis omitti, quae quae aliquo perfricti, narranda tamen mihi fuit omnino propter eorum iudicium, quae me dicere spreuerat, eadem rursus euertit, ergo non improbate Cardiale, et ipsi comprobauerunt, vix adeo alienitates ei, ut parasiti quoque eius inuētis, quae dominus pro locum non aspiciat, ad bladiarent & sacro pro modo admitteret. Ut hic polifis estimare quae me ac mea consilia aulici forent existimaturi. Profecto mihi Raphael in magna me affecisti voluptate, ita est abs te dicta prudenter, si & lepide omnia, propterea vix mihi interis, non solum in patria versari, vix et repuerascere quodammodo iucunda recordatioe Cardinalis illius, in cuius aula puer sum educatus, cuius viri memoriae quae tu tam ipse faues, non credas mihi Raphael quae mihi si effectus hoc nomine charior, cum ees alioque charissimus. Ceterum non possum adhuc villo pacto mea demutare sententiam, quoniam te plane putem, si animi iudicas tuum, vix ne ab aulis principum abhorreas, in publicum posse te tuis consiliis, primum boni conferre, quare nihil magis iucabit tuo, hoc est boni viri officio. Si quidem tu esse Platō, respice ita demum futuras esse felices, si aut regneris prohi aut reges prophent: quae procul aberit felicitas, si prohi regibus nec dignetur saltem suum impartiri consilium: Non sunt inquit ille tam ingratus, quoniam id libenter faceret, imo multi libris editis iam fecerunt, si huiusmodi rerum potuerunt essent parati, bene consularis parere. Sed bene haud dubie puidit Platō: nisi reges prophent ipsi nunc futurum, ut pueris opinioibus: a pueris imbuti atque infecti penitus phantium comprobent consilia, quae ipse quoque experiebat apud Dionysium. An non me putas, si apud aliquem regum decreta sana proponere: & perniciose malorum seia conarer illi euellere, pertinere aut efficiendum aut habendum ludibrium. Age tinge me apud regem esse Gallo, atque in eius consilio, dum in secreto silio secessu prudenter regem ipso, corona prudentissimorum hominum, magnis agit studiis, quibus artibus ac machinamentis Mediolanum retineat: ac fugitiua illa Neapoli ad se retrahat: postea vero euertat Venetos, ac totam Italiam subiiciat sibi, deinde si adros strabatos, totam postremo burgundiam suam faciat ditiosam. Atque aliter propterea getes quae regnum iam olim iuasit. Hic dum aliquid in adret ferriedu cum venetis foedus duraturum, dum ipse fuerit commodum

Monus

Plan

per
per

Tecte gallos vehoz tatur ab multa p. randa.

Comptin pro 2000
per

Elueti cō
duce. cy

cum illis communicandum consilium. quin deponendam
quoque apud eosdem aliquam prædæ partem, quam rebꝫ ex
sententia peractis repetat, dum alius consulit conducendos
Germanos, alius pecunia demulcendos Eluetios. Alius ad
uersum nomen Imperatoriae maiestatis, auro, velut anathe/
mate, propiciandum. Dum alii videtur cum Arragoni re/
ge componendas esse res, & alieno Navariæ regno, velut pa/
cis authorameto cedendum: Alius interim censet Castellæ
principi aliqua spe affinitatis irretiendum, atque aulicos no/
biles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertra/
hendos. Dum maximus omnium nodus occurrit, quid sta/
tuendum interim de Anglia sit. Cæterum de pace tractan/
dum tamen, & constringenda firmissimis vinculis semper in/
firma societas, amici videntur suscipiantur ut inimici. Ha/
bendos igitur paratos velut in statione Scotos, ad omnem
intentos occasionem, si quid se commoveant Angli protinus
immittendos. Ad hæc fouendum exulem nobilem aliquem
occulte, namque id aperte ne fiat prohibent fœdera, qui id re/
gnum sibi debere contendat, ut ea velut ansa contineat, sus/
pectum sibi principem. Hic inquam in tanto rerum molimis
ne tot egregiis viris ad bellum sua certatim consilia conferen/
tibus, si ego homuncio surgam, ac verti tubeam vela omitt/
tendam Italiã censeam & domi dicam esse manendũ, vnum
Galliæ regnũ fere maius esse, quam ut commode possit ab vno ad/
ministrari, ne sibi putet rex de aliis adiciendis esse cogitadũ.
Tum si illis proponerem decreta Achoriorũ populi, Vto/
pensionum insulæ ad Euronoton oppositi, quum olim bel/
lum gessissent, ut regi suo aliud obtinerent regnum quod af/
finitatis antiquæ causa sibi contendeat hæreditate debere,
consequuti tãdem id, vbi viderunt nihil sibi minus esse molestiæ
in retinendo, quam in quærendo potulerunt, verũ assidua pullulare
semina, vel internæ rebelliois vel externæ incursiois in deditos
ita se aut pro illis, aut contra pugnandũ nunquam dari facultatẽ
dimittendi exercitus, compilari interim se, efferrí foras pec/
cuniam alienæ gloriolæ suam impendi sanguinem, Pacem

Exemplum
annorand

De p...
De p...

Exemplum de rege vno
Cypri reuerendo

nihil tutiorem domi, corruptos bello mores, imbibitam
latrocinadi libidinem, confirmatam rebus audaciam, le/
ges esse contemptui, quod rex in duorum curam regnorum
distractus, minus in vtrumvis animum posset intenderere. Cũ
viderent alio qui tantis malis nullum finem fore, inuito tan/
dem consilio, regi suo humanissime fecerunt optionem reti/
nendi vtriusque regni vellet, nam vtriusque non fore potestatem:
se plures esse, quam quia dimidiato possint rege gubernari, quum
nemo sit libenter admissurus multone tibi cum alio communc.
Ita coactus est ille bonus princeps, nouo regno cuiuspiam ex a/
micis relicto, quod breuietiam post eiectus est, iniquo esse contem/
tus. Præterea si ostenderem omnes hos conatus bellorum quibus
tot nationes eius causa tumultuarentur, quum thesau/
ros eius exhaustissent, ac destruxissent populum, aliqua tan/
dem fortuna frustra cessuros tamen, proinde auitum regnũ
coleret, ornaret quantum posset, & faceret quam floridissimum.
Amet suos & ametur a suis, cum his vna viuat, imperetque sua/
uiter, atque alia regna valere linat, quando id quod nunc ei con/
tigisset satis amplum superque esset. Hanc orationem quibus
auribus mi More putas excipiendam? Profecto non valde
promis inquam. Pergamus ergo inquit: si consiliariis cum re/
ge quoque tractantibus, & commincentibus quibusque technis
ei queant coaceruare thesauros, dum vnus intendendam con/
sulit æstimationem monetæ quum ipsi sit eroganda pecu/
nia, deiiciendam rursus infra iustum quum fuerit corrogan/
da, uti & multũ æris paruo dissoluat, & pro paruo multum
recipiat: Dum aliis suadet ut bellum simulet, atque eo prætex/
tu coacta pecunia cum visum erit faciat pacem, sanctis scri/
moniis, quo plebeculæ oculis fiat prestigium miseratus vi/
delicet humanum sanguinem princeps pius: Dũ aliis ei sug/
gerit in mentem antiquas quasdam & tinea ad eas leges, lo/
ga dissuetudine antiquas, quas quod nemo latas meminisset
omnes sint transgressi, earum ergo multas iubeat exigí, nul/
lum vberiorum prouentum esse, nullum magis honorificũ
utpote qui iusticiæ præ se personam ferat: Dum ab alio ad/

l)
l)
la
Dra

Alind

Alind

Alind
Alind
Alind

Alind
Alind
Alind

monetur, vti sub magnis mulctis multa prohibeat: maxime
 talia: quae ne fiant in re sit populi. post pecunia cum illis dispe
 set, quos comodo obstat interdium: sic & a populo gram
 iniri, & duplex adferri copendium, vel dum huius mulctantur
 quos qstus cupiditas pellexit in casses, vel dum aliis vendit
 priuilegia, tanto pluris: qto scilicet fuerit melior princeps:
 vtpote q grauatim quicq contra populi comodum priuato
 cuiq indulgeat: & ob id non nisi magno precio. Dum alius ei
 periuadet obstringendos sibi iudices, q quauis i re pro regio
 iure disceptent, accersendos praeterea in palatium atq inuita
 dos vti coram se de suis rebus differant, ita nullam eam elus tam
 aperte iniqua fore in qua non aliq eor vel contradicendi stu
 dio: vel pudore divedi eade: vel quo gram in eant apud cum
 aliquam reperiant rimam qua possit intedi calumnia. Sic dum
 iudicibus diuersa sentientibus res per se clarissima disputat,
 & veritas in quaestionem venit: aniam comodam regi dari,
 pro suo comodo ius interpretandi, caeteros aut pudore ac
 cessuros aut metu, sic intrepide fertur: postea pro tribunali
 sua. Neq enim deesse praetereus potest pronuncianti pro pri
 cipe. Nempe cui satis est aut aequitatem a sua parte esse, aut ver
 ba legis: aut contortum scripti sensum: aut q legibus deniq
 oibus praeponderat: apud religiosos iudices principis indi
 sputabile praerogatiua. Dum oes in Crassiano illo consenti
 unt atq conspirat. Nullam auri vim satis esse principi: cui sit as
 lendus exercitus, praeterea nihil iniuste regem facere, vt ma
 xime etiam velit posse. Quippe oia oimcius esse: vt hoies
 etiam ipsos: tm vero cuiq esse proprium qtum regis beni
 gnitas ei non ademerit, quod ipsum vt q minimu sit: princi
 pis multum referre vt cuius tumentu i eo situm sit: ne po
 pulus diuitiis aut libertate laetetur quod haec res minus pa
 tleter ferat dura atq iniusta imperia quasi contra egestas atq
 inopia retudat animos ac patietes reddat: adimataq prellis
 generosos: rebellandi spiritus. Hic si ego rursus adsurgens
 conteda haec consilia oia regi & inhonesta esse & perniciofa.
 Cuius no honor mo: sed securitas quoq i populi magis opia

Crassi de
 utis dicit

Crassianus
 pluribus

De Crassiano
 contra regem

bi sita sit q suis quos si osteda regem sibi deligere sua ca ho re
 gis: videlicet vti ei labore ac studio ipsi eomode viuatur
 q ab iniuriis: eoq magis ad principem ea ptinere cura: vt populo
 bn sit suo: q vt sibi: non alit ac pastoris officiu est: oues poti
 q temet palcare: qtm opilio est. Nam qd ppli egestate cecat
 pacis plidiu esse: longissime aberrare eos ipsa res docet. Ne
 pe vbi plirixat coprias q inter medicos: Quis inteti mu
 rationi rex studet q cui minie placet pns vitae stat? Aut cui
 deniq audacior ipet ad coturbada oia: spe alicude lucradi
 q cui tanhil est qd possit pdere? Quod si rex aliq adeo au
 contepellet: aut iuisus suis: vt alit eos continere i officio no
 possit: nisi cotumeliis: copilatide: & sectioe grasset eosq redi
 gat ad medicitatem: pstitit illi pfecto regno se abdicare: q his
 retinere artib q b q q impii nome retineat: certe amittit ma
 lestatem. Neq enim regiae dignitatis e: impiu in medicos ex
 cere: sed in opulentos poti atq felices. Qd ipsum sensit certe
 vit erecti ac sublimis ai Fabrici: cu responderet malle se im
 perare diuitib q diuite esse. Et pfecto vnu aliquem voluptate
 ac deliciis fluere: gementib vndiq ac lametantib aliis: hoc
 no est regni sed carceris esse custode. Deniq vt impitillim
 medicus est: q morbu nescit nisi morbo curare: ita q vita ciui
 um no nouit alia via corrigere, q ad pntis vitae comodis: is se
 nescire fateat impare liberis: qn aut inertia poti mutet sua:
 aut supbia: na his fere vicis accidit vt pplus eu vel contemat
 vt habeat odio: viuatur innocu de suo: lumpus ad redit ac
 comoder: refrenet maleficia: & recta istitutioe suor puciat
 poti: q sinat icelcere: q dein puniat: leges abrogatas co lue
 tudie haud temere reuocet: plerti q diu delitae nuq deside
 ratae st: neq vnq comilli noie ciuilmoi qeq capiat: qle priua
 tu quepla iudex velut iiquu ac vaftru no pateret accipe. Hic
 si pponere illis Macaren lege: q & ipsi no loge admodu absu
 ab Vtopia: quor rex quo primu die auspiciat impiu magnis
 adhibitis sacrificiis iuriturado astrigit nuq se vno tpe supra
 mille auri podo i thesauris habituru aut argenti qtu ei auri
 pciu aequet. Hanc legem ferut ab optimo quoda rege istituta:
 cui maior cura fuit patriae comodum q diuitiae laue, velut

Crassianus
 multa
 Crassianus
 multa

Crassianus
 multa

Crassianus
 multa

Crassianus
 multa

Crassianus
 multa

obicem accretandæ pecuniæ tantæ: quæta faceret inopiain
 eius in populo. Nempe cum thesaurum videbat suffecturum,
 siue regi aduersus rebelles, siue regno aduersus hostium in-
 curiones esset conflegendum. Cæterum minorem esse q̄ vt
 animos faciat inuadendi aliena, quæ potissima condendæ
 legis causa fuit, proxima quod sic prospectum putauit ne de-
 sit pecunia quæ in quotidiana ciuium commutatione ver-
 setur, & quum regi necesse ē erogare quicquid thesauro su-
 pra legitimum accreuit modum, non quesiturum censuit
 occasiones iniuriæ, talis rex & malis erit formidini: & a bo-
 nis amabitur. Hæc ergo atq̄ huiusmodi si ingererem apud
 homines in contrariam partem vehementer inclinatos: q̄ sur-
 dis essem narraturus fabulam? Surdissimis in quâ haud du-
 bie, nec hercule miror nec mihi videtur (vt vere dicam) hu-
 iusmodi sermones ingerendi aut talia danda cõsilia quæ ce-
 rtus sis nunq̄ admissum iri. Quid enim prodesse possit aut
 quomodo in illorū pectus influere sermo tam insolens quo-
 rum præoccupauit animos atq̄ insedit penitus diuersa per-
 suasio. Apud amiculos in familiari colloquio non insuauis
 est hæc philosophia scholastica. Cæterum in consiliis prin-
 cipum: vbi res magnæ magna autoritate aguntur, non est
 his rebus locus. Hoc est inquit ille: qd̄ dicebam nō esse apud
 principes locum philosophiæ. Imo inquam est verum nō
 huic scholasticæ: quæ quiduis putet vbiuis conuenire: sed
 est alia philosophia ciuilior: quæ suã nouit scenã: ei q̄ sit ac-
 comodans: in ea fabula quæ in manibus est suas partes con-
 cinne & cum decoro tutatur: hæc vtendum est tibi. Alioqn̄
 dum agitur quæpiam Plauti comœdia nugantibus inter se
 vernulis, si tu in proscenium prodeas habitu philosophico
 & receleas octauia locum in quo Seneca disputat cū Ne-
 rone: Nōne præstiterit egisse mutam personam, q̄ aliena re-
 citando talem fecisse tragicomœdiam: Corrueris enī per-
 uerterisq̄ præsentem fabulam: dum diuersa permisces: etiã
 si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunq̄ fabula in ma-
 nu est eam age q̄ potes optime: nec idco totam pturbes, qd̄

Philoso-
 phia scho-
 lastica.

ομοιωσις
 mira

κοφορ
 πρὸς πρῶτον

Francis P. ...

tibi in mentem venit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in rep,
 sic in consultationibus principum. Si radicatus euelli non
 possint opinioes prauæ, nec receptis vsu viciis mederi que-
 as, ex animi tui sententia, non idco tamen deferenda respu-
 blica est, & in tempestate nauis destituenda, quoniam ventos
 Inhibere non possis, at neq̄ insuetus & insolens sermo in-
 calcandus, quem scias apud diuersa persuasos pondus non
 habiturum: sed obliquo ductu conandum est atq̄ adnitendum
 tibi, vt in partu virili omnia tractes comode, & quod in bonum
 nequis vertere efficias saltem, vt sit q̄ minime malum. Nam
 vt omnia bene sint fieri non potest, nisi omnes boni sint, qd̄
 ad aliquod abhinc annos adhuc non expecto. Hac inquit
 arte nihil fieret aliud, q̄ ne dum aliorum furori mederi stu-
 deo, ipse cum illis insaniam. Nam si vera loqui volo, talia lo-
 quar necesse est. Cæterum falsa loqui sit ne philosophi nescio,
 certe non est meum. Quæ ille meus sermo vt fuerit fortatim
 se ingratus illis, atq̄ molestus, ita nō video cur videri debe-
 at vsq̄ ad ineptias insolens. Quod si aut ea dicerem, quæ fin-
 git Plato in sua repu, aut ea quæ faciunt Utopientes in sua,
 hæc quanq̄ essent, vt certe sunt, meliora, tamen aliena videri
 possint, q̄ hic singulorū priuatæ sunt possessiones illic om-
 nia sunt communia. Mea vero oratio (nisi quod ad eos qui
 statuerent secum, rueret diuersa via præcipites, iucundus es-
 se non potest qui reuocet ac præmonstret pericula) aliogn
 quid habuit, quod non vbiuis dici, vel conueniat vel oport-
 teat? Equidem si omittenda sunt omnia tanq̄ insolentia atq̄
 absurda, quæcunq̄ peruersi mores hominū fecerunt, vt vi-
 deri possint aliena, dissimulandum oportet, apud Christianos,
 plærq̄ omnia quæ Christus docuit, ac dissimulari vsq̄ a-
 deo vetuit, vt ea quoq̄ quæ ipse i aures insuurrasset suis, pa-
 lam in tectis iusserit prædicari. Quorū maxima pars ab istis
 moribus longe est alienior, q̄ mea fuit oratio. Nisi q̄ concia-
 onatores homines callidi, tuum illud cõsiliū secuti puto:
 quãdo mores suos homines ad Christi normam grauatim
 paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeam

fr

fr

fr

Utopient
 um insticu
 ra,

U

fr

Comparatio ...

acommodauerunt ad mores, vt aliquo saltem pacto cōstiti-
gerentur scilicet, qua re nihil video quid profecerint, nisi vt
securius liceat esse malos, atq; ipse profecto tantundem pro-
ficiam in consiliis principum. Nam aut diuersa sentiam, qd
perinde fuerit ac si nihil sentiam, aut eadem, & ipsorum ad-
lutor sim, vt inquit Micio Terentianus, in Iamiae. Nam obli-
quus ille ductus tuus non video quid sibi velit, quo censes
admitendum si non possint omnia reddi bona, in vt tracten-
tur commode, fiant, q; quoad licet, q; minime mala. Quippe
non est tibi dissimulandi locus, nec licet conuincere, approba-
da sunt aperte pessima cōsilia, & decretis pestilentissimis sub-
scribendum est. Speculatoris vice fuerit ac pene proditoris,
etiam qui improbe consulta maligne laudauerit, porro ni-
hil occurrit in quo prodesse quicq; possis, in eos delatus col-
legas, qui vel optimum virum facili? corruperint, q; ipsi cor-
riganur, quorum peruersa consuetudine vel deprauaberis
vel ipse integer atq; innocēs alienae maliciae stultitiaeq; praet-
texeris, tantum abest vt aliquid possis in meli? obliquo illo
ductu couertere. Quam ob rem pulcherrima similitudine
declarat Plato, cur merito sapientes abstineant a capescenda
repu. Quippe quum populum videant in plateas effusum
assiduis imbribus perfundi, nec persuadere queat illis, vt se
subducant pluuiæ tectaq; subeāt, gnari nihil profuturos se-
se si exeant, q; vt vna conpluantur, semet intra tecta cōsuet
habentes latis, quando alienae stultitiae non possunt mederi,
si ipsi saltem sint in tuto. Quamq; profecto mi More (vt ca-
vere dicam, quæ meus animus fert) mihi videtur vbicunq;
priuatæ sunt possessiones, vbi omnes omnia pecuniis me-
tiuntur, ibi vix vnquam posse fieri, vt cum republica aut iu-
ste agatur aut prospere nisi vel ibi sentias agi iuste, vbi op-
tima quæq; perueniunt ad pessimos, vel ibi feliciter vbi om-
nia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos vnde cunq;
commode, cæteris vero plane miseris. Quam ob rem quum
apud animum meum reputo, prudentissima atq; sanctissima

ma instituta Vtopensium, apud quos tam paucis legibus,
tam commode res administrantur, vt & virtuti precium sit
& tamen æquatis rebus omnia abundant omnibus, tum
vbi his eorum moribus ex aduerso comparo, tot nationes
alias, semper ordinantes, nec vllam satis ordinatam vnquā,
earum omnium in quibus quod quisq; nactus fuerit, suum
vocat priuatum, quorum tam multæ indies conditæ leges
non sufficiunt, vel vt consequatur quisquam, vel vt tueatur
vel vt satis internoscat ab alieno, illud quod suum inuicem
quisq; priuatum nominat, id quod facile indicant infinita
illa tam assidue nascentia, q; nunq; finienda litigia, hæc in quā
dum apud me considero, æquior Platoni fio, minusq; dem-
ror, dedignatum illis leges ferre vllas, qui recusabāt eas qui-
bus ex æquo omnes omnia partirentur commoda. Siqui-
dem facile præuidit homo prudentissimus, vnam atq; vni-
cam illam esse viam ad salutem publicam, si rerum indica-
æqualitas, quæ nescio an vnquam possit obseruari, vbi sua
sunt singulorum propria. Nam quum certis titulis, quisq;
quantū potest ad se conuertit, quantacunq; fuerit rerum co-
pia, eam omnem pauci inter se partiti, reliquis relinquunt in
opiam, fereq; accidit, vt alteri sint alterorum sorte dignissi-
mi, quum illi sint rapaces, improbi atq; inutiles, cōtra hi mo-
desti viri ac simplices, & cotidiana industria, in publicum q;
in semet benigniores. Adco mihi certe persuadeo, res æqua-
bilit actiusta aliqua ratione distribui, aut scilicet agi cum re-
bus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non posse
se. Sed manente illa, maiorem semper apud multo maxie
mam multoq; optimam hominum partem, egestatis & erū-
narum anxiam atque ineuitabilem sarcinam. Quam vt fas-
teor leuari aliquantulum posse, sic tolli plane contendo nō
posse. Nempe si statuatur ne quis supra certum agri mo-
dum possideat, & vti sit legitimusq; census pecuniæ si fut-
erit legibus quibusdam cautum: vt neque sit princeps nimi-
um potens, neque populus nimis insolens.

De tranquillitate
animi: per seipsum

Vtopensium

per seipsum

per seipsum

per seipsum

admiratio

2. in seipsum

in seipsum

in seipsum

ushortamur Raphaelem, vt præstet quod erat pollicitus.
Is ergo vbi nos vidit intentos, atq; amidos audiendi, quum
pauli per tactus & cogitabundus alledisset, hunc in modum
exorsus est

Primi libri finis. Sequitur secundus.

RAPHAHELIS HYTHLODEI SERMO
DE OPTIMO REIP. STATV PER
THOMAM MORVM. LIBER
SECVNDVS.

UTOPIENSIVM insula in media sui parte (nā
hac latissima est) millia passuum ducenta porri-
gitur: magnumq; per insulæ spacium non multo
angustior: fines versus paulatim vtrinq; tenuatur. hi ve-
lut circumducti circino quingentorum ambitu millium: in
sulam totā in lunæ speciem renascentis effigiant. Cuius cor-
nua fretum interfluens: millibus passuum plus minus vnde-
cim dirimit: ac per ingens inane diffusum: circumiectu vndi-
q; terræ prohibitis vetis: vasti in morcm lacus stagnās ma-
gis q̄ sæuiens: omnem prope etus terræ aluum pro portu fa-
cit. magnoq; hominum vsu naues quaqua versus transmit-
tit. iauces hinc vadis: inde faxis formidolosæ. In medio fer-
me interstitio vna rupes æminet: eoq; innoxia: cui inædifi-
catam turrin præsidio tenent. cæteræ latetēs & insidiosæ.
Canales solis ipsis noti: atq; ideo non temere accidit: vt ex-
terus quicq; huc in sinum: nisi Vtopiano duce: penetrer: vt
in quem vix ipsis tutus ingressus est: nisi signis quibusdam
elitore viam regentibus. His in diuersa translatis loca: ho-
stium quamlibet numerosam classem facile i perniciem tra-
herent. Ab altera parte non infrequentes portus. At nusq; de-
scensus in terram non ita natura munitus aut arte: quin ins-

Sit' & for-
ma vtopie
nunc insu-
le.

Locus na-
turatus
vnicō p̄-
dio defen-
dit

Stratage-
ma ermu-
tat: signis

gentes copie paucis inde queant propugnatoribus arceri
Cæterum vti fertur: vtiq; ipsa loci facies præ se fert/ea tellus.
olim non ambiebat mari. Sed Vtopus (cuius vtpote vti-
etoris nomen refert insula. Nam añ id temporis A braxa di-
cebatur: quiq; rudem atq; agrestem turbam ad id quo nunc
cæteros prope mortales antecellit cultus humanitatiscq; p̄-
duxit) primo protinus appulsu victoria potitus: passuum
millia quindecim, qua parte tellus cōtinenti adhæsit: excin-
dendum curauit: ac mare circum terram duxit. Quinq; ad
id operis nō incolas modo coegisset (ne contumeliæ loco
laborem ducerent sed suos præterea milites omnes adiun-
geret: i tantam hoim multitudinem opere distributo incre-
dibili celeritate res p̄fecta, finitios (qui initio vanitatē ince-
pti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit. In
sula ciuitates habet quatuor & quinquaginta ipaciosas om-
nes ac magnificas lingua: moribus: institutis: legibus: pror-
sus iisdem: idem situs omnium: eadem vbiq; quatenus per
locum licet: rerum facies. Harū quæ proximæ inter se sunt
millia quatuor ac viginti separant. Nulla rursus est tam de-
serta: e qua nō ad aliam urbem pedibus queat vnus itinere
diei perueniri. Ciues quaq; ex vrbe terni senes ac rerum pe-
riti tractatum de rebus insulæ communibus: quotiānis con-
ueniunt Amaurotum. Nam ea vrbs quod tanq; in vmbili-
co terræ sita maxime iacet omnium partium legatis opor-
tuna) prima princepsq; habetur: Agri ita commode ciuita-
tib; assignati sunt: vt ab nulla parte minus soli q̄ xii. passuum
millia vna quæuis habeat. ab aliqua multo etiam ampli; vi-
delicet qua parte longi; vrbes iuxta se distinguntur. Nulli vr-
bi cupido promouendorum finium. Quippe quos habent
agricolas magis eorum seq; dominos putant. Habent ruri-
per omnes agros cōmode dispositas domos: rusticis instru-
mentis instructas. Hæ habitantur ciuib; per vices cō com-
migrantib;. Nulla familia rustica i viris mulieribusq; pau-
ciores habet, q̄ quadraginta) præ duos ascriptitios seruos:
qb; pater materq; familias graues ac maturi præficiuntur &

Utopia in
sula ab
topo duce

Hoc plus
erat q; isth-
mum peri-
fodere.
Facile fer-
tur qd ois
b'coe sit

Oppida
Utopie in
sule.
Similitudo
concordiam
facit

Urbium in-
ter se mes-
diocrem
tervallum

Distributio
agrorum

Et hic ho-
die pestis
repp. oim

q̄dā cura
agricol-
tionis

Vtopia

Utopia

Phalaris

singulis tricenis familis phylarchus vnus. E quacq familia
 xx. quotannis in vrbe: m remigrat: hi qui biennium ruri co/
 pleuere: In horum locum totidem recentes ex vrbe subro/
 gantur: vt ab his qui annum ibi fuere: atq; ideo rusticarum
 peritiores rerum: instituantur: alios anno sequente docturi/
 ne si parit omnes ibi noui, agricolationisq; rudes essent: ali/
 quid in annona per imperitiam peccaretur. Is innouando
 rum agricolarum mos: & si solennis sit: ne quisq; inuitus as/
 periozem vitam cogatur continuare diutius. Multi tamen
 quos rusticae rei studium natura delectat: plures sibi annos
 impetrant. Agricolaē terram colunt: nutriunt animalia: li/
 gna comparat: atq; in vrbe qua commodum est terra ma/
 riuē conuehunt. Pullos infinitam educant multitudinem:
 mirabili artificio. Neq; enim incubant oua gallinae: sed ma/
 gnū eorum numerum calore quodam æquabili fouēt
 animant: educantq;: hi simul atq; e testa prodire: homines
 vice matrū comitatur & agnoscunt. Equos alunt perq; pau/
 cos nec nisi ferocientes: neq; alium in vsum q̄ exercendae re/
 b⁹ equestris iuuetuti. Nam oēm seu colēdi seu vehēdi labo/
 rē boues obeunt, quos vt fatētur equis impetu cedere: sic pa/
 tictia vincere: nec tot obnoxios morbis putant: ad hanc mi/
 nore impendio & operae & sumptus ali: Ac deniq; laborib⁹
 emeritos: in cibum tandem vsui esse. Semente in solum pa/
 nem vtuntur. Nam aut vuarum vinum b. bunt: aut pomo/
 rum pirorumue: aut deniq; aquam nonnunq; meram: saepe
 etiam: qua mel aut glycyrizam incoxerint: cuius haud exi/
 guam habent copiam. Quum exploratum habeant (habēt
 enim certissimum) quātum annonae consumat vrbs: & cir/
 cunctus vrbi conuentus: tamen multo amplius & semēti/
 s faciunt & pecudum educant q̄ quod in suos vsus suffici/
 at: reliquum impartituri finitimis. Quibuscunq; reb⁹ opus
 est: quae res ruri non habētur: eam supellectilem omnem ab
 vrbe perunt: & sine vlla rerum commutatione: a magistra/
 tibus vrbans nullo negotio consequuntur. Nam illi singu/
 lo quoq; mente: plaricq; ad festum diem conueniunt. Quū

Agricola/
rus officia

Agricola
ra:
fouēdi
oua.

Ufus
equorum.

Ufus boui

Cibus ac
potus.

Modus
sementis.

frumentandi dies instat, magistratibus vrbans agricolarū
 phylarchi denuntiant, quātum ciuium numerum ad se mē/
 ti conueniat, quae multitudo frumentatorum, quum ad ip/
 sum diem oportune adsit, vno prope sereno die tota fru/
 mentatione defunguntur.

Abutur
opera quā
si valeat.

De vrbibus, ac nominatim de Amauroto.

Vrbium qui vnā norit, omnes nouerit. Ita sunt inter se (q̄
 tenuis loci natura non obstat) omnino similes. Depingam
 igitur vnā quamplam (neq; enim admodum refert quā)
 Sed quam potiq; Amaurotū, qua nec vlla dignior ē, quip
 pe cui senatus gratia reliquae deferunt, nec vlla mihi notior
 vt in qua annos quinq; perpetuos vixerim. Situm est igit
 Amaurotum, in leni delectu montis, figura fere quadrata.
 Nam latitudo ei⁹ paulo infra collis incepta verticem, mil/
 libus passuum duobus ad flumen Anydram pertinet secū/
 dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus millibus
 octaginta supra Amaurotum, modico fonte, sed aliorū oc/
 cursu fluminū, atq; in his duob; etiā mediocriū auctus, ante
 vrbe ipsam: quingentos in latum passus extēditur, mox
 ad huc amplior: sexaginta millia prolapsus: excipitur ocea/
 no. Hoc toto spacio quod vrbe ac mare interiacet: ac su/
 pra vrbe quoq; aliquot milia: sex horas perpetuas influ/
 ens aestus: ac refluus alternat: celeri flumine. Quum sese
 pelagus infert: triginta in lōgum millia: totum Anydri ale/
 ueum suis occupat vndis: profligato retrorsum fluuio. Tū
 aliquanto vltra liquorem etus salisugine corrumpit: dehinc
 paulatim dulcescens amnis: sincer⁹ vrbe perlabitur: ac re/
 fugientem vicissim purus & incorrupt⁹: ad ipsas prope fau/
 ces insequitur. Vrbs aduersae fluminis ripae: nō pills ac sub/
 licibus lignicis: sed ex opere lapideo: egregie arcuato ponte:
 cōmissa est. Ab ea parte quae longissime distat a mari: quo
 naues totū id lat⁹ vrbis possint inoffense pteruehi. Habent
 aliū praeterea gurgitem: haud magnum qdē illū: sed p̄ pla/
 cidū ac iucundū. Nā ex eodē scaturies monte: i quo ciuitas

Amauroti
pumarie
stropiens
sum vrbis
descriptio

Anydri:
fluminis
descriptio

Idem fig
quod an
glos in flu
mine has
myli.

Et in hoc
Londinuy
cuz amau
roto coue/
nit.

U^o aque
notabilis.

collocatur: mediam illam per dexera perfluens Anydro mi
locetur. Et^o fluvii caput fontemq; quod paulo extra urbem
nascitur, munimentis amplexi, A maurotani iunxerunt oppi
do, ne si qua vis hostiu ingruat intercipi atq; auerti aqua, ne
ue corrumpi queat. Inde canalibus coctilibus, diuersim ad
inferiores vrbis partes aqua diriuatur. id sicubi locus fieri
vetat, cisternis capacibus: collecta plunia: tantundem vsus
adfert. Murus altus ac latus, oppidū cingit: turribus ac pro
pugnaculis frequens. arida fossa, sed alta lataq; ac veprium
sepibus impedita tribus ab lateribus circūdat mœnia: quar
to flumen ipsum pro fossa est. Plateæ cum ad vecturam, tū
aduersus ventos descriptæ cōmode ædificia neutiq; sordi
da, quorum longa, & totū per vicū, perpetua series, aduersa
domos fronte conspicitur. has vicorū frōtes: via distinguit

Benium
munimēta

Plateæ
cuiusmodi

Edificia.

Qui edis
b' adherē
tes.

Hæc sapi
unt cōtra
scm vlti
toma

Uitlias
hortorū et
adaroni
predicata.

pedes viginti lata, posterioribus ædiū partibus, q̄ta est vici
longitudo: hortus adiacet: latus & vicorū tergis, vndiq; cir
cūceptus. Nulla domus est, quæ non vt hostiū in platea, ita
posticum in hortū habeat. Quin bifores quoq; facili tractu
manus apertiles, ac dein sua iponte coeuntes: quæuis intro
mittit, ita nihil vsq; priuati est. Nam domos ipsas vno quo
q; decennio lorte commutant. Hos hortos magnificiunt, in
his vineas: fructus: herbas: flores, habent. tanto nitore, cul
tuq; vt nihil fructuosius vsq; viderim: nihil elegantius. qua
in re studiū eorū: non ipsa voluptas modo, sed vicorū quoq;
inuicem de suo cuiusq; horti cultu: certamen accendit. & cer
te, non aliud quicq; temere vrbe tota reperias: siue ad vsum
ciuium siue ad voluptatē commodius. eoq; nulli⁹ rei q̄ hu
iusmodi hortorū, maiore habuisse curā videtur is qui codi
dit. Nam totam hanc vrbis figurā, iam ab initio descripram:
ab iplo v topo ferunt. Sed cultū qb⁹ vni⁹ ætate hois haud
suffecturam vidit, posteris adiiciendū reliquit. Itaq; scriptū
i annalibus habet, quos ab capta vsq; in iula, mille septinge
torū ac sexaginta annorū cōplectentes hiltoriā, diligentē &
religiose per scriptos adseruat, ædes initio humiles, ac velu
ciarias, & iuguria fuisse, quolibet ligno temere factas, pariet

Vltimus
numerus

Uitlias
Vltimus

tes obductos luto, culmina in acie fastigiata stramentis ope
ruerant. At nūc oīs domus viscida forma tabulatorū trium,
parietum facies, aut silice, aut lapide duro, aut deniq; coctili
constructæ, in alueū introrsus cogesto rudere, lecta in plas
num subducta, quæ sementis qbusdā insternūt. nullius im
pendii sed ea tēperatura q̄ nec igni obnoxia sit & tolerādis
tēpestatū iniuriis plūbū super. Ventos e fenestris vitro (nā
eius ibi creberrim⁹ vsus est) expellūt. Interim et lino tenui:
q̄ per luedo oleo aut succino plnūt, gemio nlmix cōmo
do. Sigdē ad eū modū sit, vt & pl⁹ lucis trāmittat, & vtorū
minus admittat.

De Magistratibus.

Trigita quæq; familia: mgratū sibi quotānis eligūt, quem
sua prisca lingua Syphogratū vocant, recentiore phylar
chū, Syphograntis decessū suis familiis Tranibor⁹ oli, nunc
ptophylarch⁹ dictus p̄ficiē. Demū Syphograntis oēs q̄ sunt
ducenti iurati lecturos sese quæ maxie cōsent vtilē, suffragiis
occultis renūciant principe vnū videlicet ex his quattuor:
quos eis ppl⁹ noiauit. Nā a quæq; vrbis q̄ta pte, select⁹ vn⁹
comendatur senatui, p̄cipis magistrat⁹ perpetu⁹ est i oēm
illius vitā, nisi tyrānidis affectatæ suspitio impediāt. Tran
iboros quotānis eligūt, cæterū haud temere, commutant.
Reliq mgrat⁹ oēs annuū. Traniborā tertio quoq; die, intdū
si res postulat læpi⁹, in cōsiliū cum principe veniunt. De
rep. cōsultant cōtrouersias priuatorū (si quæ sunt) quæ p̄
pauca sunt, mature dirimūt. Syphogratos sp̄ in senatū du
os adiscit, atq; omni die diuersos, cautumq; vt ne quid ra
tum sit quod ad rep. pertineat, de quo non tribus in sena
tu diebus ante agitatū, q̄ decretū sit. Extra senatum, aut cō
micia publica se rebus coibus inire cōsilia capitale habet.
Hæc eo ferunt instituta, ne procliuē esset coniuratione prin
cipis, ac traniborum, oppresso per tyrāndem populo, statū
reip. mutare. Atq; ideo quisquid magni momenti iudicat:
ad Syphograntorū comita deferatur, qui cum suis fami
liis communicata re, post inter se cōsulant ac suū cōsiliū

vitree aut
lucate fe
nestre.

Phylarchus

Tranibor
rus vtopi
ensium lun
gua sonat
p̄fectum
panariuz
adira rō
creadi ma
gistratus.

Tyrannus
inuisa bñ
institute
reipub.
Cito vtrūq;
mende cō
trouerite:
quas nunc
data opā
immensus
prorogant
nihil sub
ito statue
dum.

Uitlias

renunciant senatui. Interdū ad totius Insulæ consilium, res
defertur. Quin id quoque moris habet senatus, vt nihil, quo
die primum proponitur, eodem disputetur: sed in sequens
tem senatum differatur, ne quis vbi quod i buccam primū
venerit, temere effutlerit, ea potius excogitet postea, quib⁹
decreta tueatur sua q̄ quæ ex rei pub. v su sint. malitq̄ salutē
publicæ q̄ opinionis de se iacturam facere, peruerso quodā
ac præpostero pudore, ne initio parum prospexille videat̄.
Cui prospiciendum initio fuit, vt consulto potius q̄ cito lo
queretur.

De Artificiis.

Agricola Ars vna est omnib⁹ viris, mulieribusq̄ promiscua agricol
tura, cuius nemo est expers. Hac a pueritia erudiuntur oēs,
partim in schola traditis præceptis: partim in agros vicini
ores vrbi quasi per ludum docti, non intuentes modo, sed
per exercitandi corporis occasionem tractantes etiam. Præ
ter agriculturam quæ est omnibus vt dixi communis) q̄
libet vnam quampiam tanq̄ suam docetur, ea est fere aut la
nificium, aut operandi lini studium, aut cementatoriorū
aut fabri, seu ferrarii seu materialii artificium. Neq̄ enim a
liud est opificium vllum, quod numerum aliquē, dictu di
gnum occupet illis. Nam vestes, quarum nisi quod habitu
sexus discernitur, & cælibatus a cōiugio, vna per totam ins
ulam, forma est, eademq̄ per omne æuum perpetua, nec ad
oculum indecora, & ad corporis motum habilis, tum ad fri
goris æstusq̄ rationem apposita. Eas iq̄, quæq̄ sibi familia
conficit. Sed ex aliis illis artibus, vnusquisq̄ aliquam discit
nec viri modo, sed mulieres etiam. cæterū hæ velut imbec
cilliores, leuiora tractant: lanam fere linumq̄ operantur,
viris artes reliquæ magis laboriose mandatur: maxima ex
parte quilibet in patris artibus educatur. Nam eo pleriq̄ na
tura feruntur. q̄ si quem animus alto trahat, in eius opificii
cuius capitur studio, familiam quampiam adoptione tra
duciuntur. cura non a patre modo eius sed magistratibus etiā
prestata, vt graui atq̄ honesto patri familias mācipet. Quin

Etiam idē
hodie nat
in nostris
consilia.

Hoc sibi
volēbat
eius puer
dium
Ep. vnti
Bouli.

Agricola
cio, comu
nis oium:
quæ nūc i
paucos cō
ceptos re
gimus.
Artes a
necessitate
nou ad tu
su ducēde

Cultus si
multitudo.

Memo ei
aus expa
erificij.

Ad quam
dus haru
ta sit appo
stus: eam
ducit ortē

si quis vnam perdoctus artem, aliam præterea cupuerit, eo
dem modo permittitur. Vtramq̄ nactus, vtram velit exer
cet, nisi alterutra ciuitas magis egeat.

Syphograntorum, præcipuum ac prope vnicum negociū
est, curare ac prospicere ne q̄q̄ delideat ociosus. Sed vt iura
quisq̄ arti sædulo incumbat, nec ab summo mane tamen
ad multam vsq̄ noctem perpetuo labore velut iumenta fa
tigatus, nam ea plusq̄ seruilis erumna est, quæ tamen vbiq̄ fe
re opificum vita est, exceptis Vtopiensibus qui eum in ho
ras. xxiii. æquales, diem connumerata nocte diuidant, sex
duntaxat operi deputant: tres ante meridiem, a quibus præ
dium ineunt, atq̄ a prandio duas pomeridianas horas, quū
interqueuerint tres deinde rursus labori datas, coena clau
dunt. Quū primam horam ab meridie numerent: sub octa
uam cubitum eunt. horas octo somnus vendicat. Quicquid
inter operis horas ac somni cibiq̄ medium esset: id suo cu
tusq̄ arbitrio permittitur: non quo per luxum, aut segnitie
abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sen
tentia in aliud quippiam studii bene collocet. has intercas
pedines pleriq̄ impendunt literis. Solemne est enim publi
cas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus vt in
ter sint, ii duntaxat adiguntur, qui ad literas nominatim
selecti sunt. Cæterum ex omni ordine mares simul, ac foemi
næ multitudo maxima ad audiendas lectiones, alii alias, p
vt cuiusq̄ fert natura confluit. Hoc ipsum tempus tamen, si
quis arti suæ malit insumere quod multis vsu venit (quoq̄
aius i nullius contēplatione disciplinæ cōsurgit) haud p
hibetur, quin laudatur quoq̄, vt utilis reipublicæ. super cæ
nam tum vnam horam ludendo produciunt. æstate in hor
tis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt.
Ibi aut musicæ exercēt aut se sermone recreant. Aleam atq̄
id genus inepros ac perniciosos ludos ne cognoscunt quib
dem, cæterum duos habet in vsu ludos: latrunculorum lu
do non dissimiles. Alterum numerorū pugnam, in qua nu
merus numerum prædatur. Alterū in quo collata acie cum

Octio pel
lendi e re
publica.

Modera
sus opti
cum labo

Studia le
terarum.

Lusus in
centis.

Et nunc
alea prin
cipum lu
sus est.

Lusus vt
les quoq̄

Virtutibus vicia cōfligunt. Quo I ludo perq̄ scilicet ostēditur
 & viciorū inter se dissidiū: & aduersus virtutes cōcordia. itē
 quæ vicia: q̄bus se virtutibus opponat: q̄bus viribus ap̄te
 oppugnent: q̄bus machinamētis ab obliquo adorientur:
 quo p̄sidio: virtutes viciorū vites infringat: q̄b̄ artib̄ eorū
 conatus eludat: q̄bus deniq̄ modis alterutra pars victoriæ
 cōpos fiat. Sed hoc loco: ne qd̄ erretis qddam pressius in
 tuendū est. Erenī quod sex dūtaxat horas in ope sunt: fieri
 fortasse p̄ot: vt in optam aliquā putes: necessariarū rerū seq̄
 Quod tā lōge abest vt accidat: vt id t̄pis ad oīm rerū copiā
 quæ qd̄ ad vitæ vel necessitatē regantur vel cōmoditatē
 nō sufficiat mō: sed sup̄sit etiā: id quod vos quoq̄ intellige
 tis si vobiscū reputetis apud alias gētes. q̄ magna populi ps
 iners degit. primū mulieres fere oēs: totius iumæ dimidiū:
 aut sicubi mulieres negociosæ sunt: ibi vt plurimū: earū vi
 ee. v̄ri stertunt. ad hæc sacerdotū ac religiosorū, quos vocat
 q̄ta q̄ ociosa turba: ad iuce diuites oēs maxie p̄diorū d̄nos:
 quos vulgo generosos appellat ac nobiles. his adnumera ip
 sorū famulitū: totam videlicet illā cetratorū nēbulonū col
 luuiem robustos deniq̄ ac valētes mēdicos ad iuge morbu
 quēpiam prætexētēs inertiaē, multo certe pauciores esse q̄
 putaras inuenies eos, quorū labore cōstāt hæc oīa q̄b̄ mor
 tales vtūtur. Expede nunc tecū ex his ipsis q̄ pauci i necessa
 riis opificiis versant. si qd̄ vbi oīa pecuniis metimur: mul
 tas artes necesse est exerceri manes prorsus ac sup̄stas: lux
 im ac libidinis ministras: nā hæc ipsa multitudo q̄ nunc o
 peratur si partiretur in tā paucas artes: q̄ paucas cōmodus
 naturæ vsus postulat: in tāta rerū abundantia: q̄ tā nunc esse
 necesse sit, precia n̄m̄trū viliora forent q̄ vt artifices inde vi
 tam tueri suā possent. At si isti oēs quos nunc inertes artes
 distrigunt: ac tota in super octo ac desidia languescēs turba
 quorū vnus quis earum rerū quæ aliorū laboribus suppedi
 tantur: q̄tū duo earundē operadores cōsumit in operavni
 uersi atq̄ eadem vtilia collocarentur: facile aī aduertis: q̄tū
 lū t̄pis ad suppedianda oīa: q̄ vel necessitatis rō: vel cōmo
 ditatis efficiat: adde voluptatis etiam q̄ qd̄em vera sit ac

Octosorū
 bonorum
 genera.

dogu p̄ q̄
 nobilium.

Mendum

v̄ruden
 n̄sime d̄
 ctum.

ep̄m̄t. a
 p̄p̄m̄t.

Veni ma
 a p̄p̄m̄t.

De arrip̄
 arrip̄m̄t.

naturalis) abunde satis sup̄q̄ foret: atq̄ id ipsū i Vtopia
 res ipsa p̄spiciū facit. Nā illic in tota vrbe cū adiacente vici
 nia vix hoies q̄ngeti ex oī viroz ac mulierū numero quoz
 ætas ac robur operi sufficit: vacatio p̄mittit. In hiis sypho
 grātī q̄q̄ leges eos labore soluert. ipsi t̄n sese nō eximūt: quo
 facili exēplo suo reliquos ad labores inuitet. Eadē imuni
 tate gaudet hi: quos cōmēdatione sacerdotū, p̄suasus ppl̄s
 occultis syphogratorū suffragiis ad p̄discēdas disciplinas p̄
 petuā vacationē idulget. Quoz si qs̄ cōcepta de se spē fefel
 lerit: ad opifices retrudit, cōtraq̄ nō rarent vsu venit: vt me
 chanicorū q̄ sp̄ia, subcisiuas illas horas tā gnauit ip̄dat lris t̄n
 diligētia p̄ficiat, vt opificio suo exēpt̄ i l̄ratorū classē pue
 hat. Ex hoc l̄ratorū ordine legati sacerdotes, tranibori ac ipe
 dent̄q̄ deligit princeps quē illi p̄isca ipsorū lingua Barzane
 recentiore Ademū appellat. Reliq̄ fere multitudo oīs: qui
 neq̄ ociosa sit: nec inutilibus opificiis occupata p̄clius esti
 matio est q̄ paucæ horæ q̄tū boni opis pariat ad ea q̄ cōme
 mōraui hoc p̄terea facilitatis accedit q̄ i necessariis pleriq̄
 artib̄ / minore opa q̄ alta gētes: op̄ h̄nt. Nā primū ædifici
 orū aut structura: aut refectio ideo tā multoz assiduā vbiq̄
 requirit operā, q̄ q̄ pater ædificauit: heres parū frugi, paulatī
 dilabi sinit ita quod minimo tueri potuit: successorē i de i
 tegro imp̄edio magno cogit instaurare. q̄n frequēter etiam
 q̄ domus alii ingētī sumptu stetit, hanc aliq̄ delicato aīo cō
 tenit eaq̄ neglecta: atq̄ ideo breui collapsa: aliā alibi ip̄c̄sis
 nō minoribus extruit. At apud Vtopientes cōpositis rebus
 oibus: & cōstituta rep. rarissime accidit: vt noua collocadis
 ædib̄ area deligatur & non mō remediū celerit p̄sentib̄ vi
 ctis adhibet, sed etiā iminetibus occurrit. Ita fit vt minimo
 labore, dt̄tissime p̄duret ædificia & id gen̄ opifices vix ha
 beat Interdū quod agant: nisi quod dolare domi & lapides
 interim quadrare atq̄ aptare iubētur, quo (si quod opus in
 cidat) maturius possit exurgere. iam i vestibis vide, q̄ pau
 cis operis egeant: primum dum in opere sunt: corlo negle
 ctim aut pellibus amictuntur quæ in septennium durent,
 qui p̄cedūt i publicū sup̄induūt chlamyde veste, q̄ rudlos

sic magi
 stratus q̄
 pem ob o
 pere cessat

Soll. lites
 rari ad ma
 gistratus
 vocantur.

Quomō
 v̄tetur im
 pense in
 q̄ficis.

Quomō
 amictu.

p̄p̄m̄t.

res illas vestes contegat: eius per totam insulam vnus color est: atq; is natiuus. Itaq; lanei panni: non modo multo min⁹ q̄ vsquā alibi sufficit: verum is ipse quoq; multo minor⁹ im pedii est. at lini minor est labor: eoq; vsus crebrior. sed in li neo solus candor: in laneo sola mundities conspicit: nullū tenuioris filii precium est. Itaq; sic vt quum alibi nusq; vni ho mini quatuor aut quinque togæ laneæ diuersis coloribus: ac totidem sericiæ tunicæ sufficiant: delicatioribus paulo ne decem quidem: ibi vna quisq; contentus: plerumq; in bica nium. Quippe nec causa est vlla cur plures affectet: quas cō secutus neq; aduersus frigus esset munitior: neq; vestitu vi deretur vel pilo cultior. Quamobrem quum & omnes vti libus sese artibus exerceant: & ipsarum etiam opera paucio ra sufficiant: sit nimirum: vt habūdante rerum omnium co pia: interdum in reficiendas (si quæ detritæ sunt) vias pub llicas immensam multitudinem educāt. persæpe etiam quū nec talis cuiuspiam operis vsus occurrat. pauciores horas o perandi publice denuntient. neq; enim superuacaneo labo re ciues inuitos exercent magistratus: quando quidem eius reipub. institutio hunc vnum scopum in primis respicit: vt quoad per publicas necessitates licet: q̄ plurimum temporē ab seruitio corporis ad animi libertatem cultumq; ciuib⁹ vniuersis afferatur. In eo enim sitam vitæ felicitatē putant.

De commerciis mutuis.

Sed iam quo pacto sese mutuo ciues vtant: quæ populi in ter se commercia: quæq; sit distribuendarum rerum forma videtur explicādum. Quum igitur ex familiis constet ciuitas: familias vt plurimum: cognationes efficiunt. Nam foe minæ vbi maturuerint collocatæ maritis: in ipsorum do micilia cōcedunt. at masculi filii: ac deinceps nepotes: in fa milia permanent: & parētum antiquissimo parent. nisi præ senectâ mente parum valuerit. tunc enim ætate proximus ei sufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequentior: aut vlt ra modum possit incrementum: cauetur: ne vlla familia: quæ

millia sex, quæq; ciuitas: excepto conuentu. complectitur: pauiores q̄ decem: pluresve q̄ sexdecim puberes habeat. In puberum enim nullus prefiniri numerus potest. Hic mos dus facile seruetur transcriptis hiis in rariore familias qui in plenioribus exerceant. at si quando in totum plus iusto abundauerit: aliarum vrbum suarum infrequentiam sarciunt. si forte per totam insulam plus æ quo moles intumuerit tum ex qualibet vrbe descriptis ciuib⁹ in continente proximo vbiq; indigenis agri multum superest, & cultu vacat: coloniam suis ipsorum legibus propagat, ascitis vna terræ indigenis si conuiuere secum velint. cum volentibus coniuncti in idem vitæ institutum: eosdemq; mores. facile coalescunt. idq; vtriusq; populi bono. efficiunt enim suis institutis vt ea terra, vtriusq; abunda sit: quæ alteris aëte parca ac maligna videbatur. Reuertes ipsorum legibus viuere, propellunt. Hii finibus quos sibi ipsi describunt, aduersus r. pugnantes, bello conflagunt. nam eā iustissimam belli causam ducunt, quum populus quispiam eius soli quo ipse nō vtitur, sed velut inane ac vacuum possidet, aliis tamē qui ex naturæ præscripto inde nutriri debeant, vnum ac possessio nem interdicit. Si quando vllas ex suis vrrib⁹ aliquid casus, eo usq; imminuerit, vt ex aliis insulæ partib⁹ seruato suo cuiusq; vrbis modo, reuocari non possint (quod bis dumtaxat ab omni euo pestis grassante saeuicia fertur cōtigisse) remigrantibus e colonia ciuib⁹ replentur. Perire enim colonias potius patiūtur q̄ vllam ex insulanicis vrrib⁹ immi nuā. Sed ad conuictum ciuium reuertor. Antiquissimus vt dixi best familiae ministri sunt vxores maritis, & liberi parentib⁹, atq; in summa minores natu maiorib⁹. Ciuitas om nis in quattuor æquales partes diuiditur, in medio cuiusq; partis torum est omnium rerum. Eo in certas domos opera cuiusq; familiae conuehunt atq; in horrea singulæ seorsum species distributæ sunt. Ab hiis quilibet pater familias qui bus ipse suisq; opus habet, petit, ac sine pecunia sine oi prorsus hostimento quicqd petierit, aufert, quare enim negetur

Penning

Quum minor

Prospice

Famili

Numeros

Colonia

De p

11

Sic exclu

Contas

quicquid quum & omnium rerum abunde satis sit, nec timor
 ullus subit, ne quis plus sit opus flagitare velit? Nā cur
 superuacua petiturus putetur is, qui certum habeat, nihil si
 bi vñg defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor
 care di facit, in oī animatum genere, aut in homine sola red
 dit superbia, quæ gloriæ sibi ducit, superflua rerum ostenta
 tionē cæteros antecellere, quod vicii genus in Vtopiæsum
 institutis nullū oīno locū habet. Adiuncta sunt foris (quæ
 cōmemorauī) fora cibaria, in quæ nō olera modo, fructus
 & panes comportantur, sed pisces præterea carnesq; extra vr
 bem locis appositis vbi fluento tabum ac sordes eluantur,
 pecudes occisas depuratasq; manibus famulorum (nam neq;
 suos ciues patitur aliescere laniatu animalium, cui v su
 clementia humanissimum naturæ nostræ affectum paulas
 tim deperire putant, neq; sordidum quicquid atq; immundum
 cuius putretudine corruptus aer morbum potest inuehere)
 perferri in vrbe sinunt.
 habet præterea quilibet vicus, aulas quasdem capaces, æq;
 li ab sese inuicem interuallo distantes, noīe quancq; suo: co
 gnitas has colunt syphogranti. Quarum vnicuiq; triginta
 familiarum videlicet ab vtroq; latere quidecim sunt adscriptæ
 cibum ibi sumpturæ. Obsonatores cuiusq; aulae, certa ho
 ra conueniunt in forū, ac relato suorum numero, cibum pe
 tunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publicis hos
 pitii securantur. Nam quattuor habent in ambitu ciuitatis
 hospitia, paulo extra muros tam capacia vt totidem oppi
 dulis æquari possint, tum vt neq; ægrotorum numerus quā
 libet magnus anguste collocaretur, & per hoc incommo
 de, tum quo hii qui tali morbo tenerentur, cuius contagio
 solet ab alio ad alium serpere, longiq; aliorum coctu semoue
 ri possint. Hæc hospitia ita sunt instructa atq; omnibus re
 bus quæ ad salutem conferant referta, tum tam tenera ac se
 dula cura adhibetur, tam assidua medicorum peritissimorū
 præsentia, vt quum illuc nemo mittatur inuitus, nemo ta
 men fere in tota vrbe sit qui aduersa valetudine laboras, nō

Rapaci
 tas vnde.

Superbia

Fora vnde

Tabes ac
 sordes pe
 stem inue
 nit cuius
 ribus.
 Ex pecu
 dum lame
 na didici
 m'z homi
 nes iugu
 lare.

Quædam

Quædam

Quædam

Curae æ
 grotorum

Ibi decubere q̄ domi suæ p̄ferat. Quū ægrotorū obsonator
 cibos ex medicorū prescripto receperit, princeps optia queq;
 Inter aulas æquabiliter p̄ suo cuiusq; numero distribuunt, nisi q;
 principis, pontificis, & traniborū respectus habeat ac legatorū
 etiā, & exterorū oīm (si q; sunt, q; pauci ac raro sunt) sed hii
 quoq; cū adsunt domicilia certa atq; instructa parantur. Ad
 has aulas prædii cænæq; statis horis tota syphogratiā con
 uenit æneæ tubæ clangore cōmonefacta, nisi q; aut in hospi
 tiis aut domi decubunt. q̄ nemo prohibet, postq; aulis est factū
 e foro domū cibū petere, sciūt. n. nemine id temere fa
 cere, nā & si domi prædere nulli veritū sit, nec tñ hoc libet fa
 cit, cū neq; honestū habeat, & stultū sit deteriori paradi præ
 dii sumere labore, cū lautū atq; oppipū presto apud aulā, tā
 p̄p̄ quā sit. In hac aula ministeria oīa i qb' paulo pl' sordis,
 aut laboris est, obcūt serui. Cæteræ coquedi paradiq; cibi of
 ficiū, & toti' deniq; instruēdi cōuiuī solæ mulieres exercet,
 cui' q; videlicet familiarū p̄vices. Trib' plib' ue mēis p̄ nume
 ro cōuiuīq; discubūt. Viri ad partē scemiarū exteri' colloca
 tur. vt sit qd his subiti oboriat mali, qd vterq; gerētib' in dū
 solet accidere, ipturbatis ordinib' exurgat, atq; in ad nutri
 ces abeat. Sed et illæ qd seorsū cū lactatib' i cænaculo quo
 dā ad id destinato, nūq; sine foco atq; aq; mūda, nec absq; cus
 nis interi, vt & recliare liceat infatulos, & ad ignē cū velit ex
 emptos fasciis libertate ac ludo reficere. Suæ q; soboli nu
 trix ē nisi aut mors, aut morbus ipe diat, id cū accidit vxores
 syphogratorū p̄pe nutrice q̄rūt, nec id difficile est. Nā q; id p̄
 stare possūt, nulli officio sese offert libetiq; qm & oēs ea mise
 ricordia laude p̄sequūtur & q; educat nutrice parentis agnos
 scit loco. In atro nutrice cōsidēt pueri oēs, q; primū lustrū ex
 plevere. cæteri i p̄uberes, quo in nūo ducūt q̄cūq; sex' alteriq;
 us vtri' i tra nobiles annos sūt, aut ministrant discubentib' q;
 aut q; per ætatem nondum valēt, adstant tamen, atq; id sum
 mo cum silentio, vtriq; quod a sedentibus porrigitur co ve
 scuntur, nec aliud discretum prandendi tempus habent. In
 medio primæ mensæ, qui summus locus est & cui (Nam ea

Conuīua
 cōmunita
 p̄miscuas
 q;

Et vbiq;
 libertatis
 habetur
 ratione
 quid fiat
 coactis.
 femine
 ministræ
 cōmunitis.

1
 2
 3

Quædam

Laude &
 onicio ci
 ues opti
 me inuī
 tur ad rec
 ite agendū
 Educatio
 sobolis.

mensa suprema in parte caenaculi transfuersa est) totus conuentus conspicitur: Syphogran⁹ cum vxore confidet. his adiunguntur duo ex natu maximis. sedet enim per omnes mensas quaterni: at si templum in ea syphogratia situm est sacerdos eiusq; vxor ita cum syphogran⁹to sedent vt praesideant. Ab vtraq; parte collocantur iuniores: post senes rursus: atq; hoc pacto per totam domum & aequales inter se iunguntur & dissimilibus tamen immiscentur: quod ideo ferunt institutum: vt senum grauitas ac reuerentia (quum nihil ita in mensa fieri dicitur potest vt eos ab omni parte vicinos ef-

fugiat) iuniores ab improba verborum gestuumq; licentia cohibeat. Ciborum fercula non a primo loco deinceps apponuntur: sed senioribus primum omnibus (quorum insignes loci sunt) optimus quisq; cibus inferitur. deinde reliquis aequaliter ministratur. At senes laetitias suas (quarum non tanta erat copia vt posset totam per domum astatim distribui) pro suo arbitratu circumfidentibus impartiuntur sic & maioribus natu suis seruat ut honos & commodi tantumdem tamen ad omnes peruenit. Omne prandium caenamq; ab aliqua lectione auspicatur: quae ad mores faciat: sed breui tamen ne fastidio sit. Ab hac seniores honestos sermones: sed neq; tristes nec infacetos ingerunt. At nec longis logis totum occupant prandium: quin audiunt libenter iuuenes quoq; adeo de industria prouocant: quo & indolis cuiusq; & ingenti per conuiuii libertatem prodētis sese: capiant experiretum. Prandia breuiuscula sunt: caenae largiores: qd labor illa: has somnus & nocturna quies excipit: qua illi ad salubrem concoctionem magis efficacem putat. Nulla caena sine musica transigitur: nec vllis caret secunda mensa bellariis. odores incendunt & vnguenta spargunt. nihilq; non faciunt: quod exhilarare conuiuas possit: sunt enim hanc in partem aliquanto procliuiores: vt nullum voluptatis gen⁹

(ex quo nihil lequatur incommodi) censeant interdictum. hoc pacto igitur in vrbe conuiuunt: at ruri: qui longius ab sese distici sunt: omnes domi quisq; suae commedunt. Nulli

Voluptas innoxia non peruada

Purpurea
Sacerdos
supra pium
capem: At
nunc etias
& episcopi
us mancipi
proxiu vi
ce sunt.

Juniores
maioribus
admirari
Senu ha
bita ratio.

Id hodie
vix mori
cupi oler
uane
Sermoes
in conuiuys

Id hodie
menduci
dalliant.
Musica i
conuiuio.

Voluptas
innoxia non
peruada

eni familiae qd ad vicium deest: Quippe a quibus id totum venit quo velcantur vrbi.

De peregrinatione Vtopiensium.

At si quos aut amicorum alia in vrbe commorantium: aut ipsius etiam videndi loci desiderium coeperit a syphogratia ac traniboris suis veniam facile impetran⁹ nisi si quis vius impediatur. Mittitur ergo simul numerus aliquis cum epistola principis: quae & datam peregrinandi copiam testatur: & reditus diem praescribit. Vehiculum datur cum seruo publico: qui agat boues & curet. caeterum nisi mulieres in coetu habeant: vehiculum velut onus & impedimentum: remittitur. I toto itinere cum nihil secum efferat: nihil deest tamen vbiq; enim domi sunt: si quo in loco diutius vno die commorentur: suam ibi quisq; artem exercet: atq; ab artis eiusdem opificibus: humanissime tractantur. si semet aut hore quisq; extra suos fines vagetur: deprehensus sine principis diplomate: contumeliose habitus: profugituo reducitur: castigatus acriter. idem ausus denuo, seruitute plectitur. qd si quem libido incessat per suae ciuitatis agros palandi: venia patris & consentiente coniuge: non prohibetur: sed in quodcumq; rus peruenierit: nullus ante cibus datur q ante meridianum operis pensum. (aut quantum ante caenam ibi laborari solet) absoluerit: hac lege quouis intra suae vrbis fines ire licet. Erit enim non minus vtilis vrbi: q si i vrbe esset. iam videtis q nulla sit vsq; ociandi licentia: nullus incrementi praetextus. Nulla taberna vinaria: nulla ceruisiaria: nulla lupanar: nulla corruptelae occasio: nulla latebrae conciliabulum nullum: sed omnium praesentes oculi necessitate aut consueti laboris, aut ocli non inhonesti faciunt. Quem populi morem necesse est oim rerum copiam sequi: atq; ea quum aequabiliter ad omnes perueniat: fit nimirum: vt in opes esse nemo aut medicus possit. In senatu Metirano (quod vt dixi terni quotannis oim ex vrbe frequentat) vbi primum constiterit: quae res quoq; loco abundet rursus euitus alicubi malignior proventus fuerit: alterius inopiam al

Scancia
rempub
cam: & vel
christianis
miranda 3

Equabili
tas facit
vt omnia
bus iustis
sint.

U
q
q

U
q
q

U
q
q

terius protinus vbertas explet: atq; id gratuito faciunt hi-
hil vicissim ab his recipientes qbus donant. sed quæ de suis
rebus vnicuiquam vrbi dederit, nihil ab ea repetetes ab alia
cui nihil impendunt quibus egent accipiant. Ita tota in-
sula velut vna familia est. At postq; satis prouisum ipsis est.

Respubli-
ca nihil a-
liud qm ma-
gna quedã
familia est

Regocia-
tio vtopie
sum.

(quod non antea factum censent q in biennium propter an-
ni sequentis euentum prospexerint) tum ex his quæ super
sunt magnam vim frumenti, mellis: lanæ, lini: ligni, cocci: &
conchyliorũ: vellerũ, ceræ: seui, corti, ad hæc aialium quoq;
in alias regiones exportant: quarũ rerũ oim septimã partẽ i
opibus eius regionis dono dāt reliquã precio mediocri vè/
litant. quo ex cõmercio, nõ eas mō merces, qbus domi egēt
(nam id fere nihil est præter ferrũ) sed argenti atq; auri præ-
terea: magnã vim in patriã reportant. Culus rei diutina cõ-
suetudie supra q credi possit: vbiq; iam earũ rerũ copia abũ-
dāt. Itaq; nũc parum peti habent, præsertim ne pecunia an in

Et nũc
non memi-
nerunt sue
communi-
tatis.

Quarati-
one possit
esse vills
pecunia.

die vendat, multoq; maximã partẽ habeat in noibus, in qb;
ramen faciendis non priuatorum vnq; sed confectis ex mo-
re instrumentis publicam vrbs fidem sequuntur. Ciuitas
vbi solutionis dies aduenerit, a priuatis debitoribus exigit
creditum: atq; in ærarium redigit, eiusq; pecuniæ quoad ab

Vtopiensibus repetatur v sura fruitur. Illi maximã partẽ
nũc repetũt. Nam quæ res apud se nullum habet vsum: eã
ab his auferre, quibus vsui est: haud æquum censent. Cæte-
rum si res ita poscat: vt ei⁹ aliquam partem alii populo mu-
tuam daturi sint, tum demum poscunt: aut quũ bellum ge-
rendũ est, quam in rem vnã, totũ illũ thesaurũ quem ha-
bent domi seruant: vt aut extremis in periculis: aut in sub-

Satius est
bellum pe-
cunia au-
arte decli-
nare: qm
ta sangui-
nis huma-
ni iactura
gerere.

Artifice

itis presidio sit. potissimũ quo milites externos: quos liben-
tius q suos ciues obiciunt discrimini in modico stipendio
conducãt: gnart multitudine pecuniæ hostes ipsos plerũq;
mercabiles: & vel proditione vel seffis etiam lignis inter se
comitti. Hanc ob causam inartimabilem thesaurũ seruant
at nõ vt thesaurum trã: sed ita habent: quõ me narrare pro-
fecto deterret pudor metuentem ne fide oratio non sit has
bitura: quod co iustus vereor: quo magis mihi sum cõsci⁹

Quamuis scilicet
Vnde cum dicitur

nisi vidiissem præsens q; ægre potuissem ipse perducere vt alte-
ri idẽ recedenti credere. Necesse est eni fere q; q; e ab eor; q;
audiunt moribus: alienũ, tã idẽ procul illis abesse a fide. q;
prudẽs rerũ æstimator minus fortasse mirabitur quũ reliq;
eor; instituta, tam longe ab nr̄is differant: si argenti quoq;
atq; auri vsus ad ipsoꝝ potius: q; ad no stri moris rōnem ac-
comodet. Nepe quũ pecunia nõ vtantur ipsi: sed in eũ ser-
uent euentũ, q; vt potest vsu venire, ita fieri potest vt nũq; in-
cidat. Interim aurũ argentũq; (vnde ea fit) sic apud se habet
vt ab nullo pluris æstimet q; rex ipsay natura meret: q; q; nõ
videt q; loqe infra ferẽ sit: vt sine quo nõ hercle magi q; absq;
igni atq; aqua viuere mortales queat. qn cõtra: velut pares
idulgētissima optima q; in ppatulo posuerit vt acẽ aquã
ac tellurẽ ipsam. Longissime vero vana ac nihil pfutura ses-
mouerit. Ergo hæc metalla si apud eos in turri aliquam ab-
struderetur. princeps ac senatus in suspitionẽ venire posset
(vt est vulgi stulta solertia) ne deluso p technã ppe: ipsi a
liquo inde cõmodo frueretur: porro si phyalas inde aliaq;
id genus opera fabre excusa cõficerent: si qn incidisset occa-
sio, vt constanda sint rursus atq; in militum eroganda sti-
pendiũ, vident nimirũ fore vt ægre patiãtur auelli q; semel
in deliciis habere ceppissent. His rebus vti occurrãt: excogi-
tauere quãdã rōnẽ: vt relq; ipsoꝝ institutis cõsentaneã: ita
ab nr̄is (apd quos aurũ tãtũ sit ac tã diliget cõdit) longissime
abhorret. eoq; nisi pitis nõ credibile Nã quũ i fictilib; e tra-
vitroq; elegãtissimis qdẽ illis, sed vilib; m edãt bibãtq; ex au-
ro atq; argento nõ i cõib; aulis mō: sed i priuatis et domib;
matellas passim ac sordidissima q; vasa cõficiunt. Ad hecca
thenas & crassas cõpedes, qb; cohercet seruos: iisdẽ ex metal-
lis operãt. postreco quocũq; aliqd crimẽ ifames facit: ab ho-
rũ aurib; anuli depedet aurei, digitos aurũ cigit, aurca tor-
q; abibit collũ, & caput deniq; auro vicit. ita oib; curãt modis
vti apd se aurũ argentũq; i ignominia sint: atq; hoc pacto fit,
vt hæc metalla q; cætere getes nõ min⁹ fere dolẽt ac vifera
sua distrahã patiũt, apd Vtopien; si semel oia res postularet
efferrẽ, nemo sibi iacturam vni⁹ fecisse aliis videretur.

Pyrrhus

Aurum
ferro vili⁹
quantum!
ad vsu,
attinet.

Magni-
ficam aus-
ri contu-
meltam.

Aurum
gestamen
infamum

Nullus enim...

Gemmae
puerorum
deliciae.

Margaritas praeterea legunt in littoribus, quoniam in rupibus quibusdam adamantes ac pyropos quoque, neque tamen quaerunt, sed oblatos casu, procoliunt. His ornant infantulos, quod ut primis puericiae annis, talibus ornamentis gloriantur, ac superbiunt. sic ubi pluresculum accreuit aetatis, cum aduertunt eiusmodi nugis non nisi pueros vti, nullo parentum monitu, sed suomet ipsorum pudore deponunt. non aliter ac nostri pueri quum grande scunt nuces, bullas, & pupas abiiciunt. Itaque haec tam diuersa ab reliquis gentibus instituta, quam diuersas itidem animorum affectiones pariunt, nunquam aequae mihi atque in Aemulorum legatis inclaruit. Venerunt hi Aemulorum dum ego aderam, & quoniam magnis de rebus tractatum veniebant, aduentum eorum tamen illi ciues, ex qualibet vrbe preuenierant, sed omnes finitimarum gentium legati, qui eo ante appulerant, quibus Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos sumptuosus velletur nihil honoris haberi intelligebant, sericum contemptui esse, aurum etiam infame sciebant, cultum qui poterat modestissimo venire consueuerant. At Aemulorum, quod longius aberant, ac minus cum illis commercium habuerant, quum accepissent, eodem omnes, eoque rudi corporis cultu esse, per suasi non habere eos, quo non utebantur, ipsi etiam superbi magis, quam sapientes decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam representare, & miserorum oculos Vtopiensium ornatum sui splendore praestringere. Itaque ingressi sunt legati tres, cum comitibus centum, omnes vestitu versicolori, plerique serico, legati ipsi (nam domi nobiles erant) amictu aureo, magnis torquibus, & inauribus aureis, ad haec anulis aureis in manibus, monilibus insuper appensis in pileo, quae margaritis ac gemmis affulgebant, omnibus postremo rebus ornati, quae apud Vtopienses aut seruorum supplicia, aut infamium dedecora, aut puerorum nugamenta fuerent. Itaque operae precium erat videre, quo pacto cristas crexerint, ubi suum ornatum cum Vtopiensium vestitu (nam in plateis sese populus effuderat) contulere. contraque non minus erat voluptatis considerare quam longe sua eos spes expectatioque sefellera, quam longe ab ea

Elegantissima fabula.

existimatione aberant, quam se consecuturos putauerant. Nemppe Vtopiensium oculis omnium, exceptis praeterquam paucis, qui alias gentes aliqua idonea de causa inuiserant, totus ille splendor, apparatus pudendus videbatur, & infimum quem pro dominis reuerenter salutantes, legatos ipsos ex aurearum vsu catenarum pro seruis habitos, sine vilo profusus honore praetermiserunt. Quin pueros quoque vidisses, qui gemmas ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas conspexerunt, compellere matrem ac latus fodere. En magister magnus nebulo margaritis adhuc & gemmulis vititur ac si esset puerulus? At parens serio etiam illa, tace inquit filii, est opinor quispiam e morionibus legatorum. Alii catherinas illas aureas reprehedere, utpote nullius vsus, quippe tam graciles, ut eas facile seruis infringere, tam laxas rursus, ut si quum fuerit libitum possit excutere, & solutus ac liber quousuis aufugere. Verum legati postquam ibi vnum atque alterum diuersati tantam auri vim in tanta vilitate conspexerunt, nec in minore contumelia, quam apud se honore habitam vidissent, ad haec in vultu fugitui serui catherinas compedesque plus auri, atque argenti congestum, quam totus ipsorum trium apparatus constiterat, subdidentibus penitus omnem illum cultum quosese tam arroganter extulerant pudrefacti se posuerunt. Maxime vero postquam familiarius cum Vtopiensibus colloquuti, mores eorum atque opiniones didicere, mirantur illi siquidem quem esse mortaliem quem exiguae gemmulae aut lapilli dubius oblectet fulgor, cui quidem stellam aliquam atque ipsum dentem solem intueri, aut quem tam insanum esse, ut nobilior ipse sibi ob tenuioris lanuae filum videatur: siquidem hanc ipsam (quantumuis tenui filo sit) ouis olim gestauit, nec aliud tamen interim, quam ouis fuit. Mirantur item aurum suapte natura tam inutile, nunc ubique gentium aestimari tantum, ut homo ipse per quem, atque adeo in cuius vultum id precium obtinuit, minoris multo quam aurum ipsum aestimetur, vixit adco ut plumbeus quispiam, & cannon plus ingenii sit quam stipulatus, nec minus etiam improbus quam stultus, multos tamen & sa-

TEX. VIT. 10

+ egypti
N. P. H. C.
V. P. P. P.

Dubi⁹ dixit
ob gemmas facti
eas atcer
te dubium
dixit ex
guu ac ma
lignum.

Qua⁹ vete
re apte.

h i

Qua⁹ vete
re apte.
h i
Qua⁹ vete
re apte.

Quanto plus sapienter...

Quanto plus sapienter...

Quanto plus sapienter...

Studia et discipline...

Studia et discipline...

Musica. Dialectica...

Apparet hoc loco...

Apparet hoc loco...

Apparet hoc loco...

pietes & bonos viros in seruitute habeat, ob id dicitur, qd ei magnus contigit aureorum numismatum cumulus, que si qua fortuna, aut aliquid legum stropham (quod nihil minus ac fortuna ipsa sumis inna pmiscet) ab hero illo ad abiectissimum totius familiae suae nebulone traheretur, sit nimis paulo post, ut in famulatu sui famulicium concedat, velut appedix additametum quod numismatum. Ceterum multo magis eorum mirantur ac detestantur insaniam quod diuitibus illis, quibus neque debet quicquam, neque sunt obnoxii, nullo alio respectu quod diuites sunt, honores tamen non diuitios impediunt, id est cum eos tam sordidos atque auaros cognoscunt, ut habeant certo certius ex tanto numero cumulo, viuicibus illis ne vnus quidem numulum vnquam ad se veniatur. Has atque huiusmodi optiones parti ex educatione conceperunt. in ea educti reperiuntur, cuius instituta logicissime ab his stultitiae generibus absunt, parti ex doctrina & literis. Nam si haud multi cuiusque vrbis sunt, quod ceteris exonerati laboribus soli disciplinae deputantur. hii videlicet in quibus a puericia egregia indole, eximium ingenium, atque animam ad bonas artes propensum deprehendere, tamen oes pueri literis imbuunt & populi bona pars viri, foeminaeque, per totam vitam, horas illas quas ab opibus liberas dixerim, in literis collocant. Disciplinas ipsorum lingua perdiscunt. et in neque verborum inops, nec in lauis auditu, nec vlla fidelior aut intpres est, eadem fere (nisi quod vbi corruptior, alibi aliter) magna eius orbis plagam puagat. Ex omnibus his philosophi lothropis quoque nomia in hoc noto nobis orbe celebria, aut nostrum aduentum ne fama quidem cuiusquam eo perueniat, & tamen in musica, dialecticaque, ac numerandi & metendi scia, eadem fere quod nihil illi veteres iuenerunt, ceterum ut antiquos omnibus prope rebus exaequat, ita nuporum iuuentis dialecticorum longe sunt ipares. Nam ne vlla quidem regula iuenerunt earum, quae de restrictiōibus, applicationibus, ac iupponibus acutissime excogitatis in paruis logicalibus passim habediscunt pueri. Porro scdas intentiones tam longe abest ut iuestigare suffecerit, ut nec hominem ipsum in coi quocumque (ut scitis) plane collosteu & quouis gigate maiore, tu a nobis preterea digito demonstratum, nemo tamen eorum videre potuerit sunt in astrologorum curru, & coelestium orbium motu, peritissimum

Astrolog.

hunc...

Qui instrumenta quoque diuersis figuris solenter excogitant, quibus solis ac lunae, & ceterorum inter astrologorum in ipsorum hori zōre visunt, motiones ac sit exactissime comprehesos hnt, ceterum ac citas atque erratum distidia fidei, ac tota denique illa ex altitudine uinadi ipostura ne somniat quidem. Imbres vetos ac ceteras tepellatū vicissitudines, signis quibusdam logopispectis vlu praesentiunt. Sed de causis earum rerum omnium & de fluxu maris eiusque falsitate, & in summa de coeli mundi origine, ac natura parti eadem quod veteres philosophi nostri differunt, parti ut illi inter se dissident, ita hii quoque dum nouas rerum rationes afferunt ab omnibus illis differunt, nec inter se tamen vsque quod conueniunt. In ea philosophiae parte quod de moribus agit, eadem illis disputat quod nobis, de bonis autem quibus & corporis, & externis tunc ut boni nome omnibus his an solis aut doribus conueniat, de virtute differunt, ac voluptate, sed omnimoda est ac princeps controuersia, quod nam in re, vna pluribus sita, hois felicitate putet, at hac in re propeiores a quo videtur factione voluptatē afferit, ut quod vel tota vel porissima felicitatis humanae praedefiniat. Et quo magis mireris ab religioe quoque (quod grauis & seuera est feretris tristis & rigida) petunt tamen finem tam delicatae patrociniū. Neque enim de felicitate disceptant vnquam, quoniam praecipua quaedam ex religioe depropta, tu philosophia quoniam vrit conuigat, sine quibus ad verae felicitatis inuestigatione maca atque ibecilla per se rone putat. Ea praecipua se hmoi. aiam ee imortale ac dei beneficentia ad felicitate nata virtutibus ac bonis factis nisi quibus hanc vitam: flagitiis destituta supplicia. Haec taetli religiois sint, roe tamen ceter ad ea crededa, & cocededa pducit, quibus de medio iublatis, sine vlla cunctatione pnuntiat neminem esse tam stupidum, quod non sentiat petendam sibi per fas ac nephas voluptate, hoc tamen caueret ne minor voluptas obstet maiori, aut ea pleque quam inuice retaliet dolor. Nam virtute aspam ac difficilem sequi: ac non abigere modo luauitatem vitae: sed dolorem etiam spote perpetui cuius nullum expectes fructum (quis enim potest esse fructus si post mortem nihil assequeris, quum hanc vitam totam insuauit hoc est misere traduxeris) id vero demetissimum ferunt. Nunc vero non inuoi voluptate felicitate: sed in bona atque honesta sita putat, ad ea

Et huiusmodi...

Physica omnium...

Physica

Ordo bonorum

Finis bonorum

Stoiciam felicitatem

non est voluptate

Philosophia

et religio

ne petenda.

et theologiam

et stoicam

et animorum

inimorum

tas de qua

hodie non

paucitatis

chri man

oubitant

h li

enim velut ad summum bonum naturam nostram ab ipsa
virtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tribuit.
Nempe virtutem definiunt secundum naturam viuere ad
id si quidem a deo institutos esse nos. Eum vero naturæ du-
ctum sequi quisquis in appetendis fugiendisq; rebus obti-
perat rationi. Rationem porro, mortales primum omnium
in amorem, ac venerationem diuinæ maiestatis incendere:
cui debemus & quod sumus, & q; compotes esse felicitatis
possumus: secundum id committit atq; excitat nos vt vi-
tam q̄ licet minime anxiam, ac maxime lætam ducamus ipsi:
cæterisq; omnibus ad idem optinendum adiutores nos p̄
naturæ societate præbeamus. Neq; enim quisq; vnq̄ fuit tā
tristis ac rigidus assecla virtutis: & osor, voluptatis: qui ita
labores, vigilias & squalores indicat tibi, vt non idem alio-
rum inopiam, atq; incommoda leuare: te pro tua virili ius-
beat, & id laudandum humanitatis nomine censeat: homi-
nem homini salutis ac solacio esse: si humanum est maxime
(qua virtute nulla est homini magis propria) aliorum mis-
tigare molestiam: & sublata tristitia vitæ iucunditati: hoc
est voluptati reddere. Quid ni natura quæcūq; instiget vt si-
bimet idem præstet? Nam aut mala est vita iucunda: id est
voluptaria: quod si est: non iouem neminem ad eam debes
adiutare: sed omnibus vt pote noxiam ac mortiferam: qua-
tum potes adimere, aut si conciliare aliis eam vt bonam no-
licet modo, sed etiam debes cur non tibi in primis ipsi: cui
non minus propiciū esse te q̄ aliis decet: neq; enim quum
te natura moneat vt in alios bonus sis: eadem te rursus iu-
bet: in te met leuū atq; inclementem esse. Vitam ergo iu-
cundam inquit: id est voluptatem tanq̄ operationum
omnium finem ipsa nobis natura præscribit: ex cuius præ-
scripto viuere, virtutem definiunt. At quum natura morta-
les inuitet ad hilarioris vitæ mutuū subsidium, quod cer-
te merito facit. Neq; enim tam supra generis humani sortē
quisq; est: vt solus naturæ curæ sit quæ vniuersos ex æquo
fovet quos eiusdem formæ communionē complectitur)

At nunc q̄
dam accer-
sunt dolo-
res velut
his sita sit
religio: cū
ferendi po-
tius sint si
incida ad
pietatis of-
ficium te-
denti aut
nature ne-
cessitate
accidant.

Hoc tunc
Stoicos.

Rapo

Voluptas
p̄ se

Quæ
vniuersis

Dub
24

Vniuersis

Quæ
vniuersis

eadem te nimirum lubet etiam atq; etiam obseruare, ne sic
tuis commodis oblectudes: vt aliorum procures incom-
da. Seruanda igitur censent non inita solum inter priuatos
pacta, sed publicas etiam leges: quas aut bonus princeps iu-
ste promulgauit: aut populus: nec tyrāide, nec dolo circū-
scriptus: de partendis vitæ commodis hoc est materia vo-
luptatis: communi consensu sanxit. Hiis inoffensis legibus
tuam curare commodum: prudentia est publicum prætes-
rea pietatis: sed alienā voluptate preptū ire: dū conlequere
tuam: ea vero iniuria est: contra tibi aliquid ipsi demere: qd
addas alijs: id denuū est humanitatis ac benignitatis offi-
cium, quod ipsum nunq̄ tantum aufert commodi: quantum
refert. Nam & beneficiorum vicissitudine pensatur, & ipsa
benefacti conscientia: ac recordatio charitatis eorum, & be-
neuolentiæ quibus benefeceris, plus voluptatis affert ani-
mo: q̄ fuisset illa corporis qua abstinuisti. postremo (quod
facile persuadet animo libenter assentient) religio breuis
& exigua voluptatis vicem: ingenti ac nūq̄ interituro gau-
dio rependit deus. Itaq; hoc pacto censent: & excussa sãdã
lo & propensa re omnes actiones nostras: atq; in his virtus
tes etiam ipsas voluptatem tandē velut finem: felicitatēq;
respicere.

Voluptatem appellant omnem corporis animi ue motum
statumq; in quo veritari natura duce delectet. Appetitione
naturæ: non temere addunt. Nam vt quicquid natura iucū-
dum est: ad quod neq; per iniuriam tenditur, nec iniucū-
dus aliud amittitur, nec labor succedit: non sensus modo
sed recta quoq; ratio perlequitur, ita quæ præter naturam
dulcia sibi mortales vanissima conspiratione confingunt.
(tanq̄ in ipsis esset) perinde res ac vocabula commutare) ea
omnia statuunt a deo nihil ad felicitatem facere vt plurimū
officiant etiam: vel eo quod quibus semel insederunt: ne ve-
ris ac genuinis oblectamentis vsq; vacet locus: totum pro-
fus animum falsa voluptatis opinione præoccupant. Sunt
enim perq̄ multa: quæ quum suapte natura nihil contineat

Facta z
leges.

Officia vi-
te iucunda.

Voluptas
quid
falsæ vo-
luptatis.

Janus

suauitatis, ino bona pars amaritudinis etiam plurimum
 peruersa tunc improbarum cupiditatum illecebra: non
 pro summis tantum voluptatibus habeantur: verum etiam
 inter precipuas vitæ causas numeretur. In hoc adulterinæ
 voluptatis genere: eos collocant, quos ante memorauit: qui
 quo meliorem togam habent: eo sibi meliores ipsi videntur:
 tur: qua vna in re, bis errant. Neque enim minus falli sunt: quæ
 meliorem putant togam suam, quæ se. Cur enim si veltis ve
 sum spectes: tenuioris filii lana præstet crassiori: at illi tamē
 tanquam natura non errore precelleret: attollunt cristas: & sibi
 met quoque præcisi credunt inde non nihil accedere: eoque ho
 norem: quem villus vestiti sperare non essent ausi: elegans
 tiori togæ: velut suo iure exigunt, & prætermissi negligen
 tius indignantur. At hoc ipsum quoque: vanis & nihil profu
 turis honoribus affici: an non eiusdem iusticiæ est? Nam
 quid naturalis & veræ voluptatis affert nudatus alterius
 vertex: aut curuati poplites, hoc est in tuorum poplitum do
 lori medebitur: aut tui capitis phrenesim leuabit? In hac fu
 catae voluptatis opinione sibi blandiuntur ac plaudunt: quæ
 etusimodi maioribus nasci contigerit: quorum longa scrie
 es diues: nec enim nunc aliud est nobilitas) habita lit: pre
 sertim in prædiis, nec pilo quidem minus sibi nobiles vi
 dentur, etiam si maiores nihil inde reliquerint: aut relictum
 ipsi obliuierint. Hiis adnumerant eos qui gemmis ac la
 pillis vt dixi capiuntur, ac dii quodammodo sibi videntur
 facti: si quando eximium aliquem consequantur: eius pre
 sertim generis: quod sua tempestate: maximo apud suos:
 aestimetur: nec enim apud omnes: nec omni tempore: eas
 dem genera sunt in precio: Sed nec nisi exemptum auro ac
 nudum comparant. Imo ne sic quidem nisi adiurato verdu
 tore: & prestanti cautionem, veram gemmam ac lapidem
 verum esse: tam solliciti sunt: ne oculis eorum: veri loco
 adulterinus imponat: spectaturo tibi: cur minus præbeat
 oblectamenti factitius, quem tuus oculus non discernit a

De Erroribus

Error eorum qui bibebant cibum placent.

Venerunt

Stulti homines

Vana nobilitas

Stulti summa voluptas ex gemmis

Optio hominum precium adit aut adiut gemis

Supra qua vultus
habet et vultus
in fili

vero. Vterque ex æquo valere debet: tibi non minus her
 cleque cæco. Quid hi qui superfluas opes adseruant: vt nul
 lo acerui vsu: sed sola contemplatione delectentur: num
 veram percipiunt: an falsa potius voluptate luduntur: aut
 hi qui diuerso vicio: aurum quo nunquam sint vsuri, fortasse
 nec vsuri amplius abscondunt: & solliciti ne perdant: per
 dunt: quid enim aliud est, vsibus demptum tuis & omnium
 fortasse mortalium: tibi tibi reddere: & tu tabien abire: so
 thesauro, velut animi iam securus læticia gestis. Quem
 si quis furto sustulerit, cuius tu ignarus furti: decem post
 annis obieris: toto illo decennio, quo subtractæ pecuniæ
 superfuisti: quid tua retulit: surreptum an saluum fuisse?
 vtroque certe modo tantumdem vsus ad te peruenit, Ad has
 tam ineptas læticias aleatores, quorum insaniam audiu
 non vsu cognouere: venatores præterea: atque aucupes: ad
 iungunt. Nam quid habet iniquum voluptatis: talos in al
 ium proicere, quod toties fecisti: vt si quid voluptatis
 inesset: oriri tamen potuisset ex frequenti vsu satietas: aut
 quæ suauitas esse potest: ac non fastidium potius: in audie
 do latratu atque vlulatu canum? aut qui maior voluptatis
 sensus est, cum leporem canis insequitur: quam quum canis
 canem: nempe idem utrobique agitur: accurritur enim: si te
 cursus oblectet. At si te cedis spes: lanatus expectatio sub
 oculis peragendi retinet: misericordiam potius mouere de
 bet: spectare: lepuleculum a cane: imbecillum, a validiore:
 fugacem ac timidum a feroce, Innoxium denique a crudeli dis
 scriptum. Itaque Vtopiensis totum hoc venandi exerciti
 um, vt rem liberis indignam, in lanios quam artem per
 feruos obire eos supra diximus) reiecerunt. infimam es
 nim eius partem esse venationem statuunt, reliquas eius
 partes & vtiliores & honestiores: vt quæ & multo magis
 conseruant: & animalia necessitatis duntaxat gratia perimat
 quum venator ab miseri animalculi cede ac laniatu: nihil

Durine

Abira stes
tio 7 apus
fima.

Alea
Genatio

Acari

Venatio

Et hec ho
die ars est
deorum au
licorum.

11

12

Causa
causa
nisi voluptatem petat, quam spectandæ necis libidinem. Ipse etiam bestiis aut ab animi crudelis affectu censent exoriri, aut in crudelitatem denique, assiduo tam efferae voluptatis vultu defluere. Hæc igitur & quicquid est eiusmodi (sunt enim innumera) quæ pro voluptatibus mortalium vulgè habeant, illi tamen quum natura nihil insit suave, plane statuunt cum vera voluptate nihil habere commercii. Nam quod vulgo sensum iucunditate perfundunt (quod voluptatis opus videtur) nihil de sententia decedunt, non enim ipsius rei natura, sed ipsorum peruersa consuetudo in causa est, cuius vitio fit, ut amara pro dulcibus amplectantur. Non aliter ac mulieres grauidæ picem & seuum, corrupto gustu, melle melitius arbitrantur. Nec cuiusquam tamè aut morbo aut consuetudine deprauatum iudicium, mutare naturam, ut non aliarum rerum, ita nec voluptatis potest.

Lista in grauidis

Terre voluptatis species.

Voluptas in corpore.

Quædam
causa
Voluptatum quas veras fatentur, species diuersas faciunt. Siquidem alias animo, corpori alias tribuunt. Animo dant intellectum, eamque dulcedinem quam veri contemplatio pepererit, ad hæc suavis additur bene actæ vitæ memoria, & spes non dubia futuri boni. Corporis voluptatem in duas partiuntur formas: quarum prima sit ea: quæ sensum perspicua iuuauitate perfundit: quod alias earum instauratione partiam fit: quas inuitus nobis calor exhaustit. Nam hæc cibo potuque redduntur: alias dum egerruntur illa: quorum copia corpus exuberat, hæc suggeritur: dum excrementis intestina purgamus: aut opera liberis datur: aut vilius prurigo partis frictu scalptiue lenitur. Interdum vero voluptas oritur nec redditura quicquam quod membra nostra desiderant: nec ademptura quo laboret: cæterum quæ sensus nostros trivi quadam occulta sed illustri motu titillet afficiatque & in se conuertat: qualis ex musica nascitur. Alteram corporis voluptatis formam: eam volunt esse: quæ in quieto atque æquabili corporis statu consistat. id est nimirum sua cuiusque nullo interpellata malo sanitas hæc siquidem: si nihil eam doloris oppugnet: per se ipsa delectat: etiam si nulla extrinsecus

adhibita voluptate moueat. Quam enim sese minus effert, minus offert sensui, tumida illa edendi bibendique libido, nihil tamen secus multi eam statuunt voluptatum maximam: Omnes fere utopienses magnam & velut fundamentum omnium ac basim fatentur, ut quæ vel sola placidam & optabilem vitæ conditionem reddat, & qua sublata, nullus vult reliquus sit cuius voluptati locus. Nam dolore prorsus vacare nisi adsit sanitas, stuporem certe non voluptatem vocant.

Iamdudum explosum est apud eos decretum illorum, qui stabilem & tranquillam sanitatem (nam hæc quoque questio gnauiter apud eos agitata est) ad non habendam pro voluptate censebant, quod præsentem non possederent, nisi motu quopiam extraneo sententi. Verum contra runc in hoc prope vniuersi conspirant, sanitatem vel in primis voluptati esse. Et enim quum in morbo (inquunt) dolor sit, qui voluptati implacabilis hostis est, non aliter, ac sanitati morbo, quid nisi vicissim insit sanitatis tranquillitati voluptas: nihil enim ad hanc rem referre putant, seu morbus dolor esse, seu morbo dolor inesse dicatur, tantundem enim utroque modo effici. Quippe si sanitas aut voluptas ipsa sit, aut necessaria voluptatem pariat, velut calor igni gignitur, nimirum utrobique efficitur, ut quibus immota sanitas adest, his voluptas abesse non possit. Præterea dum vestimur (inquunt) quid aliud quam sanitas quæ labefactari coeperat, aduersus esurientem (cibo commilitone) depugnat: in qua dum paulatim inualefcit ille ipse profectus ad solitum vigorem, suggerit illam, qua sic reficimur voluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu letatur, eadem non gaudebit adempta victoriam. Sed pristinum robur quod solum toto conflictu petiuerat tandem felicitate affecuta, protinus obstupescet: nec bona sua cognoscat atque amplexabitur. Nam quod non sentiri sanitas dicta est, id vero perquam procul a vero putant. Quis enim vigilans, inquit, sanum esse se non sentit, nisi qui non est: quem tunc tantus aut stupor aut lethargus adstringit, ut sanitatem non iucundam sibi fateatur ac delectabilem: at de

Salutem possessor oportet.

dogma

Sanitas in corpore

Voluptas
nihil

Virtus
Sapientia

Sapientia

Opus

U
a

Forma
Virtus
Sapientia
Opus

lectatio quid aliud q̄ alio nomine voluptas est! Amplectun-
 tur ergo i primis animi voluptates, eas enim primas omni-
 um principesq̄ ducunt, quarum potissimam partem cen-
 sent ab exercitio virtutum, bonæq̄ vitæ conscientia profe-
 cisci. Earum voluptatum quas corpus suggerit, palmam sa-
 nitati deferunt. Nam edendi, bibendiq̄ suauitatem & quic-
 quid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda quæ-
 dem, sed non nisi sanitatis gratia statuunt. Neq̄ enim per se
 iucunda esse talia, sed quatenus aduersæ valitudini elancus-
 lum surreptenti resistunt. ideoq̄ sapienti, sicuti magis depre-
 candos morbos, q̄ optandam medicinam, & dolores proflig-
 andos potius, q̄ ad seiscenda solatia, ita hoc quoq̄ volupta-
 tis genere non egere q̄ delintri prestiterit, quo voluptatis ge-
 nere si quisq̄ se beatū putet, is necesse est fateat, se tū demum
 fore felicissimū, si ea vita contigerit, quæ in perpetua fame,
 siti, pruritu, esu, potatione, scalptu, frictuq̄ traducatur: quæ
 q̄ non foeda solum, sed misera etiam sit, quis non videt! infi-
 mæ profecto omnium hæc voluptates sunt, vt minime syn-
 ceræ, neq̄ enim vnq̄ subeunt, nisi contrariis coniunctæ do-
 loribus. Nempe cum edendi voluptate copulatur esuries,
 idq̄ non latis æqua lege. Nam vt vehementior, ita longior
 quoq̄ dolor est. quippe & ante voluptatem nascitur, & nisi
 si voluptate vna commoriente, non extinguitur. Huiusmo-
 di ergo voluptates, nisi quatenus expetit necessitas, haud
 magni habendas putant. Gaudent tamen etiam his gratiq̄
 agnoscunt: naturæ parentis indulgentiam, quæ foetus sus-
 os ad id quod necessitatis causa tam assidue faciundum es-
 rat etiam blandissima suauitate pelliccat. Quanto enim in-
 tædio viuendum erat, si vt cæteræ ægritudines quæ nos in-
 festant rarius, ita hii quoq̄ cotidiani famis ac sitis morbi, ve-
 nenis ac pharmanis amaris essent abigendi! At formam, vi-
 res, agilitatem, hæc vt propria, iucundaq̄ naturæ dona li-
 benter fouent. Quin eas quoq̄ voluptates, quæ per aures,
 oculos, ac nares admittuntur, quas natura proprias ac pecu-
 liares esse homini voluit, neq̄ enim aliud animantium ges-

nus, aut mundi formam pulchritudinemq̄ suspicit, aut o-
 dorum: nisi ad cibi discrimen: vlla commouetur gratia: ne-
 que consonas inter se discordesq̄ sonorum distantias in-
 noscit, & has inquam vt iucunda quædam vitæ condimen-
 ta persequuntur. In omnibus autem hunc habent modum
 ne maiorem minor impediatur: neu dolorem aliquando vo-
 luptas pariat: quod necessario sequi censent: si inhonesta sit.
 At certe formæ dec̄ contemnere: vires deterere: agilitatem
 In pigriciam vertere: corpus exhaurire ieiuniis, sanitati in-
 luriam facere: & cætera naturæ blandimenta respuere: nisi
 quis hæc sua commoda negligat: dum aliorum publicam
 ue ardentius procurat: cuius laboris vice maiorem a deo vo-
 luptatem expectet: alioquin ob inanem virtutis vmbra nul-
 lius bono: semet affligere: vel quo aduersa ferre minus mo-
 leste possit: nunq̄ fortasse ventura. hoc vero puiani esse de-
 mentissimum: animiq̄ & in se crudelis: & erga naturam in-
 gratissimū: cui tanq̄ debere quicq̄ dedignetur: omnibus eius
 beneficiis renunciat.

Hæc est eorum de virtute ac voluptate sententia: qua nisi
 sanctius aliquid inspiret homini: cœlestis immissa religio: nul-
 lam inuestigari credunt humana ratione veriolem: qua in-
 re recte ne an secus sentiant: excutere nos: neq̄ tempus pati-
 tur: neq̄ necesse est. quippe qui narranda eorum instituta,
 nō etiā tuenda suscepimus. Cæterū hoc mihi certe psuadeo
 vt vt sese habeant hæc decreta: nusq̄ neq̄ præstantiorē po-
 pulum neq̄ feliciorē esse rempublicam. Corpore sunt a-
 gili vegetoq̄: virium amplius q̄ itatura promittat. nec ea ta-
 men Improcera: & quum neq̄ solo sint vlcq̄ quaq̄ fertili: nec
 admodum salubri cœlo: aduersus aerem ita se temperan-
 tia victus muniunt: terræ sic medentur Industria: vt nusq̄
 gentiū sit frugis pecorisq̄ puentus vbertior: aut hominum
 viuaciora corpora: paucioribq̄ morbis obnoxia. Itaq̄ no-
 ea mō quæ vulgo faciūt agricolæ: diligent ibi administrata

Simp

Annotan-
dum & hoc
diligenter

Conyama
Sapientia

Felicitas
et opiens
sum ac
descriptio

Ucau

111
F. J. J. J.
V. J. J. J.

conspicias: vt terram natura maligniorem, arte atq; opera
iuuent: sed populi manibus alibi radicitus euulsam lyluā,
alibi conſitam videas: qua ī re habita eſt non vberatis: ſed
vectorae ratio: vt eſſent ligna: aut mari: aut ſtuumis: aut vrbi
bus iſtis viciniora, minore enim cum labore terrellri itine
re, fruges q̄ ligna longius afferunt. Gens facilis ac faceta:
ſollers: ocio gaudens, corporis laborum, quum eſt vſus: ſa-
tis patiens. Cæterum alias haud q̄ ſane appetēs: animi ſtu-
diu infatigata. Qui quum a nobis accepſſent de literis &
diſciplina græcorum (Nam in latinis præter hiſtorias ac
poetas nihil erat quod videbatur magnopere probaturi)
mirum quanto ſtudio contenderunt, vt eas liceret iſtis: no-
ſtra interpretatione perdiſcere Cœpimus ergo legere: ma-
gis adeo primum, ne recuſare laborem videremur, q̄ q̄ fru-
ctum eius aliquem ſperaremus. At vbi paulum proceſſim⁹
ipſorum diligentia fecit: vt noſtram haud fruſtra impendē-
dan animo ſtatim præcipereamus. Siquidem literarum for-
mas, tam facile imitari: verba tam expedite pronunciare: tā
celeriter mandare, memoriae: & tanta cum tude reddere cœ-
perūt: vt nobis miraculi eſſet loco, niſi quod plæra q̄ pars
eorum, qui non ſua ſolum ſponte accenſi, verum ſenatus
quoq; decreto iuſſi: iſta ſibi diſcenda ſumpſerunt: E nume-
ro ſcholaſticorum, ſelectiſſimis ingenii & matura ætate ſu-
erunt. Itaq; minus q̄ triennio nihil erat in lingua quod req̄-
rerent bonos authores, niſi obſtet libri menda, inoffenſe p̄-
legerent. Eas literas vt equidem conſicio ob id quo facilius
arripuerunt, quod nonnihil illis eſſent cognate. Suſpicor
enim eam gentem a græcis originem duxiſſe: propterea qd̄
ſermo illoꝝ cætera ſere perſicus, non nulli græci ſermonis
veſtigia ſeruet in vrbiū ac magiſtratum vocabulis. Ha-
bet ex me, (Nam librorum ſarcinam mediocrem loco mer-
cium quarto nauigaturus in nauem conieci quod mecum
plane decreuera nunḡ potius redire q̄ cito) Platonis opera
pleraq; Ariſtotelis plura: Theophrāſtū item de plantis, ſed
pluribus quod doleo in locis mutilum. In librum enim dū

Utilitas
lingue græ-
cc.

Docilitas
Vtopien-
ſium mira

Et nunc
ſtupes et
cauſas
dicantur li-
teris: ſell-
ciſſima in-
genia vo-
luptatibus
corruptu-
tur.

nauigabamus negligentius habitum: cercopithecus incide-
rat: qui laſciuiens ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq;
inde euulſas lacerauit. Ex hiis qui ſcribere grammaticam,
Laſcarem habent tantum, Theodorum enim non aduexi
mecum, nec diſtionarium aliquem præter Heſychium, ac
Dioſcoridē: Plutarchi libellos habent chariſſimos & Luci
ant̄ quoq; facetiis ac lepore capiuntur. ex poetis habent Ari-
ſtophanem Homerū atq; Euripidem: tum Sophoclem mi-
nuſculis Aldi formulis, ex hiſtoricis Thucydidē atq; Hero-
dotum: necnon Herodianum. Quin in re medica quoq; ſo-
dalis meus Tricius Apinatus aduexerat ſecum parua quæ-
dam Hippocratis opuſcula, ac Microtechnen Galeni, quos
libros magno ī precio habent: ſiquidem & ſi omnium ſere
gentium re medica minime egent, nulq; tamen in maiore ho-
nore eſt, vel eo ipſo quod eſus cognitionem numerat inter
pulcherrimas atq; vtiliſſimas partes philoſophiæ: cui⁹ ope
philoſophiæ dum naturæ ſecreta ſcrutantur, videntur tibi
non ſolum admirabilem inde voluptatem percipere: ſed a-
pud authorem quoq; eius, atq; opificem ſummam inire gra-
tiam: Quæ cæterorum more artificum arbitrantur: mun-
di huius viſendam machinam homini (quem ſolum tantæ
rei capace fecit) expoſuiſſe ſpectandam: eoq; chariorem
habere: curioſum ac ſollicitum iſpectorem, operiſq; ſui ad-
miratorem: q̄ eum qui velut animal expers metis: tantum
ac tam mirabile ſpectaculum, ſtupidus immotusq; neglexe-
rit. Vtopienſium itaq; exercitata literis ingenia mire valde
ad inuentiones artium, quæ faciunt aliquid ad commodæ
vitæ compendia. Sed duas tamen debent nobis Chalcogra-
phorū & faciendæ chartæ, nec ſolis tñ nobis ſed ſibi quoq;
bonam eius partem Nam quū oſtenderemus eis libris char-
taceis impreſſas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ ma-
teria ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliqd̄ ma-
gis q̄ explicaremus (neq; enim quiſq; erat noſtrum qui alte-
rutram calleret) ipſi ſtatim acutiſſime coniecerunt rem: &
quum ante pellibus corticibus ac papyro tantum ſcriberet

Utopienſium
utilitas
lingue græ-
cc.

Docilitas
Vtopien-
ſium mira

Contem-
platio na-
ture.

Utopienſium
utilitas
lingue græ-
cc.

Docilitas
Vtopien-
ſium mira

iam chartam ilico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ
quum primo non satis procederent, eadem sæpius experiē
do, breui sunt vtrunq; consecuti: tantumq; effecerunt, vt si
essent græcorum exemplaria librorum: codices deesse non
possent. At nunc nihil habent amplius q̄ a me commemo
ratum est, id vero quod habent impressis iam libris in mul
ta exemplariorum millia propagauere. Quisquis eo spe
ctandi gratia venerit, quem insignis aliqua dos ingenii aut
longa peregrinatione vsus: multarum cognitio terrarum
commēdet (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pro
nis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid vbiq;
terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admo
dum frequenter appellitur. Quid enim ferrent: nisi aut fer
rum: aut quod quisq; referre mallet, aurum argentumue?
Tum quæ ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant
ab se efferi q̄ ab aliis illinc peti: quo & exteras vndiq; gen
tes exploratiores habeant, neq; maritimarum rerum vium
ac peritiam oblitum eant.

De seruis.

*Adira hu
ius gentis
equitas.*

Pro seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis gesto, neq;
seruorum filios: neq; deniq; quem apud alias getes
seruientem possent comparare, sed aut si cuius apud se fla
gitium in seruicium vertitur, aut quos apud exteras vrbes
(quod genus multo frequentius est) admissum facinus de
stinavit supplicio. eorum enim multos, interdum æstima
tos vili, sæpius etiam gratis impetratos: auferunt. Hæc ser
uorum genera non in opere solum perpetuo: verumetiam
in vinculis habent: sed tuos durius quos eo deploratiores,
ac deteriora meritis exempla censent: q; tam præclara edu
catione ad virtutem egregie instructi: contineri tamen ab
scelere non potuerint. Aliud seruorum genus est: quum al
terius populi medastinus quispiam laborioius ac pauper
elegerit apud eos sua sponte seruire, hos honeste tractant ac
nisi quod laboris: vt pote consuetis, imponitur plusculum
non multo minus elementer ac ciues habent: volentem dis

cedere (quod non sæpe fit) neq; retinent Inultum, neq; Ina
nem dimittunt. Egrotantes: vt dixi, magno cum adfectu
curant, nihilq; prius omittunt quo sanitati eos: vel me
dicinæ vel victus obseruatione, restituant. Quin in sanabi
li morbo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo
demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si nō
inmedicabilis modo morbus sit, verumetiam perptuo ve
xet atq; discuriet: tum sacerdotēs ac magistratus hortan
tur hominem, quanquidem omnibus vitæ muniis impar
aliis molestus ac sibi grauis morti tam suæ superuiuat, ne
secum statuat pestem diutius ac luem alere, neue quum tor
mentum ei vita sit, mori dubitet, quin bona spe fretus acer
ba illa vita velut carcere atq; aculeo vel ipse semet extimat:
vel ab aliis eripi se sua voluntate patiatur: hoc illum quum
non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit pru
denter facturum, quoniam vero sacerdotum in ea recons
siliis id est interpretum dei sit obsecurus, etiam pie san
cteq; facturum. Hæc quibus persuaferint: aut inedia spon
te vitam finiunt, aut sopiti sine mortis sensu soluantur. In
uitum vero meminem tollunt nec officij erga eum quicq;
Imminuūt persuasos hoc pacto defungi honorificum. Ali
o qui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacer
dotibus & senatui: hunc neq; terra neq; igne dignantur:
sed in paludem aliquam turpiter insepultus abiicitur.
Fœmina non ante annum duodeuicesimum nubit. Mas
non nisi expletis quatuor etiam amplius. Ante coniugiū
mas aut fœmina si conuincatur furtiua: libidinis, grauitur
in eum eamue animaduertitur: coniugioq; illis in totum
interdicitur nisi venia præcipisnoxam remiserit, sed & pa
ter & materq; familias cuius in domo admissum flagicium
est: tanq; suas partes parum diligenter turat, magnæ obias
cent infamiæ: id facinus ideo tam seuerè vindicant, q; futu
rū prospiciūt vt rari in conjugale amorem eo, l. scer. ut in
quo ætate omnem cū vno videant exigendā: & pferendas i

De e grog

*libos
pontana*

Baridij

*De coniug
648.*

*fami rari
m
m*

*11
11
11
11*

super quas ea res affert molestias nisi a vago concubitu dili-
genter arceantur. Porro in deligendis coniugibus ineptissi-
mum ritum (vti nobis visum est) adprimeq; ridiculum, illi
serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu virgo seu vir-
dua sit, grauis & honesta matrona proco nudam exhibet ac
probus aliquis vir vicissim nudum puellæ procum sistit.
Hunc morem quum velut ineptum ridentes improbare-
mus, illi contra cæterarum omnium gentium inlignem de-
mirari stulticiam, qui quum in equuleo comparado, vbi de
paucis agitur nummis, tam cauti sint, vt quis fere nudum ni-
si detracta sella tamè, omnib; reuulsis ephippiis reculent
emere, ne sub illis operculis hulus aliquod delitesceret, in-
deligeda coniuge, qua ex re aut voluptas, aut nausea sit to-
tam p vitã comitatura, tam negligèter agant, vt reliquo cor-
pore vestibus obuoluto, totam mulierem vix ab vnus pal-
mæ spatio nihil enim præter vultum visitur) estimant ad-
iungantq; sibi non absq; magno (si quid offendat postea)
male coherendi periculo. Nam neq; omnes tam sapientes sè-
vt solos mores respiciant, & in ipsorum quoq; sapientum
coniugis, ad animi virtutes non nihil additamenti corpo-
ris etiam dotes adiiciunt, certe tam fœda deformitas, latere
sub illis potest inuolucris vt alienare prorsus animum ab vx-
ore queat, quum corpore iam seiungi nō liceat: Qualis des-
formitas si quo casu contingat post contractas nuptias, suã
quicq; sortem necesse est ferat, ante vero ne quis capiatur in-
sidiis, legib; cauert debet, idq; tâto maiore studio suis, quod
& soli illarum orbis plagarum singulis sunt contenti con-
iugibus: & matrimonium ibi haud sæpe aliter q; morte so-
luitur: nisi adukterium: in causa fuerit: aut morum non fe-
renda molestia. Neq; alterutri sic offensa facta ab senatu
coniugis mutandi venta: alter infamem simul ac celebem
perpetuo vitam ducit. Alioquin inuitam coniugem cuius
nulla sit noxa repudiare quod corporis obtigerit calamitas
id vero nullo pacto ferunt: nam & crudele iudicant tū
quenq; deserit: cum maxime eget solatio: & senectuti: quum

Et si pa-
rum vere-
cunde hab-
tamen in-
caus.

Diuortiu.

& morbos afferat & morbus ipsa sit: Incertam atq; infirmã
fidem fore. Cæterum accidit interdum vt quum non satis
inter se coniugum conueniant mores repertis vtriq; aliis
quibus cum sperent se suauius esse victuros, amborum spõ-
te separati: noua matrimonia contrahant, haud absq; sena-
tus autoritate tamen, qui nisi causa per se atq; vxores suas
diligenter cognita: diuortia non admittit. Imo ne sic qui-
dem facile, quod rem minime vtilè sciunt firmandæ coniu-
gum charitati, facilem nouarum nuptiarum spem esse pro-
positam. Temeratores cõiugii grauißima seruitute plectũ-
tur & si neuter erat cælebs, iniuriam passi (velint modo) re-
pudiatis adulteris: coniugio inter se ipsi iunguntur, alioq;
quibus videbitur. At si lesorum alteruter erga tam male me-
rentem coniugem: in amore persistat: tamen vt coniugii le-
ge non prohibetur si velt in opera damnarum sequi: acci-
ditq; interdum vt alterius pœnitentia alterius officiosa sæ-
dulitas miserationem commouens picipi, libertatem rur-
sus impetret. Cæterum ad scelus iam relapsoneq; infligit
Cæteris facinoribus nullam certam pœnam lex vlla presti-
tuit: sed vt quodq; atrocius: aut contra visum est: ita suppli-
cium senatus decreuit. Vxores mariti castigant & parentes
liberos: nisi quid tam ingens admiserint: vt id publicæ pu-
niri: morum intersit: sed fere grauißima quæq; scelera ser-
uitutis incommodo puniuntur, id si quidem & sceleratis nō
minus triste: & rei publicæ magis commodum arbitratur
q; si mactare noxios & protinus amoliri festinent. Nam &
labore q; nece magis profunt, & exemplo diutius alios ab-
simili flagitio deterrent, qd si sic habiti rebellect atq; recal-
citrent, tum demum velut indomitæ belluæ quos coherce-
re carcer & cathena non potest, trucidantur. At patientib;
non adimitur omnis omnino spes: quippe longis domiti
malis si eam pœnitentiam præ se ferant, quæ peccatum ter-
stetur magis eis displicere q; pœnam, principis interdum p-
rogatiua: interdum suffragiis populi, aut mitigatur seruis-
tus aut remittitur. Sollicitasse ad stuprum nihilo minus q;

Demosthenes

quodlibet

quodlibet

animatio
o supplicii
penes ma-
gistratum

Demosthenes

Sto pti
solicitati
pena

Quædam pœna
quodlibet

Voluptas
quodlibet
pena

stuprasse periculi est. In omni siquidem flagitio certum des-
tina tunc conatum æquant factio. neq; eni id quod defuit
ei putant prodesse debere: per quem non stetit: quo minus
nihil defuerit. Moriones in delictis habentur, quos vt affe-
cisse contumelia magno in probro est, ita voluptate ab stul-
ticia capere non verant. Siquidem id morionibus ipsis mas-
ximo esse bono censent, cuius qui tam ieuens ac tristis est vt
nullum neq; factum neq; dictum rideat ei tutandum nō cre-
dunt, veriti ne non satis indulgenter curetur ab eo, cui non
modo nulli vsui, sed ne oblectamento quidem qua sola do-
te valet, futurus esset.

Voluptas
et morionibus

Fama

Irridere deformem aut mutilum, turpe ac deforme nō ei: q
ridetur: habetur, sed irrisori qui cuiq; quod in eius potestate
non erat vt fugeret, id vici loco stulte exprobrat. Vt enim
formam naturalem non tueri segniter atq; inertiter ducunt, sic
adlumentum ab fucis querere infamis apud illos insolentia
est. Vt enim ipso sentiunt, q non vllum formæ decus vxor
res æque ac morum probitas & reuerentia commendat ma-
ritis. Nam vt forma nonnulli sola capiuntur, ita nemo nisi

Fucata
forma.

Et premi-
is inuian-
di ciues
ad officiu

virtute atq; obsequio retinetur. Non pœnis tantum deter-
rent a flagitiis, sed propositis quoq; honoribus ad virtutes
inuitant, ideoq; statuas viris insignibus & de republica pre-
clare meritis in foro collocant, in rerum bene gestarum me-
moriæ: simul vt ipsorum potestis maiorum suorum glo-
ria calcar & incitamentum ad virtutem sit. Qui magistratū
vllum ambierit/exspes omnium redditur. Conuiuunt ama-
biliter. quippe nec magistratus vllus insolens: aut terribilis
est: patres appellatur: & exhibent. iisdem defertur: vt debet:
ab volentibus honor: nō ab inuitis exigitur. Ne principem
quidem ipsum: vestis aut diadema: sed gestatus frumeti ma-
nipulus discernit: vt pontificis insignes est prelatu cercus.

Leges
paucæ.

Leges habet perq; paucas. sufficiunt enim sic institutis pau-
cissimæ. Quin hoc in primis apud alios improbant popu-
los: quod legum interpretumq; volumina, non infinita sus-

ficiunt. Ipsi vero censent iniquissimum: vltos homines hīs
obligari legibus: quæ aut numerosiores sint: q vt perlegi q/
ant: aut obscuriores q vt a quouis pollint intelligi: porro
causidicos: qui causas tractant callide: ac leges vltre dispu-
tant: prorsus omnes excludunt. censent enim ex vsu esse: vt
sua quicq; causam agat: eademq; referat iudici: quæ narra-
turus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore & facili-
us elici veritatem. dum eo dicente: quem nullus patronus
fucum docuit: iudex sollerter expedit singula: & cōtra ver-
sutorum calumnias simplicioribus ingenis opitulat. hæc
apud alias gentes: in tãto perplexissimarum aceruo legum
difficile est obseruari. Cæterum apud eos vnusquisq; est le-
gis peritus. Nam & sunt vt dixi paucissimæ: & interpre-
tationum præterea vt quæq; est maxime crassa: ita maxime
æquam censent. Nempe quum omnes leges (inquit) ea
tantum causa promulgentur: vt ab his qui sui commo-
nesiat officii: subtilior interpretatio paucissimos admonet
(pauci enim sunt qui assequantur) quum interim simplici-
or ac magis obuius legum sensus: omnibus in aperto sit: ali-
oquin quod ad vulgus attinet: cuius & maximus est nume-
rus & maxime eget admonitu: quid referat vtrum legē om-
nino non condas: an conditam in talem interpreteris sen-
tentiam: quam nisi magno ingenio & longa disputatiōe ne-
mo possit eruere: ad quam inuestigandam neq; crassum vul-
gi iudicium queat attingere: neq; vita in comparãdo victis
occupata sufficere. Hiis eorum virtutibus incitati finitimis:
qui quidem liberi sunt & suæ sponis (Multos enim ipsi iã
olim tyrannide liberauerunt) magistratus sibi: ab illis alii
quotannis: alii in lustrum impetrant: quos defunctos impe-
rio: cum honore ac laude reducunt: nouos tecum rursus in
patriam reuehūt. Atq; hi quidem populi optime profecto
ac saluberræ rei publicæ suæ consulunt: cuius & salus & per-
niciēs: quã a moribus magistratuum pendeat: quos nam
potuissent elegisse prudenti: q q neq; illo precio queant ab
honesto deduci (vt pote quod breui sit remigraturis inutile)

Advocato
rum inu-
lio turba

¶ Boni magistratus

De magistratibus
atque legibus

ignoti ciuibus, aut prauo culuſq; studio aut ſimultate ſlecti
quæ duo mala, affectus atq; auariciæ, ſicubi incubuere iudi
ciis, illico iuſticiam omnem, fortiffimum reipublicæ ner
uum: diſſoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui impe
rent ab iſtis petuntur, appellant ſocios, cæteros quos bene
ficiis auxerunt amicos vocant.

De federi
bus.

Fœdera quæ reliquæ inter ſe gentes toties ineunt: frangunt
ac renouant, iſi nulla cum gente ferunt. Quorſum enim
fœdus inquit: quaſi non hominem homini ſatis natura
conciat: quam, qui contempſerit, hunc verba ſcilicet putes
curaturum. In hanc ſententiam eo vel maxime trahuntur,
quod in illis terrarum plagis, fœdera pactaq; principum ſo
lent parum bona fide ſeruari. Etenim in Europa idq; his po
tiſſimū partibus quas Chriſti fides & religio poſſidet, ſan
cta eſt & inuiolabilis vbiq; maietas fœderum, partim ipſa
iuſticia & bonitate principum, partim ſummorum reuerē
tia metuq; pontificum qui vt nihil in ſe recipiunt iſi: quod
non religioſiſſime preſtant, ita cæteros omnes principes iu
bent, vt pollicitis omnibus modis immoretur, tergiuer ſan
tes vero paſtorali cenſura & ſeueritate compellunt. Merito
ſane cenſent turpiſſimam rem videri ſi illorum fœderibus
abſit fides: q; peculiari nomine fideles appellantur. At i illo
nouo orbe terrarum, quem circulus equator vix tam lon
ge ab hoc noſtro orbe ſemouet: q; vita moreſq; diſſidēt: fœ
derum nulla fiducia eſt: quorū vt quodq; plurimis ac ſan
ctiſſimis ceremoniis innodatum fuerit: ita citiſſime ſoluit
inuenta facile in verbis calumnia, quæ ſic interim de indu
ſtria dictant callide: vt nunq; tam firmis adſtringi vinculis
queant: quin elabantur aliqua, fœdusq; & fidem pariter elu
dant. Quam vaſtriciem, imo quam fraudem dolumq; ſi pri
uatorum deprehenderent interueniſſe contractu: magno
ſupercilio rem ſacrilegam: & furca dignam clamitarent: hi
nimirum iſi: qui etuſ conſilii principibus dati: ſemet gl
riantur Authores. Quo ſit vt iuſticia tota videatur aut nō
niſi plebea, virtus & humilis, quæq; longo interuallo ſub

ſidat iſra regale ſaſtigitum: aut vt ſaltem duæ ſint quarum
alteram vulgus deceat, pedeſtris & humirepa: neue vſq; ſep
ta traſilire queat, multis vndiq; reſtricta vinculis, altera pri
cipum virtus, quæ ſicuti ſi q; illa popularis augetior: ſic
eſt etiam lōgo interuallo liberior, vt cui non liceat niſi qd
non libeat. Hos mores vt dixi principum: illic fœdera tam
male ſeruantium puto in cauſa eſſe: ne vlla ſeriant Vtopi
enſes: mutaturi fortatte ſententiam ſi hic viuerent. Quanq;
illis videtur vt optime ſeruentur: male tamen inoleuiſſe fœ
deris omnino ſancienti coſuetudinem qua ſit, vt (perinde
ac ſi populum populo: quos exiguo ſpacio, collis tantum
aut riuus diſcriminat: nulla naturæ ſocietas copularet) ho
ſtes atq; inimicos inuicem ſeſe natos putent, meritoq; i mu
tuam graſſari perniciem: niſi fœdera prohibeant: quin hiis
iſi quoq; in itis nō auiciam coaleſcere: ſed manere præ
dandi licentiam, quatenus per imprudentiam dictandi fœ
deris, nihil quod prohibeat ſatis caute comprehenſum in
pactis eſt. At illi contra cenſent neminem pro inimico ha
bendum, a quo nihil iniuriæ profectum eſt. Naturæ con
ſortium: fœderis vice eſſe: & ſatius valentiuſq; homines in
uicem beneuolentia q; pactis, animo q; verbis connecti.

De re militari.

Bellum vtpote rem plane belluinam, nec vlli tamen bellua
rum formæ in tam aſſiduo, atq; homini eſt vſu: ſummope
re abominantur, contraq; morem gentium ferme omniu
nihil æquæ ducunt in glorium: atq; petitam e bello glori
am: eoq; licet aſſidue militari ſeſe diſciplina exerceant neq;
id viri modo: ſed fœminæ quoq; ſtatis diebus: ne ad bel
lum ſint: quum exigat vſus: inhabiles: non temere capes
ſunt tamen, niſi quo aut ſuos fines tueantur, aut amicorum
terrīs: intuos hoſtes propullent, aut populum quempiam
tyrannide preſſum, miſerati: (quod humanitatis gratia fa
ciunt) ſuis viribus tyranni iugo, & ſeruitute: liberent ſq;
auxilium gratificantur amicis non ſemper quidem: quō
ſe defendant: ſed interdum quoq; illatas retaliant atq; vlcis

De bello

cantur iniurias. verum id ita demum faciunt: si re adhuc in
tegra consulantur ipsi & probata causa/repetitis ac non red
ditis rebus belli auctores inferendi sint, quod non tunc so
lum decernunt: quoties hostili incurfu abacta est praeda: ve
rum tum quoque multo infestius, quum eorum negociato
res vlg gentium, vel iniquarum pretextu legum, vel sinistra
derivatione bonarum, iniustam subeunt: iusticiae colore,
calumniam. Nec alta fuit eius origo belli, quod pro Neph
logetis aduersus Alaopolitas: paulo ante nostram memo
riam, Vtopientes gessere, q̄ apud Alaopolitas Nepheloge
tarum mercatoribus illata praetextu iuris (vt visum est ip
sis) iniuria certe, siue illud ius sine ea iniuria fuit, bello tam
atroci est vindicata, quum ad proprias vtriusq; partis vires
odiaq; circuniectarum etiam gentium studia atq; opes ad
iungerentur, vt florentissimis populorum aliis concussis,
aliis vehementer afflictis, orientia ex malis mala: Alaopo
litarum seruitus demum ac deditio finierit, qua in Neph
logetarum (neq; enim sibi certabant Vtopientes) potestas
tem concessere: gentis florentibus Alaopolitarum rebus:
haud quaquam illis conferendae. Tam acriter Vtopientes
amicorum, etiam in pecuniis: iniuriam persequuntur, suas
ipsorum: non item, qui sicubi circumscripti bonis excidant,
modo corporibus ablit vis haecenus irascuntur: vti quoad
satisfactio fiat, eius commercio gentis abstineant. Non qd̄
minoris sibi curae ciues q̄ socii sint, sed horum tamen pecu
niam intercipi: acrius q̄ luam ferunt. Propterea quod ami
corum negociatores: qm̄ de suo perdunt priuato, graue
vulnus ex iactura sentiunt. At ipsorum ciuibus nihil ni si
de publica perit. praeterea quod abundabat doni ac veluti
supererat: alioquin non emittendum foras: quo fit vt inter
trimentum citra cuiusq; sensum accidat. Quo circa minus
crudele censent id danatum multorum viciet mortibus:
cuius damni incommodum nemo ipsorum: aut vita aut
victu perlentiscat. Caeterum si quis suorum vsq; per inu
riam debilitetur: aut occidat, siue id publico factum consi

-11- f. 128

Exemplum

11. 128
f. 128

a

lio: siue priuato sit, per legatos re comperta: nisi deditis no
xiis placari non possunt: quin ilico bellum denunciant.

Noxam deditos aut morte aut seruitio puniunt.

Cruentae victoriae non piget modo eos, sed pudet quoque
reputantes iusticiam esse, quolibet preciosas merces nimio
emisse: arte doloq; victos oppressos hostes impendio glo
riantur. Triumphumq; ob eam rem publicitus agunt: & ve
lut re strenue gesta. Trophaeum erigunt: tunc enim demum
viriliter sese iactant: & quum virtute gessisse, quoties ita vi
cerint, quomodo nullum animal praeter hominem potuit
id est ingenii viribus. Nam corporis inquit vrsi, leones,
apri, lupi, canes caeteraq; belluae dimicant: quarum vt plae
raeq; nos robore ac ferocia vincunt, ita cunctae ingenio, &
ratione superantur. Hoc vnum illi in bello spectant, vti id
obtineant, quod si fuissent ante consequuti, bellum non fue
rant illaturi, aut si id res vetet: tam seueram ab his vindictam
expetunt, quibus factum imputant, vt idem ausuros in po
sterum terror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant,
quos mature perunt: at ita tamen: vt prior vitandi periculi cu
ra: q̄ laudis aut famae consequendae sit. Itaque protinus in di
cto bello: schedulas ipsorum publico signo roboratas: lo
cis maxime conspicuis: hosticae terrae: clama vno tempore
multas appendi procurant: quibus ingenia pollicetur pre
mia: si quis principem aduersarium sustulerit, deinde mi
nora q̄ illa quoque egregia decernunt: pro singulis eorum
captibus: quorum nomina in iisdem literis proscribunt:
hii sunt quos secundum principem ipsum: auctores in i
aduersus se consilii ducunt. Quicquid percussori praefini
unt, hoc geminant ei: qui viuum e proscripitis aliquem ad
se perduxerint, qui ipsos quoque proscriptos: premiis iisdem,
addita etiam impunitate, contra socios iuitat. Itaque fit celerit, vt
& caeteros mortales suspectos habeat: & sibi iuicē ipsi, neq;
fideles satis, neq; fidi sint, maximoque in metu & non minore
periculo versentur. Nam saepenumero constat euenisse, vti bo
na pars eorum & princeps in primis ipse ab his proderetur,

Magno
impra vio
ctoria.

Plutarchus
Roman

Vastum
longum
parum

11
128

11
128

Carminum
f. 128

In quibus maximam spem reposuerunt. Tam facile quod-
uis i facinus impellunt munera, quibus illi nullum exhibet
modum. Sed memores in quantum discrimen hortantur, o-
peram dant, uti periculi magnitudo beneficiorum mole cō-
pēsentur. eoq; non immensam mō auri vim, sed predia quo-
q; magni reditus in locis apud amicos tutissimis, propria
ac perpetua polliceantur, & summa cum fide prestant. Hūc
licitandi mercandiq; hostis morem, apud alios improbatū,
velut animi degeneris crudele facinus illi magnæ sibi laudi
ducunt, tanq̄ prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, sine
villo prorsus prælio defungantur, humaniq; ac misericor-
des etiam, qui paucorum nece noxiorum, numerosas inno-
centium vitas redimant, qui pugnando fuerint occubituri.
Partim e suis, partim ex hostib⁹, quorum turbam vulgusq;
non minus ferme q̄ suos miserantur, gnari non sua sponte
eos bellum capessere, sed principū ad id furis agi. Si res hoc
pacto non procedat, dissidiorum semina iaciūt aluntq; fra-
tre principis, aut aliquo e nobilibus in spem potiundi reg-
ni perducto. Si factiones internæ languerint, finitimas hos-
tibus gentes excitant committuntq; eruto vetusto quo piā
titulo, quales nunq̄ regibus delunt, suas ad bellum opes pol-
liciti, pecuniam affluenter suggerunt. Ciues parcissime, quos
tam vnice habent charos, tantiq; sese mutuo faciunt, ut ne-
minem sint e suis cum aduerso principe libenter commuta-
turi. At aurum argentumq; quoniam vnum hunc in vsum
omne seruant, haud grauatim erogant, ut pote non min⁹ cō-
mode victuri, etiamsi vnuersum impenderent. Quin præ-
ter domesticas diuitias est illis foris quoq; infinitus thesaur-
us, quo plurimæ gentes uti ante dixi in ipsorum are sunt.
Ita milites vndiq; conductos ad bellum mittunt præsertim
ex zapoletis. Hic populus quingentis passuum millibus ab
Vtopia distat orientem solem versus, horridus, agrestis, fe-
rox, sylvas montesq; asperos: quibus sunt innutriti: præfe-
runt. Dura gens: aestus: frigoris: & laboris patiens: delicia-
rum expers omnium: neq; agriculturæ studens: & cum ædi-

11
9
1a

Ita haud
ita dilimi-
lus eluctis

ficiorum tum vestitus indiligens, pecorum duntaxat curā
habet. Magna ex parte venatu & raptu viuunt. Ad solum bel-
lum nati cuius gerendi facultatem studiose querunt, reper-
tam cupide amplectuntur, & magno numero egressi cuius
requirenti milites vili semet offerūt. hāc vnam, vitæ artem
nouerunt, qua mors queritur, sub quibus merent, acriter p-
hiis & incorrupta fide dimicant. Verum in nullum certum
diem sese obstringunt, sed ea lege in partes veniunt, ut poste-
ro die, vel ab hostibus, oblato maiore it pēdio sint itaturi, ti-
dem perendie rursus inuitati pluculo remigrant. R arū ori-
tur bellum, in quo non bona pars illorum in vtroq; sint ex-
ercitu. itaq; accidit quotidie ut sanguinis necessitudine, con-
fucti, qui & iisdem in partibus conducti familiarissime se-
met inuicem vtebatur, paulo post in contrarias distracti co-
pias, hostiliter concurrant. & infestis animis, obliti generis,
immemores amicitia, mutuo sese cōfodiat, nulla alia causa
in mutuum incitati perniciem, q̄ quoda diuersis principib⁹
exigua pecuniola conducti cuius tam exactam habent rati-
onem, ut ad diurnum stipendium vnus accessione affis faci-
le ad commutandas partes impellantur. Ita celeriter imbibe-
runt auariciam, quæ tamen nulli est eis vsui. Nam quæ san-
guine quærunt, protenus per luxum, & cum tamen miserū
consumunt. Hic populus Vtopiensibus aduersus quosuis
mortales militat, quod tanti ab hiis eorum cōducatur ope-
ra, quanti nusq; alibi. Vtopiensis siquidem ut bonos quæ-
runt quibus vrantur, ita hos quoq; homines pessimos quib⁹
aburatur. quos quum vsus postulat, magnis impulsos
pollicitationibus, maximis obiciunt periculis, vnde plæ-
rumq; magna pars nunq̄ ad exigenda promissa reuertitur:
superstitibus, quæ sunt polliciti bona fide, persoluit. quos
ad similes aulūs incendantur. neq; enim pensū quicq; habent
q̄ multos ex eis perdant. rati de genere humano maximam
merituros gratiam se, si tota illa colluue populi tam tetri-
ac nepharii orbem terrarum purgare possent. Secundū hos
corum copiis vtuntur pro quibus arma capiunt, deinde au-

228

Ita haud
ita dilimi-
lus eluctis

Capitulum de rebus

xiliaribus cæterorum amicorum turmis. Postremo suos ci-
ues adiungunt: e quibus aliquem virtutis probatæ virum,
totius exercitus summæ præficiunt. Huic duos ita substitu-
unt vti eo incolumi, ambo priuati sint, capto aut intercepto,
alter e duobus velut hereditate succedat, et ex euentu tertius.
ne (vt sunt bellorum sortes variæ) periclitante duce to-
tus perturbetur exercitus. E quoque ciuitate delectus exerces-
tur ex his, qui sponte nomen profitentur. neque enim inuitus
quisquam foras in militiam truditur, quod persuasum habeant
si quis sit natura timidior, non ipsum modo nihil facturum
strenue, sed metum etiam comitibus incussurum. Cæterum
si quod bellum ingruat in patriam, ignauos huiusmodi, mo-
do valeant corpore, in naues mixtos melioribus collocant:
Aut in mœnibus sparsim disponunt. vnde non sit refugiendi
locus. Ita suorum pudor, hostis in manibus, atque adempta fu-
gæ spes, timorem obruit, & sæpe extrema necessitas in vir-
tutem vertitur. At sicuti ad externum bellum ex ipsis nemo
protrahitur nolens, ita feminas volentes in militiam comi-
tari maritos, adeo non prohibent, vt exhortentur etiam
& laudibus incitent, profectas cum suo quamque vitro, pari-
ter in acie constituunt: tum sui quemque liberi affines cogna-
ti circumstant. vt hi de proximo sint mutuo sibi subsidio
quos maxime ad ferendas inuicem suppetias natura stimu-
lat. In maximo probro est coniunx absque contuge redux: aut
amisso parente reuersus filius. quo fit vti si ad ipsorum ma-
nus ventum sit modo perstent hostes: longo & lugubri pre-
lio ad internitionem vique decernatur. Nempe vt omnibus cu-
rant modis ne ipsis dimicare necesse sit: modo bello possint
vicaria conductitorum manu defungi. Ita quum vitari non
potest quin ipsi ineant pugnam: tam intrepide capessunt: quam
quoad licuit prudenter detrectabant: nec tam primo feroci-
unt impetu quam mora sensim & duratiõe inualescunt: tam of-
firmatis animis vt interim citius quam auerti queant: Quippe
victus illa securitas quæ cuique domus est, adeptaque de posteris
anxia cogitandi cura (Nam hæc solitudo generosus vbi

que spiritus frangit) sublimem & vinci dedignantem facit,
ad hæc militaris disciplinæ peritia fiduciam præbet, postre-
mo rectæ opinionones (quibus & doctrina & bonis reipubli-
cæ institutis imbuti a pueris sunt) virtutem addunt, qua
neque tam vilem habent vitam: vt temere prodigant, neque
tam improbe charam, vt quum honestas ponendam suade-
at, auare turpiterque retineant. Dum vbique pugna maxima
feruet, lectissimi iuuenes coniurati, deuotique, ducem sibi des-
piciunt aduersum, hunc aperte inuadunt, hunc ex insidiis
adoriuntur, idem eminus, idem cominus petitur, longo que
ac perpetuo cuneo, summissis assidue in fatigatorum locum
recetibus, oppugnantur. raroque accidunt (ni sibi fuga prospiciat
vt non intereat aut viuus in hostium potestatem veniat
Si ab ipsis victoria sit, haud quam cede grauantur: fugatos
enim comprehendunt: que occidunt libentius. neque vnum ita per-
sequuntur fugientes: vt non vnam interim sub signis instru-
ctam aciem retineant, adeo nisi cæteris superati partibus: po-
strema acie sua victoriam adepti sint: elabi potius hostes vni-
uersos sinant: quam insequi fugientes, perturbatis suorum ordi-
nibus insuescat. memores libi met haud semel vni venisse: vt
mole totius exercitus victa profligataque: quum hostes victo-
ria gestientes: hac atque illac abeuntes persequerentur: pauci
ipsorum in subsidiis collocati ad occasiones intenti: disper-
sos ac palantes illos & præsumpta securitate negligentes de
repente adorti: totius euentum prælii mutauerunt. extor-
taque manibus tam certa & indubitata victoria: victi victo-
res inuicem vicerunt. Haud facile dictu est: astutiores instru-
endis insidiis: an cautiore ad vitandas sicut. fugam parare
credas: quum nihil minus in animo habent: contra quum
id consiliu capiunt: nihil minus cogitare putes. Nam si ni-
mum sese sentiunt aut numero aut loco premi: tunc aut no-
ctu: agmine silente: castra mouent: aut aliquo stratagemate
eludunt: aut interdum ita sensim sese referunt: tali seruato
ordine: vt non minus periculi sit cedentes quam instantes adori.

Durum potest
stomachum
petendus:
quo citius
finiatur
bellum.

h
o
T
a
M
o
T
q

Quæ bellum: vbi

Reverent
Castra diligentissime communiunt fossa prealta lataque, terra quae egeritur introrsum relecta: nec in eam rem opera mendaciorum utuntur: ipsorum manibus militum res agitur, totusque exercitus in opere est: exceptis qui pro vallo in armis ad subitos casus excubant. Itaque tam multis adniten- tibus: magna multumque amplexa loci munimenta, omni fide citius perficiunt.

Forme armorum

Armis utuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum gestumve quemlibet ineptis, adeo ut ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati natate inter militaris disciplinae rudimenta conuiescunt: tela sunt eminus sagittae quae acerrime simul & certissime iaculantur non pedites modo sed ex equis etiam, corninus vero non gladii: sed secures vel acie letales vel pondere seu cesim seu puctim feriunt. Machinas excogitant sollertissime, factas accuratissime celant ne ante proditae quam res postulet. ludibrio magis quam vtili sint: in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt: uti vectu faciles & habiles circumactu sint.

De inducijs.

Initas cum hostibus inducias tam sancte obseruant ut ne la- cessiti quidem violent. Hostilem terram non depopulantur: neque segetes exurunt, imo ne hominum equorumue pedibus: conterantur, quantum fieri potest prouident, rati in ipsorum usus crescere. Inermem neminem ledunt, nisi idem speculator sit. Deditas vrbes tuentur, at nec expugnatas: diripiunt, sed per quos deditio est impedita eos enecant: caeteris defensoribus in seruitutem addictis. Imbellem tur- bam omnem relinquunt intactam. Si quos deditioem sua- sisse compererint, hiis e damnatorum bonis aliquam partem impartiunt, reliqua sectione auxiliares donant. Nam ipsorum nemo quicquam de preda cupit. Caeterum confecto bello, non amicis impensas in quos insumpsere: sed victis imputant: exiguntque eo nomine: partim pecuniam quam in similes bellorum usus referuat: partim praedia quae sunt ipsis apud eos perpetua, non exigui census.

Et hostes victores maximam partem de- pendunt.

Huiusmodi redditus nunc apud multas gentes habent, qui

varii ex causis paulatim nati: supra septingenta ducato- rum millia in singulos annos excreuere: in quos e suis ci- uibus aliquos emittunt questorum nomine, qui magnifi- ce viuunt, personamque magnatum illic pre se ferant: at mul- tum tamen superest quod inferatur aerario nisi malint ei demgenti credere: quod saepe tantisper faciunt: quoad uti necesse sit, vixque accidit vniquam, ut totam reposeant. Ex hiis pre- diis partem assignant illis: qui ipsorum horratu tale discrimen aduentu quale ante monstraui, si quis princeps armis aduersus eos sumptis, eorum ditionem parat inuadere, ma- gnis illico viribus extra suos fines occurrunt: nam neque te- mere in suis terris bellum gerunt: neque vlla necessitas tanta est ut eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

De religionibus Vtopiensium.

Religiones sunt non per insulam modo: verum singulas etiam vrbes variae aliis solem, lunam aliis aliis aliud erran- tium siderum, dei vice venerantibus, sunt quibus homo quispiam: cuius olim aut virtus aut gloria enituit: non pro deo tantum, sed pro summo etiam deo suspicitur. At mul- to maxima pars, eademque longe prudentior, nihil horum: sed vnum quoddam numem putant, incognitum: aeternum inmensum, inexplicabile, quod supra mentis humanae ca- ptum sit, per mundum hunc vniuersum, virtute non mole diffusum: hunc parentem vocant. Origines, auctus, pro- gressus, vices finisque rerum omnium, huic acceptos vni re- ferunt: nec diuinos honores alii praeterea vlli, applicant. Quin caeteris quoque omnibus, quamquam diuersa credentibus hoc tamen cum istis conuenit quod esse quidem vnum censent summum, cui & vniuersitatis officium & prouidentia de- beatur, eumque communiter omnes patria lingua Mythram appellant sed eo dissentiunt, quod idem alius apud alios habetur. Autumant quoque quicquid id sit, quod ipse sum- mum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius vni- us numini ac maiestati, rerum omnium summa: omnium

*R. Agui
hominum pro
deu*

Mythras

consensu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab
ea superstitionum varietatæ desiliunt, atq; in vnam illam
coalescunt religio nem: quæ reliquas ratione videtur an-
tecellere. neque dubium est quin cæteræ iam pridem eua-
nuissent, nisi quicquid in posterum cuiq; inter mirandæ
religionis consilia fors obieciisset, non id accidisse casu: sed
celitus immissum interpretaretur timor: tanq; numine, cui
suis relinquebatur cultus, impium contra se propositum vin-
dicante. At posteaq; acceperunt a nobis Christi nomen, do-
ctrinam, mores, miracula: nec minus mirandam tot marty-
rum constantiam: quorum sponte fusus sanguis, tam nu-
merosæ gentes in suam sectam longe lateq; traduxit, non
credasq; promissis in eam affectibus etiam ipsi concesserint, si-
ue hoc secretus inspirante deo: siue quod eadem visa est he-
resis proxima, quæ est apud ipsos potissima, qm hoc quoq;
fuisse non paulum momenti crediderim, quod Christo cõ-
munem suorum victum audierant placuisse: & apud gere-
manios Christianorum conuentus adhuc in vñ esse.
Certe quoquo id momento accidit, haud pauci nostram i
religionem colerunt Lymphaq; sacra sunt abluti. Verum
quoniam i nobis quatuor (totidem enim duntaxat super-
eram, nam duo fati cõcesserant) nemo id quod doleo,
sacerdos erat: cæteris initiati, ea tamen adhuc sacramenta
desyderant, quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt:
Intelligunt tamen, optantq; ita vt nihil vehementius: qui
hoc quoq; sedulo iam inter se disputant an sine Christiani
pontificis missu quisq; suo numero delectus sacerdoti cõ-
sequatur characterem, & electuri: sane videbantur, verum
quum ego discederem: nõdum elegerant. Quin hii quoq;
religionis christianæ qui non assentunt: neminem tamen
absterrent: nullum oppugnant imbutum. Nisi quod vnus
e nostro cõtatu me præsentem cohercitus est. Is quum reces ab-
lutus: nobis contra suadentibus, de Christi cultu publice
maiore studio q; prudentia disserteret, vsq; adeo cõcepit in-
calescere: vt iam non nostra modo sacra cæteris auteferet,

sed protenus vniuersa damnet. Prophana ipsa, cultores
Impios ac sacrilegos: æterno plectendos igni vociferaretur
Talia diu cõconantem comprehendunt, ac reum nõ sprete
religionis: sed excitati i populo tumultus agunt: peraguntq;
damnatum: exilio mulent: siquidem hoc inter antiquis-
sima instituta numerat, ne sua cuiq; religio fraudi sit. Vto-
piensis enim iam inde ab initio, quum accepisset incolas an-
te suum aduentum de religioibus inter se assidue dimicasse,
atq; animaduertisset eam rem, q; in cõmune dissidentes, sin-
gulæ p patria sectæ pugnabãt, occasionem prestitisse sibi
vincendarum omnium, adeptus victoriam sanxit, vt i cuiq;
religionem libeat sequi liceat: vt vero alios quoq; in suam
traducat, hætenus niti possit, vt placide ac modeste suam
rationibus astruat, non vt acerbe cæteras destruat si suadẽ
do nõ persuadeat, neq; vim vllam adhibeat: & cõuicis tem-
peret: petulãtius hac de re cõtendẽtem exilio aut seruitute
mulent. Hæc Vtopiẽsis instituit nõ respectu pacis modo
quam assiduo certamine: inexpiabili odio funditus vidit
euerti, sed q; arbitratus est, vt sic decerneretur, ipsius etiã
religionis interessẽ, de qua nihil est ausus temere definire:
velut incertum habes: an varium ac multiplicem expetens
cultum deus, aliud inspiret alii, certe vt ac minis exigere:
& quod tu verum credis idem omnibus videatur, hoc vero
& insolẽs & ineptum cõsuetum si maxime vna vera sit: cæ-
teræ oēs vanæ, facile tñ preuidit (modo cum ratioẽ ac mo-
destia res agatur) futurum deniq; vt ipsa per se veti vis æ-
mergat ali quando atq; æmineat. In armis & tumultu certe
tur, vt sint pessimi quiq; maxime peruicaces: optimam ac
sanctissimam religionem ob uauillimas inter se supersti-
tiones, vt segetes inter spinas ac frutices obrutum iri. Itaq;
hãc totã rem i medio posuit: & qd credẽdũ putaret liberũ
cuiq; reliquit. Nisi q; sancte ac leuere vetuit: ne qs vsq; adeo
ab humanæ naturæ dignitate degeneret, vt animas quoq;
iterire cõ corpore, aut mūdũ temere ferri, sublata pudetia
putet, atq; ideo post hæc vitia supplicia vitis decreta, virtuti-
gmia constituta credunt, contra lententem, ne in hominum

Laude tra-
hẽt sunt
homines
ad religio-
nem:

g. 11

g. 12

11

11

11

ad vñ

quidem ducunt numero, vt qui sublimem animæ suæ natura
ad pecuini corpusculi vilitatem deiecerit, tantum ab
est vt inter ciues ponant, quorum instituta moresq; si per
metum liceat omnes, floccifactorus sit. Cui enim dubium
esse potest, quum is publicas patriæ leges, aut arte clam elu
dere, aut vi nititur infringere, dum suæ priuatim cupiditas
tiseruiat, cui nullus vltra leges metus, nihil vltra corpus spei
superest amplius. Quam obrem sic animato nullus comu
nicatur honos nullus magistratus committitur, nulli pub
lico muneri præficitur. Ita passim velut inertis ac iacētis na
turæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio, quod
persuasum habeant, nulli hoc in manu esse, vt quicquid libet
sentiat, sed nec minus adigunt vllis animi vt dissimulet suū
nec fucos admittunt & mendacia, quæ velut proxima frau
di, mirum q̄ habent inuisa. Verum ne pro sua disputet sen
tentia prohibent, atq; id dumtaxat apud vulgus. Nam alio
quin apud sacerdotes grauesque viros scorsum, non sinunt
modo, sed hortantur quoq; confisi fore vt ea tandem vasa
nia rōni cedat. Sunt & alii nec hii sane pauci, nempe impro
hibiti, veluti neq; ratione penitus pro se carentes: neq; mali,
qui vicio longe diuerso, brutorum quoq; æternas esse ani
mas opinantur. At nostris tamen neq; dignitate comparan
das neq; ad æquam natas felicitatem, hominum enim cun
cti fere tam immensam fore beatitudinem, pro certo atq; ex
plorato habent, vt morbum lamētentur omnium mortem
vero nullus, nisi quem vident anxie e vita inuitumq; diuel
li. Nempe hoc pro pessimo habent augurio, tanq̄ aia ex spes
ac male conscia, occulto quoq; iam imminētis poenæ præsa
glo, reformidet exitum. Ad hoc haud quaq; gratum deo ei
putant aduentum fore, qui quum sit accensitus, non accu
rit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur
mortis genus, qui intuentur horrent, itaq; defunctos, nesti
ac silentes efferūt, precati q; propitiū manib; deū, vt eorum
clæmenter infirmitatibus ignoscat: terra cadauer obruūt.
Cōtra: quicumq; alacriter ac pleni bona spe decesserint: hos

Mira' opi
nio de ani
mabus
brutorum

de
f

nemo luget: sed cantu prosequuti funus: animas deo: mag
no commendantes affectu: corpora tandem reuerenter ma
gis q̄ dolenter concremant: columnamq; loco insculptis de
functi titulis erigunt, domum reuersi: mores actaq; eius re
sentent: nec vlla vitæ pars: aut sapius: aut libentius: q̄ læ
tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam: & viuise
ficacissima rentur incitamenta virtutum: & gratissimū de
functis cultum putant: quos interesse quoq; de se sermoni
bus opinantur: quanq̄ (vt est hebes mortalium acies) inuisi
biles. Nam neq; felicitum sorti cōueniat: libertate carere mi
grādi quo velint: & ingratorum fuerit prorsus abieciisse de
syderium amicos inuisendi suos: quibus eos dum viuerent
mutuus amor charitasq; deuinxerat: quanq̄ bonis viris: vt
cætera bona: adaucta post fata potius q̄ imminuta conie
ctant. Mortuos ergo versari inter viuentes credunt: dicto
rum factorumq; spectatores: eoq; res agendas fidentius ag
grediuntur: talibus velut freti presidibus: & ab inhonesto
secreto deterret eos: credita maiorum præsentia. Auguria
cæterasq; superstitionis vanæ diuinationes: quarum apud
alias gentes magna est obseruatio: negligunt prorsus atq;
irrident. Miracula vero: quæ nullo naturæ prouentunt ad
miniculo: velut præsentis opera testesq; numinis veneran
tur: quaha & ibi frequenter extare ferunt: & magnis inter
dum ac dubiis in rebus publica supplicatione: certa cum fi
ducia procurant impetrantq;. Gratum deo cultum putant
naturæ contemplationem: laudemq; ab ea. sunt tamē hiiq;
haud sane pauci: qui religione ducti: literas negligunt: nul
li rerum cognitioni student: neq; ocio prorsus vlli vacant:
negociis tantum: bonisq; in cæteris officiis statuunt: futu
ram post fata felicitatem p̄ moueri. Itaq; alii egrotis inseru
unt, alii vias reficiūt, purgāt fossas, pontes reparāt, cespites,
arenā, lapides effodiunt, arbores demolunt ac dissecant, bi
gisq; ligna, fruges, item alia in vrbes important, nec in publi
cum modo, sed priuatim quoq; ministros ac plusq; seruos
agunt. Nam quicquid vsq; operis est asperum, difficile, fore

didum, a quo plerumque labor, fastidium, desperatio, deterra-
at, hoc illi sibi totum libentes, hilaresque desumunt, cæteris o-
cium procurant, ipsi perpetuo in opere ac labore versantur,
nec imputat tamen nec aliorum suggillant vitam, nec suam effe-
runt. Hii quo magis sese seruos exhibet, eo maiore apud om-
nes in honore sunt. Eorum tamen hæreses duæ sunt, altera
cælebium, qui non venere modo in totum abstinent, sed car-
nium esu quoque quidam animalium etiam omnium, reiectis
que penitus tanquam noxiis vitæ præsentis voluptatibus, futu-
ræ dumtaxat, per vigiliis ac sudores inhiant, eius propedis-
em obtinendæ spe, alacres interim vegetique. Altera laboris
haud minus appetens, coniugium præfert, ut cuius nec asp-
natur solacium, & opus, naturæ debere se, & patriæ liberos
putant. Nullam voluptatem refugiunt, quæ nihil eos ab la-
bore demoretur. Carnes quadrupedum vel eo nomine dili-
gunt, quod tali cibo se validiores ad opus quodque censent.
Hos Vtopiani prudentiores, at illos sanctiores reputant.
Quos quod cælebatum anteferunt matrimonio, asperamque
vitam placidæ anteponunt, si rationibus niterentur rideret,
nunc vero quum se fateantur religione duci suspiciunt ac re-
uerentur. Nihil enim sollicitius obseruant quam ne temere quit-
quam vlla de religione pronuntient. Huiusmodi ergo sunt, quos
illi peculiari nomine sua lingua Buthrescas vocant, quod ver-
bum latine religiosus licet interpretari. Sacerdotes habent
eximia sanctitate eoque admodum paucos, neque enim plus quam
tredecim in lingulis habent urbibus, pari templorum numero
nisi quum itur ad bellum, tunc enim septem ex illis cum ex-
ercitu profectis totidem sufficiuntur interim, sed illi reuer-
si suum quisque locum recuperat, qui super sunt, hii quoad de-
cedentibus illis ordine succedunt comites interea sunt pon-
tificis. Nam vnus reliquis præficitur. Eliguntur a populo,
sed cæterorum ritu magistratum, occultis ad studia vitæ
da, suffragiis electi a suo collegio consecrantur. Hii rebus di-
uinis præsunt, religiones curant ac morum veluti censors

sunt, magnoque pudore ducitur ab his quæ tanquam vitæ pa-
rum probatæ accerli compellatur. Cæterum ut hortari
atque admonere illorum est, ita cohercere atque in facinorosos
animaduertere principis, atque aliorum est magistratum, ni-
si quod sacris interdicitur, quos improbe malos coperiunt,
nec vllum fere supplicium est quod horreat magis. Nam &
summa percelluntur infamia & occulto religionis metu las-
cerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tuto, quippe
ni properam poenitentiam sacerdotibus approbent, com-
prehensi impletis poenam senatui persoluunt, pueritia
iuuentusque ab illis eruditur nec prior literarum cura quam mo-
rum ac virtutis habetur, namque iunnam adhibent industri-
am ut bonas protenus opiniones & cõseruandæ ipsorum
reipublicæ vtilis, teneris adhuc & sequacibus puerorum
animis instillent, quæ ubi pueris penitus insederint, viros
per totam vitam consistantur magnamque ad tuendum pub-
licæ rei statum (qui non nisi vicis dilabitur quæ ex peruer-
sis nascuntur opinionibus) afferunt vtilitatem. Sacerdotibus
(ni feminae sint, nam neque ille sexus excluditur, sed ra-
rius, & non nisi vidua natumque grandis eligitur) vxores sunt
popularium selectissimæ. Neque enim vlli apud Vtopien-
ses magistratum maior habetur honos, sive quæ deo: ut si quid
etiam flagitii admiserint, nulli publico iudicio subsint, deo
tantum ac sibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum
quantumuis scelestum mortali manu contingere: qui deo
tam singulari modo velut anathema dedicatus est, qui mos
illis facilius est obseruatu, quod sacerdotes & tam pauci, &
tanta cum cura deliguntur. Nam neque temere accidit: ut
qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem: solius respec-
tum virtutis euehitur, in corruptelam & vicium degeneret:
& si tam maxime contingere, ut est mortalium natura
mutabilis, in qua sunt paucitate, nec vlla præter honorem
potestate preediti, ad publicam certe perniciem nihil magni
ab his momenti primescendum sit. Quos ideo ita raros atque i-

Handwritten note in the right margin, partially obscured.

Handwritten note in the right margin.

Handwritten note in the right margin.

Femine sacerdotel

Handwritten note in the right margin.

Handwritten note in the right margin.

Celary

C.

Handwritten note in the left margin.

Handwritten note in the left margin.

Handwritten note in the left margin.

Handwritten note in the left margin.

Handwritten note at the bottom of the left page.

Handwritten note at the bottom of the right page.

frequentes habent, ne dignitas ordinis: quem nūc tanta ve-
 natione prosequuntur, communicato cum multis hono-
 re, vilesceret, præsertim quum difficile putent frequentes
 inuenire tam bonos vt ei sint dignitati pares, ad quam ge-
 rendam non sufficit mediocribus esse virtutibus. Nec cog-
 estimatio apud suos magis q̄ apud exterarum gentes ha-
 betur, quod ide facile patet. Vnde etiam natum puto. Nam
 pe decernentibus prelio copiis, seorsum illi non admodū
 procul confidunt in genibus, iacras induti vestes, tenis ad-
 pectum palmis, primum omnium pacem, proxime: suis vi-
 ctoriam sed neutri cruentam parti comprecantur, vincenti-
 bus suis decurrunt in aciem: seuientesq̄ in profligatos inhi-
 ber: vidisse tantum atq̄ appellasse præsentis ad vitam satis
 diffluentium contactus vestium, reliquas quoq̄ fortunas
 ab omni bellorū iniuria defendit. Qua ex re apud omnes
 vndiq̄ gentes, tanta illis veneratio, tantum vere maiestatis
 accessit: vt sæpe ab hostibus non minus salutis ad ciues res-
 portarint, q̄ ab ipsis ad hostes attulissent. siquidem aliqua
 do constat, inclinata suorum acie, desperatis rebus, quum
 ipsi in fugam verterentur: hostes in cedem ac prædam rue-
 rent, interuentu sacerdotum interpellatam stragem: ac di-
 remptis inuicem copiis: pacem equis cōdicionibus esse cō-
 positam atq̄ cōstitutam. Neq̄ enim vnq̄ fuit vlla gens tam
 fera, crudelis, ac barbara, apud quos ipsorum corpus non
 sacro ianctum, atq̄ inuolabile sit habitum: festos celebrat
 initialem atq̄ vltimum cuiusq̄ mensis: d̄tem & anni item,
 quem in menses partuntur: circuitu lunæ finitos vt solis
 ambitus annum circinat. Primos quosq̄ dies cynemeros
 nos, postremos ipsorum lingua Trapemernos appellant,
 quæ vocabula perinde sonat ac si primifesti & finifesti vo-
 centur. Delubra visuntur egregia vt pote non operosa mo-
 do, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium,
 immensi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subob-
 scura nec id ædificandi incitua factum: sed consilio sacerdo-
 tum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes disper-

At apud nos quata turba est.

facit nos stris lon ge sancto res.

Festorum dierum apud Troas pices obseruatio.

Templa coluimodi

gere: partiore ac velut dubia colligi animos: & intendi re-
 gionem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes eas-
 dem: & vniuersæ tamen eius formæ quantū variæ ac multæ
 simplices in diuinæ naturæ cultum velut in vnū finem d̄uer-
 sa via commigrant: idcirco nihil in templis visitur audire
 ue quod non quadrare ad cunctas in commune videatur.
 Si quod proprium sit cuiusq̄ Sectæ sacrum: id intra dome-
 sticos quisque parietes curat: publica tali peragunt ordine
 qui nulli prorsus ex priuatis derogat. Itaq̄ nulla deorum ef-
 figies in templo conspicitur: quo liberum cuiq̄ sit qua fore-
 ma deum velit e summa religione concipere, nullum pecu-
 liare dei nomen inuocant: sed Mythræ dumtaxat: quo vos-
 cabulo cuncti in vnam diuinæ maiestatis naturam: quæcū-
 que sit illa: conspirant: nullæ concipiuntur preces: quas nō
 pronūciare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum
 ergo in finifestis diebus vespere conueniunt: ac huc ieiuni-
 acturi deo de anno menseue cuius id festum postremus die-
 es est: prospere acto gratias: postero die nam is primifestus
 est: mane ad templa confluitur vt in sequentis anni mensis
 ue: quem ab illo auspiciari festo sint: faustum foelicemq̄
 successum comprecantur. At in finifestis antea q̄ templum
 petunt vxores domi ad virorum pedes: liberi ad parietum
 prouolunt: peccata fatentur se se aut admissio aliquo aut of-
 ficio indiligēter obito ventamq̄ errant precantur. ita si qua
 se nubecula domesticæ similitatis offuderant ali sacrificio
 ne discutitur vt animo puro ac sereno sacrificiis intersint:
 nam interelle turbido: religio est: eoque odii iræve in queng-
 sibi concii: nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacri-
 ficia non ingerunt sese: vindictæ celeris: magnæq̄ metu. Eo-
 quum veniunt: viri in dextram delubri partem: feminae se-
 orum in sinistram conuincant: tum ita se collocant vt cuiq̄
 q̄ domus masculi ante patrem familias confideant: femi-
 narum mater familias agmē claudat: ita prospicitur vt om-
 nes omnium gestus foris ab hiis obseruentur, quorum au-
 toritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoq̄ sedu-
 m iiii

Risu

Confessio Troiensium

At apud nos qui se inquinati sunt aris primi esse contendit

De coniugio

lo cauent, vti iunior ibi passim cum seniore copuletur, ne pu-
eri pueris crediti, id rpiis puerilibus transigant ineptiis, i quo
deberet maxime religiosum erga superos metum, maximè
ac ppe vnicū virtutibus incitamentum cōcipere. Nullum aīal
in sacrificiis mactāt, nec sanguine rētur ac cedib⁹ diuinā gau-
dere clemētiam, q̄ vitam aīantibus ideo est elargitus, vt viues-
rēt. Th⁹ incendūt & alia item odoramenta, ad hæc cereos nu-
merosos præferūt, nō q̄ hæc nesciāt nihil ad diuinam con-
ferre naturam, quippe vt nec ipsas hoīm preces, sed & inno-
xium colendi genus placet, & hīs odoribus luminibusq̄, ac
cæteris etiam ceremoniis nescio quō se sentiunt hoīes eri-
gi, atq̄ in dei cultum aīo alacriore consurgere. Cādidas in tē-
plo vestibus amicitē populus, sacerdos verficoloris induit:
& opere & forma mirabiles materia nō perīn preciosa, neq̄
enim auro in textæ aut raris coagmentatæ lapidibus: sed di-
uersis autū plumis: tam scite rātoq̄ artificio laboratæ sunt:
vt operis præciū nullius æstimmatio materiæ fuerit æq̄tura.
Ad hoc in illis volucrū penīs plumisq̄: & certis earum ordi-
nibus quibus in sacerdotis veste describantur: arcana q̄dam
dicūt cōtineri mysteria: quoz interpretatiōe cognita, q̄ per
sacrificos diligēter tradit diuinorū in se beneficiorū suæq̄
vicissim pietatis in deum: ac mutui quoq̄ inter se officii ad-
moneantur. Quū primum sacerdos ita ornat⁹ ex adyto se
se offert: cūcti p̄tenus in terram venerabundi p̄cūbunt: tam
alto ab oī parte silentio: vt ipsa rei factes: terrore quedam vel-
lut p̄ntis cuiuspiā numinis incutiat. Tellure paulū moratis:
dato ab sacerdote signo: erigunt sese: tum laudes deo canūt
quas musicis instrumētis interstingūt: aliis magna ex parte
formis: q̄ nō nostro visunt orbe. Ex illis plæræq̄ sicut q̄ nos
bis in vsu sunt: multum suauitate vincūt. ita quædā nostris
ne conferēda quidem sint. Verum vna in re haud dubie lō-
go nos interuallo præcellūt. q̄ omnis eorum musica: siue q̄
personat organis: siue quā voce modulatur humana: ita na-
turales affectus imitat & exprimit: ita sonus accommodat
ad rem, seu deprecatis oro sic, seu læta, placabilis, turbida, lu-

gubris, irata, ita rei sensum quendam melodiæ forma rese-
sentat, vt animos auditorum mirum in modum afficiat, pe-
netret, incendat. solennes ad vitimum conceptis verbis pre-
ces, sacerdos pariter populusq̄ percensent, ita compositas,
vt quæ simul cuncti recitant, priuatim quisq̄ ad semet refer-
rat. In hīs deum & creationis & gubernationis & cæterorū
præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit autho-
rem, tot ob recepta beneficia gratias agit, nominatim vero
quod deo propicio in eam rem publicam incidit quæ sit
felicissima, eam religionem sortitus sit, quam speret esse ve-
rissimam. Quæ i re, si qd erret, aut si qd sit alterutra melius
& quod deus magis approbet, orare se eius bonitas efficiat,
hoc vt ipse cognoscat. paratū. n. seq̄ se quaq̄ versus ab eo du-
cāt, sin & hæc recip. forma sit optia, & sua religio rectissima
tū vt & ipsi constantiā tribuat, & cæteros mortales oīs ad
eadē instituta viuēdi, in eadem de deo opinionē pducat, nisi
si inscrutabile ei⁹ voluntatem er sit, qd in hac religionū varie-
tate delectet. Deniq̄ precatur vt facile defunctum exitu ad
se recipiat, q̄ cito seroue præstinire quidem non audere se.
Quāq̄ quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi
futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum perua-
dere, q̄ ab eo diutius, prosperrimo vitæ cursu distineri. Hæc
prece dicta rursus in terram proni pauloq̄ post erecti, disce-
dunt pransum, & quod superest diei ludis & exercitio mili-
taris disciplinæ percurrunt.

Descripti vobis q̄ potui verissime ei⁹ formam resp. quā ego
certe nō optima tantum: sed solam er censeo: q̄ sibi suo iure
possit resp. vedicare vocabulum. Siq̄dem alibi: de publico
loquētes vbiq̄ commodo: priuatum curant. Hic vbi nihil
priuati est: serio publicū negotiū agūt: certe vtrōq̄ meri-
to. Nā alibi: quot⁹ quisq̄ est q̄ nesciat: nisi qd seorsum p̄cipi-
ciat sibi: q̄ tūis florere repu. semet tū fame periturum: cog-
necessitas vrget vt sui poti⁹, q̄ populi id est altiorū habēdam
sibi rōnem ceseat. Cōtra hīc, vbi oīa oīm sūt, nemo dubitat,

Securē mō vt plena sint horrea publica) q̄c̄ priuati cuiq̄ de
futur. Neq̄. n. maligna rerū distributio est, neq̄ inops neq̄
medicus ibi quisq̄ & quum nemo quicq̄ habeat, oēs tñ diui/
res sunt. Nā quid ditius esse potest, q̄ adēpta prorsus oī sol/
licitudine, laeto ac trāquillo aīo viuere: nō de suo victu tres/
pidum, nō vxoris querula flagitatione vexatum, nō paup/
tatem filio metuētē, nō de filia dote anxii, sed de suo suo
rūq̄ oīm, vxoris, filiorū, nepotum, p̄nepotum, abnepotum,
& q̄ lōgam posterorū seriem suorum, generosi p̄suntunt:
victu esse ac felicitate securum. Quid q̄ nihilo minus his p/
spicitur, qui nūc impotes olim laborauerūt, q̄ his qui nūc la/
borant. Licet aliq̄s velim cum hac aeq̄tate audeat aliaq̄ iustici/
am gētium cōparare apud quas dispereā, si vllum p̄t suscō/
perio, iusticiae aequitatisq̄ vestigiū. Nam q̄ hęc iusticia est:
vt nobilis quispiā, aut aurifex, aut fenerator, aut deniq̄ aliq̄
quisq̄ eorū, qui aut oīno nihil agūt, aut id quod agūt eius ge/
neris est, vt nō sit reip. magnopere necessariū, lautā ac splen/
didam vitam, vel ex ocio, vel superuacuo negotio conseq̄,
quū interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tāto tamq̄
assiduo labore, q̄ vix iumenta sustineāt, tam necessariū, vt il/
ne eo ne vnū quidem annum possit vlla durare respu. victū
tñ adeo malignum parāt, vitā adeo miseram ducit: vt lōge
potior videri possit cōditio iumentorum, q̄bus nec tam p̄/
petuū labor, nec victus multo deterior est, & ipsis etiam sua/
uio, nec vllū interi de futuro timor. At hos & labor sterilis:
atq̄ infructuos⁹, in p̄nti stimulat & iopis recordatio senectut/
tis occidit, quippe q̄b⁹ parci⁹ est diurna merces, q̄ vt eīdem
possit diei sufficere, tñ abē vt excrescat, & super sit aliqd/ q̄
quotidie queat in ieneētutis vsum reponi. An non hęc ini/
qua est & ingrata respública, quæ generosis vt vocant & au/
rificibus & id genus reliquis, aut ociosis aut tñ adulatorib⁹
& inanium voluptatū artificib⁹, tanta munera pdigit. agris/
colis contra, carbonariis, mediastinis, aurigis & fabris: sine
q̄b⁹ nulla oīno resp. ect nihil benigne prospicit. Sed eorū flo/
retis aetat' abusa laborib⁹, annis tadē ac morbo graues, oīm

Baron
de mite
phara

Prope
reptu
in p̄nti

in p̄nti
reptu

reptu

Compan

rerum indigos, tot vigiliarum inmemor, tot ac tantorum
oblita beneficiorum inlerrima morte repesat ingratiſſima
Quid quod ex diurno pauperum demerito diuites cotidie a/
liquid, nō modo priuata fraude, sed publicis etiam legibus
abradūt, ita quod ante videbatur iniustum, optime de rep.
meritis pellimam referre gratiam, hoc isti deprauatum etiā
fecerūt, tum puulgata lege iusticiam. Itaq̄ omnes has q̄ ho/
die vsq̄ florent respub. animo intucti ac versanti mihi, nihil
sic me amet deus occurrit aliud q̄ quaedam cōspiratio diui/
tum de suis commodis reip. nomine tituloq̄ tractantium.
cōminisciturq̄ & excogitant omnes modos atq̄ artes qui/
bus, quæ malis artibus ipsi cogellerūt, ea primum vt absq̄
perdendi metu retineat, possit hoc vt pauperum omniū ope/
ra ac laboribus q̄ minimo sibi redimat, eisq̄ abutatur. Hęc
machinamēta vbi semel diuites publico noīe, hoc est etiam
pauperum, decreuerunt obseruari, iam leges fiunt. At hoīes
stufferim, quum inexplibili cupiditate, quæ fuerāt omnib⁹
suffectura, ea omnia inter se partiuerint, q̄ longe tamen ab
Vtopiēsiū reip. felicitate absunt: æqua cum ipso vsu sub/
lata penitus omni auiditate pecuniæ, Quanta moles mo/
lestiarum recisa, quanta scelerum seges, radicitus euulsa est
Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumult⁹, iur/
gia, seditiones, cedes, proditones, veneficia cotidianis vin/
dicata potius q̄ refrenata supplicis, intrempta pecunia cō/
morisi, ad hęc metum sollicitudinem, cutas: labores: vigi/
ltas, eodem momento quo pecunia perituras, qui pauper/
tas ipsa quæ sola pecuniis visa est idigere: pecunia prorsus
vndiq̄ sublata: protenus etiam ipsa deceleret id quo fiat
illustrius, reuolue in animo tecum annum aliquem sterile:
atq̄ infecūdum, in quo multa hominum millia, fames ab/
stulerit: cōtendo plane in fine illius penuriæ excussis diuit/
rum horreis: tatum frugum potuisse reperiri: quātum si fu/
isset inter eos distributum: quos macies ac tabes absumpsit
illam coeli soliq̄ parciatē: nemo omnino sensisset: tam
facile victus parari possit: nisi beata illa pecunia: quæ pre

171
172
173

hæc anno
lector.

Curia
reptu

Yulianus
reptu

annona

reptu

reptu
reptu
reptu

clare scilicet inuenta est, vt aditus ad victum per eam pate-
sceret: sola nobis ad victum viam intercluderet. Sentiant
ista non dubito etiam diuites, nec ignorant quanto potior
esset illa condicio nulla re necessaria carere: q̄ multis abun-
dare superfluis, tam numerosis eripi in alis q̄ magnis obli-
deri diuitiis. Neq̄ mihi quidem dubitare subit, qui vel sui
cuiusq̄ commodi ratio vel Christi seruatoris autoritas, q̄
neq̄ pro tanta sapientia potuit ignorare quid optimū esset,
neq̄ qua erat bonitate id consulere quod nō optimū sci-
ret totum orbem facile in huius reip. leges iam dudū tra-
misit, nisi vna tantum bellua: omnium princeps parentq̄
pestium superbia, reluctaretur hæc nō suis commodis pro-
speritatem: sed ex alienis metitur incommodis. hæc ne dea
quidem fieri vellet nullis relictis miseris quibus imperare
atq̄ insultare possit. Quorum miseris præfulgeat ipsius
comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat
atq̄ incendat inopiam. Hæc auerni serpens mortalium per-
errans pectora: ne meliorem vitæ capellant viam velut re-
mora retrahit ac remoratur, quæ quoniam pressius homi-
nibus infixæ est q̄ vt facile possit euelli, hanc reip. formam
quam omnibus libèter optarim, Vtopiensibus saltem, cō-
tigisse gaudeo, qui ea vitæ sunt instituta sequuti, quibus
reip. fundamenta tecerunt nō modo felicissime verum etiā
q̄tū humana presagiri cōiectura cōtigit, æternū duratura.
Extirpatis enim domi cum cæteris viciis ambitionis & fa-
ctionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domestico
dissidio laboretur, quæ vna multarum vrbium egregie mu-
nitas opes pessundedit. At salua domi concordia, & salua
tribus institutis: non omnium finitimorum inuidia prin-
cipum (quæ sæpius id iam olim semper reuerberata tenta-
uit) cōcutere illud imperium aut commouere queat. Hæc
vbi Raphael recensuit, quanq̄ haud pauca mihi succurre-
bant, quæ in eius populi moribus legibusq̄ perq̄ absurde
videbantur instituta, nō solum de belli gerendi ratione &
rebus diuinis: ac religione, aliisq̄ insuper eorum institutis

Clara p. p. p.

sed in eo quoq̄ ipso maxime: quod maximum totius insti-
tutionis fundamentum est, vita scilicet, victuq̄ communi,
sine vilo pecuniæ commercio, qua vna re funditus euer-
tur omnis nobilitas, magnificentia: splendor, maiestas, ve-
ra vt publica est opinio decora atq̄ ornamenta reip. tamen
quoniam defessum narrando sciebam neq̄ mihi satis ex-
ploratum erat: posset ne ferre, vt contra suam sententiam
sentiretur: præsertim quod recordabar, eo nomine quos
dam ab illo reprehensos, quasi vererentur, ne non satis pu-
tarentur, sapere nisi aliquid inuenirent, in quo vellicare
aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institutione
& ipsius oratione laudata, manu apprehendens intro cas-
natum duco: præfatus tamen aliud nobis tempus, iisdem
de rebus altius cogitandi, atq̄ vberius cum eo conferendi
fore. Quod vrinam aliquando contingeret, interea quem
admodum haud possum omnibus assentiri quæ dicta sūt
alioqui ab homine citra contouersiam eruditissimo si-
mul & rerum humanarum peritissimo, ita facile confiteor
permulta esse in Vtopiensium republica, quæ in nostris
ciuitatibus optarim verius, q̄ sperarim

F I N I S

Sermonis pomeridiani Raphaelis Hythlodei, de legi-
bus & institutis Vtopiensis insulæ paucis adhuc cognitæ
per Clarissimum & eruditissimum virum D. Thomam
Morum Ciuem & Vicecomitem Londoniensem Finis.

5596

